ISSN 0235—6368

Тб

Дім сад город

5

1992

Читачі радять, пропонують, запитують

Наш помічник і порадник

Велике спасибі за журнал, а також телевізійній передачі «Вечірній вісник», з якої я довідався про нього. Тепер уся вулиця ходить до мене почитати чи спитати пораду. Перша моя порада — передплатити журнал, адже він наш помічник. У ньому можна прочитати багато цікавого і впровадити у своєму саду-городі, обмінятися думками й пропозиціями.

Дуже подобається мені рубрика «Пропоную», от тільки не завжди вдається скористатися рекламними оголошеннями. Я не є членом садового товариства і маю присадибну ділянку площею лише 6 соток, тож не можу робити велике замовлення, а мале задовольняти невигідно. От і виходить, що таким «одинакам», як я, хоч нас більшість, допомогти нікому.

Деякі городники, які дають оголошення, навіть не відповідають на листи. Мабуть, доцільно вказувати, якою кількістю садивного матеріалу можеш наділити людей. Якщо його обмаль, краще дати оголошення у місцевій пресі, а не в такому багатотиражному виданні, як «ДСГ».

В. В. ОВЧАРЕНКО,
м. Краматорськ

Економно і розумно

Взимку трохи більше часу — переглядаю журнали і роблю висновки. Велика подяка вам та дописувачам, котрі діляться своїм досвідом.

У своєму листі до вас (1990 р.) я просив, щоб журнал не захоплювався політикою. Щиро вдячний — у наступних номерах ні політики, ні анекдотів уже не було.

Журнал — це довідник і порадник, посередник між науковцями і читачами, а не служба знайомств. Тому і через 10—15 років можна буде розгорнути підшивку і прочитати, скажімо, «Секрети тітки Насті». То ж чи потрібна сторінка: я вродлива, кароока, мені 69 років і перелік того, що я хочу. Для цього є «Вербиченька» у «Сільських вістях».

Не хочу нав'язувати вам своїх думок, а вислухати прошу. З папером сьогодні сутужно. Знаю, що і з друкуванням також нелегко. Але «ДСГ» — це садиба. А коли приходите до садиби, то ви бачите будинок, а вже потім оглядаєте сад, город. А коли в будинку затишно, в саду акуратно і город доглянуто,— очей не відвести. Коли ж садиба у 8—10 соток і розумний господар, то він ясенів і кленів не вирощує.

Отже, будинок (вигляд на садибу, все що на ній і під дахом), сад, город — оце, на мою думку, основні ланки журналу. І вам не треба малювати на всю сторінку півника або хлопчика чи бабусю з козою.

Необхідно, щоб кожний квадратний сантиметр журналу використовувався доцільно і був корисним для нас, читачів.

Зараз час ринкових відносин. Тому дві сторінки в кінці журналу мають бути довідковими, рекламними. Пропоную дрібним шрифтом хоч раз у три місяці друкувати ціни: ринкові, закупівельні на сільгосппродукцію, продукти тваринництва, бджільництва, рибництва, на шкурки домашніх хутрових звірів, на саджанці, мінітехніку тощо. Селянин, котрий працює, не має влітку часу вештатися по базарах і лише ви можете допомогти нам своєю інформацією.

Тепер щодо журналу як довідника-підручника. У «ДСГ» № 7 за 1991 р. на всю сторінку наш український півень. Хто його не бачив? А натомість можна було б вмістити знімки, скажімо, ранньостиглих сортів винограду. У цьому ж номері чудова стаття Г. І. Синяк «Де посадити». Будь ласка, зверніться до цієї людини, хай ще напише, бо це джерело природних знань і людяності.

Тож використовуйте сторінки «ДСГ» економно. Звичайно, я не збираюся керувати вами. Керую я лопатою, молотком, сокирою і своїм саморобним трактором, а з вами хочу раз на рік порадитись. Ваші відповіді, як і журнали, зберігаю. Поки ще рухаюсь, тим і живу. Тепла вам від сонця і поваги від людей.

А. М. ТКАЧЕНКО,
Хмельницька обл.

Журнал допомагає вижити

Мені 27 років. Народилася і виросла у місті, але потяг до землі передався, напевно, з генами від бабусь. Ось уже майже 5 років маю присадибну ділянку. Перші два роки мої шість соток давали непогані врожаї, бо раніше там була цілина. Але потім урожаї почали падати і, чесно кажучи, опустилися руки.

Картоплю з'їдав колорадський жук, буряки та моркву згубили дротяники, помідори — фітофтороз. Та допоміг мені ваш журнал. Ось уже два роки одержую його, передплатила і на цей рік. Отож, коли в першому номері прочитала про підвищення передплатної ціни, то хоч це мене не здивувало, однак трохи пригнітило, бо зараз я у відпустці — доглядаю півторарічну доньку, маю ще й старшу доньку і доводиться рахувати кожний карбованець. Але ми з чоловіком порадилися і вирішили, що із тієї преси, яку передплачуємо, внесемо доплату тільки за «ДСГ», бо вже переконалися, що лише він допоможе нам вижити за умов ринкової дійсності. Хотіла б побажати, щоб у «ДСГ» більше уваги приділяли домашньому тваринництву. Адже нині дедалі більше людей не тільки вирощуватимуть фрукти, ягоди, овочі, а й розводитимуть птицю, кіз чи кролів, а дехто й корів чи овець.

У цьому році і я «висиділа» шестеро курчат. Потрібну температуру створював електрообігрівач, а моя праця полягала в тому, що я тричі на день перевертала яйця, двічі охолоджувала до кімнатної температури, обприскувала теплою водою. Проте наслідок не дуже втішний: з 11 яєць — шестеро курчат.

Не знаю, чому так сталося, мабуть, у чомусь помилилася. А тому хотіла б прочитати в «ДСГ», які яйця потрібні для того, аби із кожного вийшло курча, а ще дуже прошу надрукувати схему інкубатора, який можна виготовити в домашніх умовах. І ще. Будь ласка, надрукуйте схему автоклава, бо в державній торгівлі це річ надто дорога, а для нас, господинь, вона дуже потрібна.

В. В. ЗАЛОГІНА,
м. Вінниця,
вул. 600-річчя, 24, кв. 11

ВІД РЕДАКЦІЇ. Шановна Валентино Василівно! Дякуємо Вам за щирого листа. Креслення домашніх інкубаторів уже надруковані в № 4 «ДСГ» за цей рік. Постараємось опублікувати і схему автоклава.

Прошу допомоги

Мій чоловік уже 12 років хворіє на хронічний бронхіт з астматичним компонентом. У нас двоє діток, чоловікові лише 30 років, а нападів хвороби у нього з кожним днем усе більше і більше: не може дихати, ходити.

Лікарі лікують, але пуття із того мало. Напади збивають і радять то не переохолоджуватися, то не перегріватися. А нині й з ліками дуже сутужно.

Люди добрі, прошу — допоможіть! Ще ж жити треба. Може, хтось порадить, як вилікуватися моєму чоловікові. Будемо дуже вдячні, віримо, що світ не без добрих людей.

Сім'я **Бесарабів,**
Херсонська обл., Скадовський р-н, с. Н.-Миколаївка, вул. Колгоспна, 8

Щомісячний виробничо-практичний журнал

Засновник — Мліївський НДІ садівництва

Зареєстрований Держкомпреси України, серія КП, № 153

Видається з 1989 р.

Відверта розмова

Фонд виживання

Відразу скажемо, не думали відкривати цей фонд, як роблять нині чимало друкованих видань. Начебто негоже кричати «SOS» до читачів та зацікавлених колективів високотиражному часопису. В усякому разі нас привчали до гордості, а не до виживання. Але цей специфічний наш ринок...

Редакція «ДСГ» і тепер покладається на свої зусилля, тобто на кошти від тиражу, в тому числі додаткової передплати. Хоча хтозна, чи вдасться завтра звести кінці з кінцями при передплатній ціні одного номера «ДСГ» 7 крб. 20 коп., якщо вже сьогодні купуємо папір по 35 крб. за кілограм, а ненаситний монополіст «Союздрук» непомірно і з сумнівною обгрунтованістю все підвищує ціни на свої послуги. Відтак випуск одного номера журналу (весь місячний тираж) нині обходиться редакції майже в півтора мільйона карбованців.

Тож, зваживши все це, ми не можемо за таких скрутних часів не погодитися із слушними пропозиціями багатьох наших дописувачів щодо фонду виживання «Дому, саду, городу». А деякі з них, як-от: В. В. Беспалов з Полтавщини, В. О. Зарахович зі Львова, Є.В. Погребняк, М. О. Смирнова з Києва та інші — просили гонорар за свої публікації в журналі не перераховувати їм, а залишати на потреби редакції.

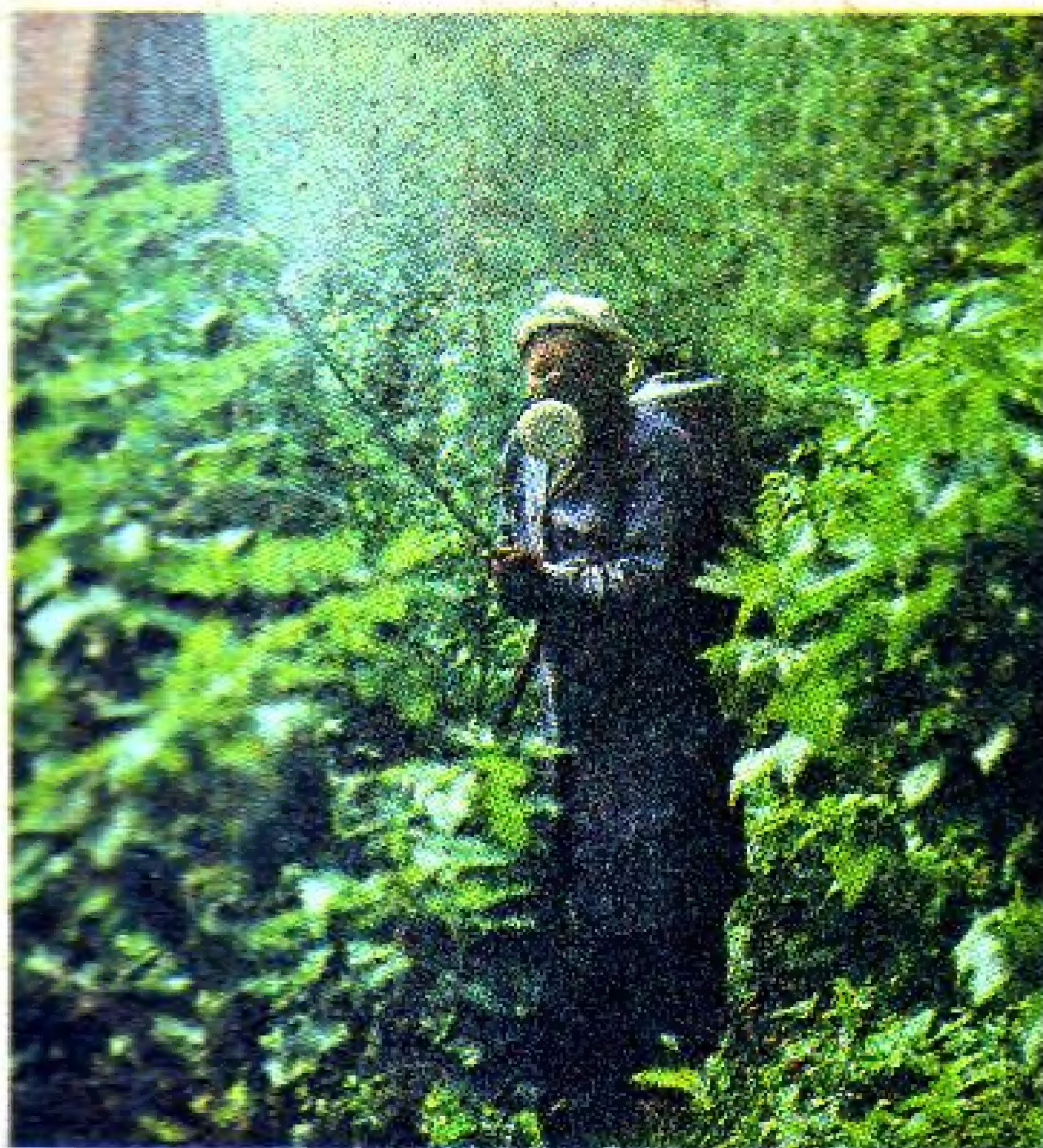
Видно, люди розуміють наші труднощі. А й справді. Вже сьогодні собівартість видання журналу зросла більш як утричі. А значить, на кожному випущеному у світ журналі не добираємо 4 крб. 80 коп. Словом, тираж перетворюється не в благо, а в нашу біду. Загальний збиток сягає близько 13 млн. карбованців. Отже, засновуємо «Фонд виживання «ДСГ». Наші реквізити:

Р/р (розрахунковий рахунок) — 2609797, МФО 322090 у Печерському відділенні УСБ м. Києва, «Фонд виживання «ДСГ».

Крім читацької аудиторії, редакція сподівається на прихильність сільськогосподарських підприємств, садівницьких товариств, профільних науково-дослідних інститутів, дослідних станцій, рекламодавців, усіх тих, котрі зацікавлені в кінцевому результаті наших спільних зусиль — збільшенні виробництва продуктів харчування в Україні. Зацікавленим установам можемо за домовленістю надавати місце в журналі. Готові співпрацювати в інших формах, доступних і допустимих для друкованого видання.

РЕДКОЛЕГІЯ

Як дбають, так і мають

Ще в сімдесятих роках киянин В. У. Бендаловський, робітник заводу «Точелектроприлад», одержав свої п'ять соток у садово-городньому товаристві Глеваха-3, що під Києвом. Ділянка видалась не дуже — з кислими грунтами, на семи вітрах. Та все-таки своя земля!

Тож і взявся Василь Устимович разом з дружиною Зінаїдою Степанівною поратися так, як трудяться хазяйновиті люди на власній землі.

— Там і вихідні свої проводили,— згадує В. У. Бендаловський,— і відпустки, і після трудової зміни, бувало, гайнеш на довгий літній вечір...

Зрештою, розповідати про те не треба. Варто лишень подивитись сьогодні на дачу Бендаловських і все стане зрозумілим. На їхній ошатний будиночок із складською прибудовою, криницю, два кущі калини з червоними кетягами ягід, обсаджені квітами доріжки — на все, що по-домашньому приваблює, милує зір.

Наш фотокореспондент зафіксував лише дві миті з дачного життя цього сімейства: господар обприскує бордоською рідиною плодово-ягідні насадження, а господиня черговий раз прополює пристовбурні круги в садочку.

Як стверджують господарі, до хімічних заходів боротьби з шкідниками та хворобами вони вдаються менше, ніж до агротехнічних. Ще з осені ретельно збирають сухе листя, гусінь, муміфіковані плоди тощо. Все це спалюють. А проти бур'янів є звичайна й незамінна сапка. Скільки разів розпушують?

— А скільки треба,— говорить Зінаїда Степанівна. — Сапаю тоді, коли проростають бур'яни, після дощу, аби зрушити грунтову кірку. Попід деревами, кущами, поміж овочевими культурами.

Якщо врахувати, що Бендаловські мають двох дочок, двох зятів і двійко онуків, то, мабуть, з робочою силою в них немає проблеми. Кожна грядочка зразково і вчасно доглянута. Тому і врожаї збирають щедрі: і плодів, і ягід, і городини. Як дбають, так і мають. Більшу частину земельної площі відвели під садочок. Мають вісім яблунь, три груші, інші плодові дерева. В урожайні роки, вважай, кожний другий, збирають близько двох тонн дорідних плодів.

Яблука та груші їдять свіжими в достатку, решту консервують, переробляють на соки, джеми, сушину. Серед яблунь такі сорти, як Білий налив, Ренет Симиренка, Джонатан, Золотий ренет та інші. Свій сад Бендаловські омолоджують, власноручно перещеплюють новими перспективними сортами.

— Аби сад щедро плодоносив,— пояснює Зінаїда Степанівна,— треба дбайливо доглядати його. З весни до пізньої осені ми з чоловіком живемо на дачі безвиїзно. І роботи вистачає. Крім розпушування, підгортання, підв'язування тощо, власноручно заготовляємо органічні добрива. Зокрема, робимо компости у спеціальній ямі. Для цього використовуємо бур'ян, сміття, підгнилі плоди, харчові відходи та інше. Пізньої осені обрізуємо плодові дерева, ягідники, троянди. Цю справу добре опанував Василь Устимович.

З-поміж ягідних культур тут виділяються чорна смородина, якої близько 15 кущів, і чорна горобина (з одного куща щороку збирають відро-два ягід). Варять варення з них, споживають свіжими. А ще розкішний кущ калини біля будинку. І краса, і затишок, і користь неабияка. В усякому разі чималенька сім'я сповна забезпечує себе фруктами, ягодами, консервами з них, ранніми овочами, кропом, петрушкою та іншою зеленню. Не купує усе це втридорога на ринку. Та головне не в економії коштів окремої сім'ї, а в створенні достатку продуктів харчування.

Тому й радує, так би мовити, бджолине працелюбство Бендаловських. Замiська дача для них — не стільки відпочинок, скільки нелегка праця. Зате земля віддячує сторицею.

Ф. ЛІВИНСЬКИЙ,

Фото П. Лук'яненка

1*

Щедра грядка

Помідори на будь-який смак

Як відомо, помідори — одна з найпопулярніших овочевих культур. Успіх у вирощуванні їх багато в чому залежить від сорту.

Я захопився цією культурою ще 15 років тому, свої перші високорослі сорти одержав з рук відомого селекціонера і городника Феодосія Макаровича Тарасенка. Нині у моїй колекції понад 150 найновіших сортів і гібридів вітчизняної та зарубіжної селекції, вона постійно поповнюється новинками, як-от: Зільберт (ФРН), великоплідний тепличний сорт Кардовар (Італія), високоурожайні тепличні сорти Доріан (Голландія), Трінілліка (Греція) та Донза (Данія).

Розповім про деякі нові ранні і суперранні середньо- й низькорослі сорти.

Ті Моор — ранній великоплідний гроновий сорт датської селекції. Стійкий до хвороб. На гроні достигає 10—15 плодів, а грон на одному стеблі більше 20. Середньорослий, невибагливий, високотоварний, універсальний (добре росте як у теплицях, так і у відкритому грунті і навіть на балконі).

Хеллфрукт — голландський гроновий сорт. Дуже ранній. Плоди середні і великі, світло-бордового кольору, дуже солодкі.

Маркет — теплично-кімнатний сорт англійської селекції, стійкий до хвороб, плоди круглі, рівні.

Північна зірка — теплично-кімнатний канадський сорт, стійкий до хвороб, смакові якості відмінні.

Стенд — грунтовий сорт англійської селекції, ранній, стійкий до хвороб, високотоварний, плодів дає багато.

На особливу увагу заслуговує сорт, що стелиться, походженням з Японії — дуже оригінальний, ранній, висотою до 10 см, стійкий до хвороб, площа розташування на землі — близько половини метра, маса плода 80—100 г.

Цікаві й карликові сорти: Тайні Тім (ФРН), Флоріда (США), Міні Белл (Франція), Японський карлик, Вагнер Мірабель (ФРН), Перуанські, Світ-100, Англійський гроновий. Група цих сортів стала сенсацією для зарубіжних городників, адже вони не потребують підв'язування й пасинкування, стійкі до хвороб і шкідників; плоди чудового смаку, довго зберігаються, придатні як для споживання у свіжому вигляді, так і для консервування. Відмінно вдаються у відкритому, закритому грунті, в кімнаті, на балконі. На одному квадратному метрі можна висадити 6—10 кущів Тайні Тім, 10—12 Міні Белл, 15—20 кущів Флоріди.

Флоріда (США) — надскоростиглий сорт, від сівби до достигання плодів проходить 95—100 днів, висота рослин 20 см, урожай 600 г з куща, плоди розміром з волоський горіх.

Міні Белл (Франція) — достигає на 15 днів пізніше від Флориди, висота рослин 20—25 см, урожай — до 1 кг з куща, плоди крупніші, оригінальної приплюснутої форми.

Тайні Тім (ФРН) — достигає на місяць пізніше від Флоріди, урожай до 3 кг з куща, висота 30—35 см, плоди розміром з великий горіх, дуже солодкі.

Вагнер Мірабель (ФРН) — своїм екзотичним виглядом прикрасить не лише грядку, а й квітник, величезні грона (понад 1000 квіток в одному суцвітті) закривають весь кущ. Помідори дрібні, розміром з копійчану монету, бурштинові. Урожайність 5—8 кг з куща, висота 60—80 см.

Англійський гроновий — вважається одним з кращих балконних сортів. Високотоварний, стійкий до хвороб. Кущ весь аж горить від плодів розміром з трикопійчану монету, в гроні їх від 20 до 30 шт., а на рослині 15—25 грон. Будь-який городник, побачивши суцільну стіну помідорів, не зможе стримати захоплення від цього видовища.

Група кімнатних і балконно-кімнатних сортів потребує окремої розмови.

У моїй колекції є ультраранні і ранньостиглі, низько- й високорослі, тепличні, балконні та кімнатні сорти, є й такі, що зберігаються аж до Нового року. Забарвлення різноманітне: від жовтого до чорного, маса від 10—15 г до 1 кг, з високим вмістом вітаміну С, каротину. Форма будь-яка: перцеподібна, кругла, циліндрична. Є сорти, ідеальні для приготування салатів, консервування, стійкі до похолодання, фітофторозу, розтріскування, урожайні в будь-якій кліматичній зоні. Маю єдиний у країні партенокарпічний сорт Сєвєрянин, що стопроцентно запилюється за будь-яких погодних умов, а також цілу групу кімнатних сортів.

Березень — кращий строк для висіву насіння помідорів. У цей час сіють ультраскоростиглі, ранні й середньоранні сорти. Деякі з них, наприклад Лікурич, Вибух, Флоріда Петіт, Актив де Марманде, можна вирощувати безрозсадним способом, висіявши їх у квітні — на початку травня в парник, тунель, під банки. Карликовий кімнатний сорт Флоріда Петіт можна сіяти насінням у відкритий грунт аж до середини червня, оскільки він дуже скоростиглий. Більшість ультраскоростиглих і ранньостиглих сортів пасинкувати не обов'язково — вони самі обмежують свій ріст.

Насіння високорослих помідорів рекомендую висівати на розсаду у лютому, бо вони мають середній, середньопізній і пізній строки достигання (особливо Де Барао, Де Барао золотий, Болгарські сливки, Слива чорна, Томат-огірок та інші). Рослини формують в одне-два стебла, наприкінці липня прищипують точку росту.

Розсаду помідорів вирощують у парниках, плівкових теплицях, кімнатах. Вік розсади 60—65 днів для ранніх сортів, 50—55 для середніх і 40—45 для пізніх. Перед сівбою насіння потрібно відкалібрувати. Для цього замочіть його у розчині солі (30 г на літр води) і потримайте в ньому 7—10 хв. Те, що спливе, викиньте, а важке, яке осяде на дно, промийте у проточній воді, просушіть до сипкості. З метою профілактики вірусних захворювань опустіть насіння на 15—20 хв в однопроцентний розчин марганцівки. Щоб сходи були дружними, насіння протягом 10—12 год витримують у розчині мікроелементів або в настої з попелу. Після його просушування починають сівбу. Повноваті насінини, як правило, забезпечують 100%-ну схожість.

Насіння я висіваю в ящики глибиною 5—7 см, розділені перегородками, від 5 до 10 насінин кожного сорту. Глибина загортання — 5 мм. Після висіву накриваю ящичок склом або плівкою і залишаю так до появи сходів, не забуваючи стежити за вологістю грунту: її можна вважати достатньою, якщо на склі чи плівці утворюються краплини або густі випари. Якщо цього немає, зволожуйте землю за допомогою пульверизатора.

Грунт складається з двох частин перегною, однієї частини дернової землі і однієї частини піску. Торфокрихту я не застосовую: у поєднанні з підвищеною вологістю вона закислює грунт, що призводить до захворювання розсади на чорну ніжку і навіть до повної її загибелі.

Щоб одержати повноцінні, здатні давати високий урожай рослини, потрібно виростити міцну, з добре розвинутою кореневою системою розсаду. Я пікірую її у два прийоми, це активізує ріст рослин, сприяє рясному плодоношенню. Вперше пікірую, коли з'являться чотири справжніх листочки, пересаджуючи рослини у паперові стаканчики об'ємом 0,2 л і заглиблюючи їх до сім'ядольних листків. Вдруге — коли з'явиться наступна пара листочків. Для цього застосовую горщечки місткістю 0,5—1 л (тепличні або саморобні конусні коробки). Сім'ядольні листки видаляю і заглиблюю рослини до першого справжнього листка.

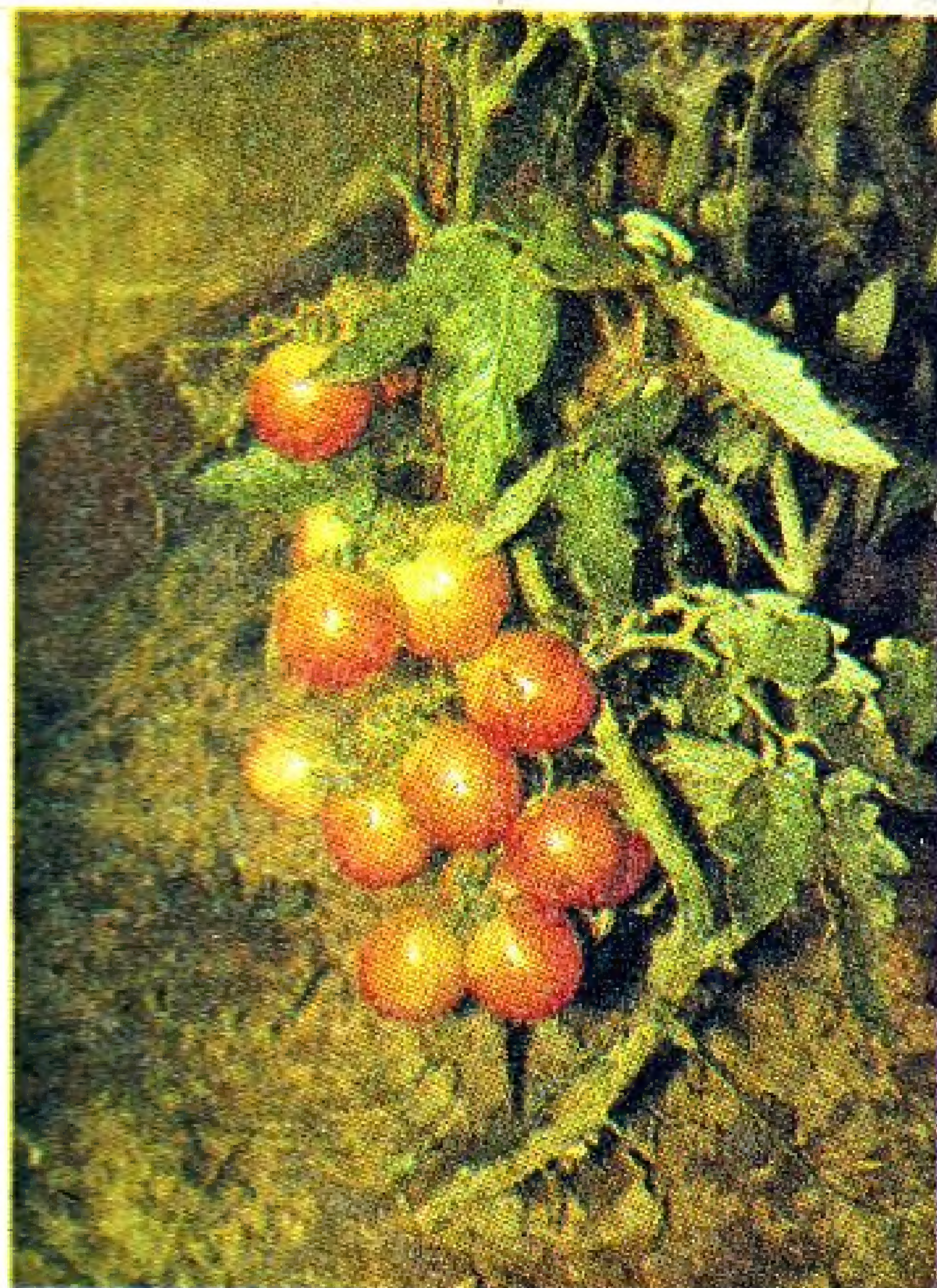
Починаючи з 25-денного віку, раз у 10 днів підживлюю розсаду з розрахунку столова ложка добрив на відро води. Щоб не обпекти листки мінеральними добривами, після кожного підживлення поливаю рослини теплою водою.

сорти Ярославна, Щедрий і особливо теплично-городній гібрид Краса Сумщини, один із ранніх у моїй колекції. Його я вивів шляхом схрещування сорту Москвич і ранньостиглого сорту Порт (Німеччина). Гордість моєї колекції — високорослий сорт Космічний, одержаний мною від схрещування Гібриду 2 Тарасенка і сорту Червоний гранат. Це найурожайніший з усіх відомих мені високорослих сортів, середньоранній, плоди округло-серцеподібної форми. У гроні 50—70 суцвіть, плоди масою 80—100 г і більше. Маса одного грона після обробки суцвіть біостимулятором «Урожайний» радянсько-американського підприємства Агат-Кредит становить 3—5 кг, а окремі грона важать 5—7 кг.

Я звертався на дослідні станції, а також у Тімірязєвську сільськогосподарську академію з пропозицією надіслати мені для випробування в умовах Полісся насіння нових сортів помідорів, та, на жаль, мені не відповіли. Єдине, що вдалося,— це одержати і випробувати сорти ранніх помідорів Малишок F_1, Карлсон F_1, Русич F_1. Шкода, що вчені нехтують думкою городників-аматорів.

Кімнатно-тепличний сорт Новина Канади

Рожева перлина

Сорт Северянин

Щедре літо

За 10—12 днів до висаджування розсади в грунт загартовую її: припинивши полив, провітрюю теплицю і парник, а горщечки на декілька годин виношу у двір. Тривалість цієї процедури з кожним днем подовжую, щоб за 3—4 дні до висаджування розсада була на свіжому повітрі цілодобово. Для профілактики грибкових захворювань обприскую рослини за 2—3 дні до висаджування 0,4—0,5%-ною суспензією купрозану або бордоської суміші, хлорокисом міді. 10—15 травня висаджую розсаду в ямки, заповнені поживною сумішшю, що складається із землі, перепрілого гною і деревного попелу. Під час садіння горщечки з розсадою замочую в такому розчині: на 10 л води 3 кг свіжого коров'яку, 0,5 кг попелу з соломи, 10—15 г сірчанокислого марганцю.

Догляд складається з поливів, розпушування грунту, підживлення і обприскування проти фітофторозу після кожного дощу розчином хлорокису міді (столова ложка на відро води) або відваром цмину піщаного (рос. «бессмертник»). Сорти помідорів, особливо високорослих, що мають великі грона плодів (гібрид А2, Рейнська слава, Марохотське гроно, Гібрид 2, Ювілейний Тарасенка та ін.), краще захистити від фітофторозу й похолодання, помістивши їх у поліетиленові пакети. Їх надівають на гроно і зав'язують тонкою мотузкою (тільки не користуйтеся плівковими пакетами, бо плоди загниють).

Кожних десять днів рослини слід підживлювати коров'яком, розведеним 1:10, приблизно по 1 л на кущ. Поливаю в лунки чи борозенки в жарку пору щодня, а за іншої погоди — рідше. Високорослим сортам потрібно приблизно відро води на кущ. За цю працю рослини віддячать щедрим урожаєм. Пам'ятайте, що справжню цінність сорту ви зможете визначити тільки через рік, взявши на насіння плоди з кращого помідора на другому гроні кращого куща (у верхній його частині).

Як і кожний досвідчений городник, я відбираю на насіння кращі за якістю, формою і зовнішнім виглядом плоди, щоб одержати нові форми, стійкіші до захворювань, смачніші, урожайніші. Наслідуючи приклад свого вчителя Ф. М. Тарасенка, займаюся селекцією помідорів. Мені вдалося шляхом схрещування й природного добору одержати нові сорти, успішно випробувати їх в умовах Полісся: це ранньостиглі низькорослі

М. М. ЦЕКОВ,
Сумська обл.

Служба взаємодопомоги

Чула про зелені помідори. Що це за сорти? Як їх вирощувати у відкритому й закритому грунті, як консервувати та зберігати?

Львів'янка,
м. Львів

На своїй садовій ділянці маємо хатину. Буваємо там лише у вихідні і в літню пору. Відтак у хаті завелися миші і точать багато ніг.

Пастки не допомагають. Принади з отрутою не беруть. Може, хтось із читачів «ДСГ» знає трави, які відлякують мишей?

А. Маньковський,
Харківська обл.

ЩЕ РАЗ ПРО ЦУКРОВУ КУКУРУДЗУ

Після публікації в «ДСГ» матеріалів «Цукрова кукурудза — овочевий делікатес» (№ 7, 1989 р.), «Що я маю від кукурудзи» (№ 6, 1990 р.) та «Чим цінна цукрова кукурудза» (№ 5, 1991 р.) їх автор В. М. Гаврилюк отримав понад півтори тисячі листів від людей, які бажають вирощувати цю культуру на своїх присадибних ділянках. Багатьом написав, надав посильну допомогу насінням, однак відповісти всім не зміг, а тому згрупував найтиповіші запитання і підготував на них відповіді.

Які грунти і попередники найбільш придатні під кукурудзу?

Кукурудза розвиває багато мичкуватих коренів і тому потребує пухких, повітропроникних грунтів. Найглибше проникнення коренів кукурудзи в грунт, зафіксоване науковцями, становить 310 см, а загальна їхня довжина в однієї рослини досягає 12 км.

Кукурудза добре вдається на різних типах грунтів — від чорноземів півдня до підзолистих і торфовищ на Поліссі з реакцією грунтового розчину (pH) від 5 до 8, але оптимальна pH 6—7. Засолені, а також заболочені землі з підвищеною кислотністю непридатні для вирощування цієї культури. Вибираючи ділянку під кукурудзу в північних районах України, слід мати на увазі, що на низинних грунтах, які погано прогріваються, і на північних схилах вона викидає качани на 3—6 днів пізніше, тому достигання затягується. Урожай знижується й на ділянках, забур'янених пирієм та іншими кореневищними і коренепаростковими бур'янами.

Найкращі попередники цукрової кукурудзи: картопля, огірки, помідори, капуста, овочевий горох. Можна висівати її і після патисонів та кабачків. Щоб економніше й продуктивніше використати земельну ділянку, вирощують цукрову кукурудзу і як ущільнювач. Добре вона «уживається» з огірками, гарбузами, кабачками, перцем. Для огірків не потрібно багато місця, їхня огудина розростається вздовж стебел кукурудзи або обвиває їх. А от важкі стебла гарбузів можуть пригнути й зіпсувати кукурудзу.

Які сорти і гібриди цукрової кукурудзи поширені на Україні?

Селекцією цукрової кукурудзи займаються в НВО «Дніпро», розташованому в Дніпропетровську. Селекціонери цього закладу створили багато сортів і гібридів, зокрема сорти Ароматна, Делікатесна, гібриди Ювілейний 427 і Дніпровський 664. На Сквирській селекційно-дослідній станції овочівництва (м. Сквира Київської області) виведено ранньостиглий гібрид Роксолана і середньостиглий Куликівський. Районовані сорти Кримської дослідної селекційної станції — Кубанська консервна 148, Рання золотиста 401.

Селекціонери Українського НДІ зрошуваного землеробства (м. Херсон) створили гібрид цукрової кукурудзи Івушка, рекомендований для вирощування в лісостеповій і степовій зонах.

У Молдавському НДІ овочівництва виведено ранньостиглий гібрид Золоте Руно. Він рекомендується для сівби в зонах Степу й Полісся України.

Із зарубіжних сортотипів цукрової кукурудзи найбільш поширені такі:

Мексіканська скоростигла — зерно червонувате, період від сходів до технічної стиглості — 70 днів;

Jуеmа — дає качани молочної стиглості через 69 днів після сходів;

Золота ринкова — зерно жовте, період від сходів до молочної стиглості — 68 днів;

Рання жовта — зерно жовте, кількість днів від сходів до молочної стиглості — 64;

Чорна мексіканська — зернівки чорні і сині, від сходів до молочної стиглості 80 днів.

У південних областях України подекуди висівають гібриди цукрової кукурудзи американської селекції: Сюкро, Флоріда, Стейвит, Команч.

Дехто вирощує смачні сорти й гібриди, які культивуються у певних місцевостях. Наприклад, у багатьох областях України поширені сорти Піонерка північна, Тираспільська ранньостигла 33, Рання жовта, Нагорода 97, Зоря 123. Вирощують їх заради одержання смачної продукції.

Як вирощувати цукрову кукурудзу розсадою?

В окремі холодні роки я перший строк сівби пропускаю, а під час другого висаджую рослини в перегнійно-земляних горщечках. Суміш готую із землі, перегною й піску у пропорції 2:1:1. Додаю ще дві склянки попелу на відро суміші для профілактики грибкових захворювань. У паперовий стаканчик висіваю по дві насінини кукурудзи, добре поливаю водою і присипаю спочатку шаром землі 2 см, а потім піском, не доходячи до краю стаканчика 1—1,5 см (так зручніше буде підсипати землю й поливати). У горщечки висіваю 8—10 квітня, сходи з'являються 15—17 квітня. Ящик з 60 горщечками ставлю на вікно і при кімнатній температурі пророщую до чотирьох-шести листків. З рослин, вирощених розсадою, одержую качани на 15—20 днів раніше, ніж з висіяних у грунт.

Цукрова кукурудза добре кущиться, даючи по 2—4 пасинки, на кожному з яких формується розвинутий качан. Тому з 60 рослин можна одержати при виконанні рекомендованих вимог 100—180 качанів.

Висадивши розсаду в грунт (найчастіше це буває 10—12 травня), рослини добре поливаю і засипаю на 1 см піском, щоб не утворилася грунтова кірка і не випаровувалася волога.

Потім висіваю ще через 10—15 днів (а всього таких строків 4—5, останній — наприкінці першої декади червня).

Після сівби кукурудзи загортаю граблями сліди, якими позначаються лунки, бо інакше граки легко знаходять їх і знищують насіння.

Пізні строки сівби знижують урожайність товарних качанів майже на 20% порівняно з оптимальними. Однак якщо користуватися розсадним способом, то і за пізніх строків сівби на початку літа можна створити своєрідний «конвейєр» і ласувати цінним продуктом з кінця липня до настання заморозків.

Коли і як можна визначити потребу кукурудзи в поживних речовинах?

Якщо поживних речовин не вистачає, рослини кукурудзи рос-

туть погано, відстають у розвитку. Зрозуміло, що за зовнішніми ознаками не завжди можна точно встановити, чого не вистачає рослині, оскільки на забарвленні листків позначається не тільки голодування, а й хвороби, ураження шкідниками тощо.

Азот кукурудза потребує протягом усього періоду вегетації. Якщо його не вистачає, ріст молодих рослин уповільнюється, вони виглядають миршавими, листя стає жовто-зеленим, утворення волотей запізнюється. Найбільше потрібен азот кукурудзі під час основного періоду росту: протягом двох тижнів до викидання волотей і трьох — після нього. Саме в цей період з'являються найбільш характерні ознаки азотного голодування: жовтіють верхівки нижніх листків, пожовтіння листка поширюється далі по головній жилці у вигляді латинської букви V. По краях деякий час зберігається ще зелене забарвлення, а потім жовтіє весь листок. Таке буває і під час посухи, але в цьому випадку немає чітко вираженої V-подібної форми пожовтіння, відмирають і нижні, й верхні листки (останні навіть швидше). В разі азотного голодування пожовтіння починається знизу. Качани виростають невеликі, а зерно стає дрібним, плюсклим.

Фосфор потрібний протягом усієї вегетації кукурудзи. Він відіграє важливу роль у накопиченні вуглеводів. Нестача фосфору призводить до уповільнення росту і затримки достигання качанів. Особливо помітне фосфорне голодування у молодих сходів: рослини невисокі, хоча й мають вигляд здорових, а листя набуває темно-зеленого, а іноді й червоно-фіолетового забарвлення. Для цього типу голодування характерні недорозвинуті качани, викривлені й недорозвинуті зерна.

Калій рослини використовують від появи сходів до викидання волотей. Перший симптом калійного голодування — уповільнений ріст проростків і молодих рослин. Незабаром ознаки голодування проявляються і на молодих листках, які стають спочатку жовто-зеленими, а потім жовтими. Інколи жовтіють тільки жилки. Краї та верхівки листків всихають і здаються обпеченими. Найтиповішою ознакою калійного голодування як у молодих, так і в дорослих рослин є «крайовий опік» листків (з країв і на верхівці вони жовтіють і вкриваються іржавими плямами). Качани погано виповнені зерном, воно щупле. Характерною ознакою нестачі калію є також вилягання кукурудзи.

Ознаки магнієвого голодування визначити досить легко. На старих листках кукурудзи вздовж жилок з'являються поздовжні світло-жовті смужки. Потім вони стають виразніше окресленими, світлішають і навіть біліють. Це свідчить про граничну нестачу магнію.

Чи впливає короткочасна посуха на кукурудзу?

Кукурудза вважається посухостійкою рослиною. Вона добре використовує літні опади, які в районах Лісостепу та Степу України становлять від 30 до 40% річної норми, а тому може дати високі врожаї, якщо влітку випадає багато дощів. Найбільше потребує води в період максимального наростання врожаю (від початку викидання волотей до молочно-воскової стиглості). Значна посуха негативно впливає на ріст і розвиток кукурудзи. Якщо у неї листки згорнулися в трубочку, то можна з певністю стверджувати, що їй не вистачає вологи. Одна рослина в спекотний день випаровує 2—4 л води, а всього за вегетаційний період 150—200 л.

Кукурудза не витримує й надмірної кількості води. На перезволожених грунтах коренева система через нестачу повітря розвивається слабо, рослини жовкнуть і дають дуже низькі врожаї. На таких грунтах важливе значення має глибоке розпушування грунту та підгортання.

Чому на одному качані окремі зернини розрізняються за забарвленням і будовою?

Кукурудза — роздільностатева перехреснозапильна рослина. Її легкий і сухий пилок може переносити вітер на далеку відстань. За літературними даними, одна волоть за час цвітіння викидає в повітря до 15—20 млн. зернин запліднювального пилку.

На присадибних ділянках під час збирання на качанах одного гібрида кукурудзи можна виявити окремі зернини, які відрізняються забарвленням та будовою від інших. Наприклад, серед жовтих — майже білі, сині і навіть чорні, між білими — червоні або коричневі. Серед кременистих — зубовидні, а поміж цукрових кременисті. Такі зернини називають ксенійними.

Наявність ксенійних зернин на качанах материнського гібриду в рік запилення свідчить про те, що в результаті порушення правил ізоляції або сортового засмічення посівного матеріалу сталося часткове перезапилення даного гібриду не своїм пилком. Внаслідок перезапилення з іншими підвидами знижується якість зерна цукрової кукурудзи, тому вирощувати її потрібно на присадибній ділянці з просторовою ізоляцією не менше 50 м.

Як у домашньому господарстві використати стрижні качанів?

Хазяйновитий господар знаходить місце і цим, здавалося б, відходам. Наші предки без будь-якої обробки використовували стрижні качанів замість корка для пляшок. За допомогою стрижнів коптять м'ясо, причому густий дим, що наповнює коптильню від згоряння стрижнів, за ароматом і коричневим кольором, якого набуває м'ясо, нагадує дим горіхового дерева. Американські фермери з однієї тонни кукурудзяних стрижнів на заводі одержують 100 кг етилового спирту або 150 кг фурфуролу чи 60 кг штучних волокон.

Чи використовує медицина продукти з кукурудзи як ліки?

Спеціальні фармакологічні дослідження, проведені останнім часом, збагатили наші знання про лікувальні властивості кукурудзи. Із зерен одержують глютамінову кислоту, яку застосовують для лікування різних захворювань центральної нервової системи у дітей.

У народній медицині рекомендуються підсмажені зерна кукурудзи з медом як в'яжуча речовина при шлунково-кишкових розладах.

Кукурудзяний мед застосовують для лікування гіпертонії. Настої з кукурудзяних стовпчиків, які занесені в сучасні рецептурні довідники,— широко відомий засіб проти хвороб нирок і печінки.

В. М. ГАВРИЛЮК

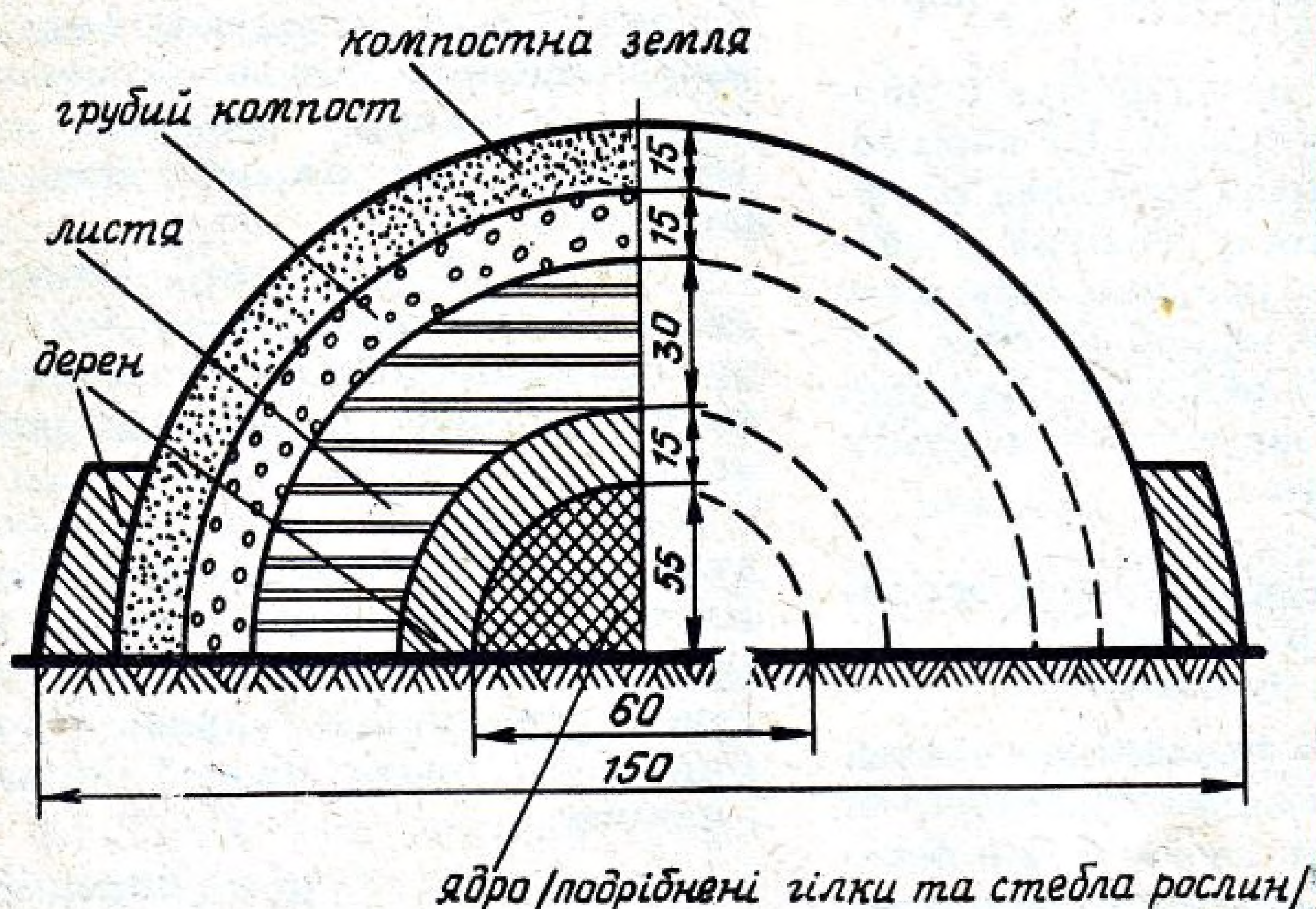
Горбисті грядки

Протягом п'яти років вирощую овочі на горбистих грядках і одержую високі врожаї. Грядку роблю так. Ширина її — 1,5 м, довжина може бути різною залежно від розміру ділянки. Вздовж середньої лінії грядки кладу подрібнені (завдовжки до 30 см) гілки плодових дерев та кущів, стебла соняшника, кукурудзи або бадилля з картоплі, помідорів і вкриваю їх дерном або землею. Зверху насипаю шар вологого осіннього листя, на нього декілька лопат землі і знову шар листя. Щільно утрамбовую, вирівнюючи поверхню.

Наступний шар горбистої грядки — грубий компост, який вкривається компостною землею. Краї грядки обкладаю квадратними шматками дернини. Вигляд горбистої грядки в розрізі подано на рисунку.

Подрібнені гілки й стебла рослин, що знаходяться в «ядрі» грядки, та листя перегнивають повільно, виділяючи при цьому тепло, яке позитивно діє на розвиток рослин. Листя повністю перегниває за 2—3, а гілки дерев — за 5—6 років, після чого грядку треба поновлювати (від старої використовую шар гумусу товщиною 35—40 см).

У червні-липні закладаю компостну купу. Для цього на площадці близько 3 кв. м (1,6×1,6) знімаю верхній шар грунту і кладу шар гною завтовшки 20 см, який добре зволожую і присипаю невеликою кількістю землі. Посередині площадки через 50—60 см забиваю 2—3 кілки довжиною 1,2—1,3 м. Потім кладу подрібнені залишки від кухні та саду рівним шаром товщиною 20 см. Зволожую їх і присипаю землею.

Укладаю шари гною та відходів доти, поки компостна купа досягне висоти одного метра. Після цього вкриваю її травою, соломою або кінським гноєм і виймаю дерев'яні кілки. Через отвори, які залишилися в купі після них, надходить кисень. У вересні-жовтні компост стає придатним для закладання нової горбистої грядки.

На таких грядках не потрібно перекопувати грунт, досить його тільки розпушити граблями. На третій рік перед сівбою овочів вношу невелику кількість перепрілого компосту.

Я помітив, що суниці краще ростуть на старих горбистих грядках — на п'ятий-шостий роки. На сьомий рік висаджую картоплю, яка тут добре родить.

Якщо в перші чотири роки на грядці вирощують помідори, то їх треба садити з відстанню між рослинами 80 см, причому глибоко, щоб 2—3 нижні листочки були засипані землею. За такої схеми садіння утворюються не тільки стрижневі, а й додаткові корені, що забезпечує краще живлення рослин.

На горбистих грядках урожай овочів значно більший, ніж на традиційних. У цьому може переконатися кожен, хто спробує скористатися моїм досвідом для вирощування овочів.

Б. Р. ЛЕРМАН,
м. Київ

Цікаво знати

Виручатиме картопля?

Загалом населення планети Земля стрімко зростає. Передбачається, що на кінець другого тисячоліття воно сягатиме 7 мільярдів чоловік. А в перші десятиріччя двадцять першого віку людей на землі буде більше й більше. Зрозуміло, гостро стане проблема харчування, тим паче, що сільськогосподарських угідь не побільшає.

«Зелена революція» шістдесятих років нашого століття, що грунтувалась на удобренні полів і впровадженні нових сортів рису, пшениці та кукурудзи, чимало зробила в боротьбі з голодом у малорозвинутих країнах, проте забезпечити продовольчий достаток майбутнім поколінням вона не зможе. Може, виручить картопля — другий хліб?

Принаймні, вірить у це Міжнародний центр картоплі, дослідна й навчальна організація із штаб-квартирою в Перу. Сподіваються, покладають великі надії на картоплю передусім у тих країнах, де швидше зростає населення. Скажімо, в Китаї за останні 30 років її виробництво зросло в чотири рази, і по цій культури він вийшов на друге місце. Колишній Радянський Союз — на першому, Індія — на третьому місці. Серед інших країн, де картопля є основним продуктом харчування бідних сімей,— чимало африканських, Шрі Ланка, В'єтнам та інші.

Вже спростовано помилкове уявлення, що картопля — культура прохолодного клімату. Таку думку поширили свого часу іспанці, котрі виявили картопляні поля в перуанських Андах. Тоді ж, у тридцятих роках шістнадцятого віку, завезли її в Європу. Тепер картоплю висаджують навіть у пустелях, аби там температура вночі знижувалась.

До відома фермерів і власників присадибних ділянок скажемо, що з одиниці площі картопля дає більше харчового продукту, ніж зернові, зокрема білка — удвічі. Вона дуже поживна: у ній багато заліза, калію, магнію, складних вуглеводів, а також вітамінів В і С. А білки її кращої якості, ніж у сої. Важливо й те, що картопля практично не має жирів.

Цій культурі не страшна буря, але в неї багато ворогів — бактерії, гриби, комахи. Немає жодного сорту, повністю імунного до вірусних захворювань. Ще стародавні племена інків турбувались про різноманітність сортів картоплі як гарантію того, що не весь урожай бульб загине від шкідників та хвороб. Тому не можна назвати доцільним, якщо, приміром, у США й Канаді на 80% площ під картоплею вирощують лише кілька сортів із кількох тисяч відомих.

Міжнародний центр картоплі зібрав для селекції 6500 латиноамериканських сортів. Але вчені не обмежуються лише селекцією. Вдаючись до генної інженерії, вони вводять культурі такі гени, які підвищують імунітет до бактеріальних захворювань, тим більше, що за морфологічною будовою клітин картопля піддається таким експериментам.

Зменшити захворюваність культури можна, якщо скористатись досвідом стародавніх перуанців, котрі вирощували картоплю з насіння. Воно легке за масою, добре зберігається і менше розповсюджує хвороби. Тепер до насінного способу вирощування другого хліба повертаються в десятках країн, що розвиваються. Комерційно це виправдовується.

Отже, картопля нині стала важливим харчовим продуктом для всієї планети. Хоча спершу Європа побоювалась її, вважаючи до певної міри отруйною. Наприклад, у Франції вона прижилась тільки завдяки хитрощам тодішнього місцевого фармацевта Антуана-Огюста Пармантьє, котрий умовив короля Людовіка XVI дозволити посадити поле картоплі й виділити для його охорони удень гвардійців. А кмітливі селяни крали бульби ночами, і невдовзі картоплю вже їли у всьому королівстві.

То чи справді картопля стане «китом» у вирішенні продовольчої проблеми в недалекому майбутньому?

Ф. ПЕТРЕНКО
(за літературними джерелами)

Прополюйте часто — буде овочів рясно

Я маю ділянку землі 25 соток. Коли вперше потрапив на неї, то аж злякався: якого тільки бур'яну там не було! Знищити його твердо вирішив без застосування отрутохімікатів (гербіцидів).

Спершу детально вивчив біологію бур'янів і з'ясував, що позбавитися від них механічним способом, знищуючи стебла й листя, непросто, адже багато цих рослин мають здатність інтенсивно відновлювати кореневу систему й листя. Отже, доведеться неодноразово прополювати й проривати городні культури. Багато садівників і городників-аматорів вважають, що достатньо прополоти один раз навесні та раз влітку. Однак наступного року дивуються, чому бур'янів не стало менше? Я на власному досвіді переконався: щоб позбавитися інтенсивного росту бур'янів, доведеться щонайменше два роки наполегливо попрацювати на городі з сапкою й культиватором, а надалі вибірково знищувати ті рослини, що проросли з насіння (не забуваючи, що майже всі бур'яни зберігають схожість від 5 до 50 років).

Щоправда, існує й інший спосіб, однак ним не завжди можна скористатися на невеликих ділянках. Це — глибока оранка на 30—50 см полицевим плугом з перевертанням скиби. При цьому знищуються бур'яни, а насіння переміщується на таку глибину, з якої воно не може прорости.

Прополювати потрібно повністю всю ділянку, зайняту городніми культурами, не рідше одного разу на тиждень. Зокрема, у нас на Харківщині цю роботу можна починати з березня, коли підсохне грунт і з'являться перші бур'яни (осот). Полоти треба на глибину 1,5—2 см, щоб частково вирубувати коріння. Якщо ви помітили, що бур'яни продовжують вегетувати, полоти слід й після того, як зібрали урожай. Закінчую цю роботу, коли настають стійкі низькі температури (нижче +10°C).

За сезон у мене виходило до 20 прополювань. Пирій вдалося частково знищити, вибираючи його під час перекопування грунту. Коли ж з'являлися зелені стебла цього злісного бур'яну, я систематично виполював його. Якщо у цей час погода посушлива, ви помічатимете, як стебла й коріння гинуть у вас просто на очах. Отак протягом двох сезонів можна позбутися пирію.

Осот, який починаєте полоти навесні, до середини літа інтенсивно відростає, але оскільки ви постійно знищуєте зелену масу, корінь не одержує достатньої кількості поживних речовин, виснажується й поступово загниває (в цьому легко переконатися, висмикнувши рослину з грунту: корінь стає прілим і коротким, до 20 см, тоді як у нормальному стані його довжина сягає 1,5 м). До осені осот гине. Проте якщо припинити прополювання і рослина встигне сформувати хоча б одну пару листків, вважайте, що працювали даремно: осот залишиться жити й у наступному році. За такою схемою можна знищити осот за один сезон.

Щирицю виполюють сапкою або культиватором під корінь; якщо цього не робити своєчасно, вона теж відновить вегетацію. Не можна давати їй відрости й відцвісти (до речі, це стимулюватиме проростання нового насіння та знищення паростків).

За такою технологією можна за два роки знищити всі однорічні й багаторічні бур'яни, а також основну масу їхнього насіння, що знаходиться у верхніх шарах грунту, крім кропиви звичайної та глухої пурпурової. Ці бур'яни треба викопувати, оскільки вони утворюють потужну кореневу систему, яка навіть при постійному прополюванні може існувати до п'яти років.

Ще одна порада: постарайтеся у ці два роки тотальної боротьби з бур'янами якомога менше поливати городні культури. Це створить бур'янам додаткові «незручності». Прополотий бур'ян можна й не згрібати, він чудово перепріває. Головне — не допускати цвітіння й формування буйної зеленої маси бур'янів, тоді успіх гарантований.

Мені вдалося таким способом позбавитися від основної маси бур'янів протягом двох сезонів. Тепер я прополюю лише ті, які іноді сходять із старого насіння. Залежно від погодних умов та інтенсивності проростання бур'янів сапаю один раз на місяць або й на два. Звичайно, ця технологія дуже трудомістка, зате надійна, і головне — без застосування гербіцидів, які затруюють землю і шкодять здоров'ю. Мабуть, я не «відкрив Америки», але багато городників-початківців, особливо городян, які недавно одержали земельні ділянки, можуть скористатися моїми порадами.

Ю. О. КАМИШАНСЬКИЙ,
Харківська обл.

Проти колорадського жука

Серед шкідників картоплі колорадський жук — один з найнебезпечніших. Він уражує також помідори, баклажани, стручковий перець та дикорослі пасльонові культури в усіх грунтово-кліматичних зонах України. Якщо на одному кущі картоплі налічується 20—40 личинок жуків, вони з'їдають листя наполовину, а подекуди й повністю, внаслідок чого урожай знижується у 2—3 рази.

Захистити картоплю від цієї напасті на присадибних ділянках та городах дуже складно, адже тут її вирощують беззмінно протягом багатьох років, що призводить до накопичення шкідливих комах. Позбутися колорадського жука нелегко, але можливо, до того ж доступними всім засобами. Досвід городників-аматорів узагальнено в книжечці вченого агронома А. Стрижева під назвою «Ваш урожайный участок» («Знание», Москва, 1990 р.).

Іван Григорович Безручко, який живе у містечку Кельменці Чернівецької області, розповідає, що у їхньому районі практикують такий спосіб боротьби з колорадським жуком на присадибних ділянках. Навесні беруть 1—2 відра картопляного лушпиння, виносять на город і розкладають купками на протилежних його кінцях. Коли під купками збереться чимало жуків, ці пастки обливають гасом і підпалюють. Можна рано навесні, як тільки-но доспіє грунт та почнуться роботи на городах, висадити невелику кількість пророщених бульб. Жуки, що перезимували, обліплюють посіви принади. Їх збирають і знищують.

В селі Зеленому цього ж району овочівники-аматори використовують листя волоського горіха. Восени згрібають його, засипають у дерев'яні бочки і заливають водою. Листя настоюється з осені до літа. Як тільки-но з'являться личинки колорадського жука, рослини обприскують цим настоєм. Шкідники гинуть.

А в селі Іванці проти колорадського жука випускають на городи цесарок (по місцевому пантарок). Достатньо мати 3—4 цесарки на одне подвір'я, і вони чисто-начисто зберуть усіх жуків. До того ж цесарки несуть яйця і дають смачне м'ясо.

В. П. Солтанов з Білорусії, вирощуючи картоплю, застосовує деревний попіл. Сусіди, які вносять лише органічні добрива, щороку потерпають від нашестя колорадського жука, а город В. Солтанова шкідник чомусь обминає. Хто з городників має сумнів — нехай перевірить на власному досвіді. Адже деревний попіл — давно відомий підручний засіб проти шкідників овочевих культур.

М. А. Козлов з Московської області пропонує знищувати колорадського жука за допомогою глибокого обробітку грунту. В результаті проведених експериментів він переконався, що найкраще за 10—15 днів до цвітіння картоплі розпушувати грунт під кущами на повний штик лопати,

Шкідники та хвороби

а після цього підгорнути його мотикою (сапкою). Глибоке розпушування грунту лопатою під кущем — не така вже й складна справа. Треба на відстані 8—10 см від куща заглибити лопату в землю, ставши обличчям до куща, потім держак нахилити на себе, щоб кущ картоплі разом з грунтом трохи піднявся. Таку операцію необхідно зробити і з протилежного боку куща, і лише після цього розпушене грунт підгорнути мотикою.

Розпушувати грунт слід до появи на бадиллі личинок колорадського жука. Щоб надійно захистити картоплю від шкідника, краще робити два глибоких розпушування грунту: перше (з одного боку куща) під час просапування, коли позначаться борозни, і друге — за 10—12 днів до цвітіння картоплі, під час підгортання. Дворазове глибоке розпушування дасть змогу рослині швидко розвинути кореневу систему, зміцніти, а відтак вона стає стійкішою проти шкідників і хвороб.

Непогані результати дає й присипання сходів картоплі, особливо на легких грунтах. У середньо- та пізньостиглих сортів рослини присипають, коли вони досягають висоти 5—7 см, у ранніх — не пізніше періоду масової появи сходів. Завдяки цьому агротехнічному заходу на рослинах гинуть кладки яєць та личинки шкідника, а також сходи бур'янів.

Щоб успішно боротися з колорадським жуком, потрібно, починаючи з появи перших паростків картоплі і до кінця вегетації, ретельно й систематично обстежувати рослини. Краще це робити вдень, за сонячної погоди. Виявивши дорослих жуків, що вийшли з грунту, їх потрібно збирати у посуд з гасом або насиченим розчином кухонної солі. На невеликих ділянках, площею до однієї сотки (приблизно 500 кущів) цим заходом користуються протягом усієї вегетації, збираючи та знищуючи кладки яєць, личинки та самих жуків.

Якщо ж ділянка більшої площі і зібрати шкідників складно, при появі личинок молодшого віку (темнозабарвлених, завдовжки 1—3 мм) рослини обприскують біологічним препаратом бітоксибацилліном, основою якого є хвороботворні для комах бактерії. На відміну від отрутохімікатів, цей препарат не накопичується у навколишньому середовищі та в продуктах, він не шкідливий для рослин, людини, свійських тварин, птиці, риб і багатьох корисних комах. Норма витрати бітоксибациліну — 100 г на 10 л води. Робочу суспензію готують так: у трилітрову банку наливають 1 л води, засипають 100 г препарату, закривають поліетиленовою кришкою і збовтують протягом 3—5 хв до утворення однорідної маси, яку потім заливають в обприскувач.

Найчутливіші до бітоксибациліну личинки першого-другого віків; на личинок старшого віку, довжина яких перевищує 4 мм, з яскравим оранжевим або жовтим забарвленням, бітоксибацилін діє слабо. Коли ж на картоплі багато личинок третього-четвертого віку, які вже пошкодили більше 20% листя, застосовувати бітоксибацилін недоцільно. В цьому випадку перше обприскування слід провести отрутохімікатами. На городах дозволено застосовувати бензофосфат, колорцид (дібром), мезокс, ровікурт, фоксим та інші. Для обробки однієї сотки ранцевим обприскувачем потрібно 3—4 л робочого розчину.

Є відомості й про те, що на личинок колорадського жука згубно діють настої гіркого полину, дев'ясилу (оману). Вирощування нагідок (календули) поміж картоплею відлякує шкідника. Для боротьби з ним застосовують також відвар коноплі, який готують із 100 г свіжих рослин, зібраних у фазі цвітіння. Рослини подрібнюють, заливають 2 л води і кип'ятять протягом 6—10 хв. Одержаний таким чином концентрований відвар розводять водою (200 г на 10 л) і обробляють ним картоплю. У літературі є дані, що при цьому одні жуки гинуть, а інших запах коноплі відлякує, і вони не мігрують на оброблену ділянку з інших місць. Строк обробки визначається строками цвітіння коноплі.

Отже, засобів боротьби проти карантинного шкідника чимало. Перевіряйте, пробуйте, експериментуйте!

А. КАПІТУЛЬСЬКА

Цей «страшний» вовчок

Вовчок, капустянка (рос. — медведка) — унікальна своєю універсальністю істота, що займає немовби перехідне місце між комахою та найпростішою теплокровною твариною. Настільки вона швидко бігає, стрибає, літає, плаває, риє тунелі. Вона ж «співає», охороняючи територію, подає інші звукові сигнали. Чутлива до сейсмічних коливань, відчуває здалеку вологі місця, за десятки метрів впевнено прямує до житла, звідки її відловлено. Відклавши до 350 яєць в «інкубатор» з їстівними стінками, захищає його від різних напастей; регулює мікроклімат, відганяє бажаючих поживитися беззахисною молоддю.

За деякими даними, капустянка корисна... людині. Поїдає личинок та дорослих особин інших шкідників рослин, а, прориваючи ходи з отворами-віддушинами, забезпечує доступ кисню до коріння, вкрай необхідного в місцевостях з великою кількістю опадів, малим випаровуванням вологи та важкими грунтами. Вчені деяких країн з цікавістю вивчають цього хижого «звірка» у своїх лабораторіях.

З іншого боку, через таку універсальність та всеїдність городники вимушені зарахувати вовчка до своїх найзліших ворогів, хижаків підземного царства. Адже при масовому розмноженні цей шкідник в пошуках рослинно-тваринної їжі перекопує-перепилює усю поверхню території, знищуючи до 10—30% майбутнього врожаю бульбокоренеплодів чи майже повністю насіння, розсаду.

Тож досить корисно ознайомити читачів з усім доробком практиків у боротьбі з капустянкою, щоб було з чого вибирати, враховуючи свої умови та можливості. Мені, наприклад, більше подобається комплексний підхід до цієї проблеми. До того ж наведена нижча технологія набагато цікавіша від традиційних. Розроблені автором прийоми вирощування сільськогосподарських культур і спеціальні пастки враховують погодні умови, пору року, грунти, уподобання комах і навіть кінцевий результат — біологічно найоптимальніший спосіб утилізації високобілкових шкідників, які виросли на знищених рослинах, скажімо, згодовуючи їх курям як делікатес.

Період полювання на вовчків розпочинають відразу після їх виходу із «сплячки» і переміщення у верхні шари грунту. Якраз у квітні-травні, витративши останні жирові запаси, голодна комаха безбоязно іде в пастку. У вересні і пізніше вона вже навіть не гляне на найкращу принаду. У цей період продуктивніші «вентирі» та невеликі купи гною, які розкидають, коли настають перші сильні морози.

Отож, дочекавшись визрівання грунту, на кожні 50—100 м² площі городу, саду виставляють хоча б по одній пастці. Як показала практика, краще зачекати тиждень після оптимального строку садіння культур та виловити основну масу «своїх» капустянок, ніж втратити частину врожаю, а то й взагалі увесь разом з дефіцитним на сьогодні насінням.

До речі, серед негостинних для капустянки рослин є одна дуже цінна. Справжній концентрат білків та жирів, до того ж азотфіксуюча (тобто та, що засвоює азот з повітря) бобова культура — соя. Вона, як виявилося, не до вподоби місцевому підвиду капустянки. Тож і продукцію беремо, і земля відпочиває, і шкідника відтискуємо на іншу територію.

Як з'ясувалося в процесі експериментів з впровадженням на богарі у степових районах України технології, розробленої талановитим практиком з Підмосков'я Ю. Ушаковим (з яким автор консультувався), капустянку від картоплі може відігнати... картопля. Вважаю це своїм відкриттям.

Високопродуктивна Адретта, висаджена за схемою рівнобічного трикутника, але з відстанню між гніздами (з двох бульб по 50—80 г з потужними паростками та 0,25—0,5 кг перегною) до 40—45 см, повернула п'ятикратно зовсім непошкоджені бульби. Картопля, висаджена рядами, квадратно-гніздовим способом чи навіть трикутником, але по одній (60—90 г) бульбі, була тією чи іншою мірою пошкоджена. В чому ж секрет такої різниці?

Адретта вже у травні утворила справжні джунглі висотою до метра. Зволожений важкий чорнозем, до якого зовсім не пробивалося сонячне проміння, створив несприятливі умови для життєдіяльності капустянки. Підкосити ж масу стебел, з'їсти прозеленені бульби, щоб регулювати мікроклімат, вона не змогла і залишила ділянку. А в серпні, коли Адретта стояла з жовтим листям, її бульби були вже у майже сухому грунті. Отже, такою технологією можна потіснити шкідника, ще більше зосередивши його на ділянках з пастками.

З усіляких конструкцій пасток, на мій погляд, найкращі ті, які мають запашні принади, мобільні, займають мало місця, з недефіцитних матеріалів, об'ємом 0,7—1 л. Такі вузькі високі посудини з гладенькими поверхнями стінок заглиблюємо в землю, залишаючи над поверхнею 1—2 см, щоб не затопила, скажімо, злива. Верхню смужку внутрішньої стінки шириною 5 см натираємо натуральним медом. Зрілий годиться і 2—3-річний. Накриваємо черепицею, дошкою тощо, залишаючи просвіт в 1—1,5 см для проходу комахи. Чим більша площа прикрита, тим швидше і з більшої площі збере пастка шкідників. Для цього можна додатково закрити землю знищеними бур'янами. При наявності чорних мурашок мед замініть соняшниковою олією. Через кожних 2—3 дні вибирайте комах, землю. Інколи в такі пастки забирається до 5 дорослих капустянок.

Якщо вам пощастить відловити майже всіх капустянок на своєму городі, скажімо, вже в травні, не дуже радійте. Краще регулярно підтримуйте (в посуху) землю під прикриттям зволоженою, щоб пастки працювали і на мігруючих шкідників. Адже, як мовиться, «свято место пусто не бывает» — вільна ніша в природі обов'язково заповнюється. Тож керуйте розселенням шкідника.

Результативність методу досить висока, враховуючи численність цього шкідника в нашій місцевості, наприклад, у 1990 р. городники по 2—3 рази насаджували нову розсаду помідорів, капусти. У 1989 р. десять таких пасток відловили до 200 одно- та дворічних капустянок. Це з десяти соток. У 1990 р. у двадцять пасток потрапило більше трьохсот комах. Що це дало?

Там, де картоплю (1989 р.) вирощували за традиційною технологією і не було пасток, під час збирання врожаю на площі 50 м^2 знищено до 30 дорослих капустянок. Зовсім, до речі, не було дощових черв'яків... А з однієї сотки, де стояли чотири пастки, відловлено 50 капустянок за сезон, знищено ж під час збирання картоплі лише до десяти особин шкідника, тобто в шість разів менше. Пастки ставили (при ранніх веснах) лише з 10—15 травня, коли вже висадили розсаду, картоплю, висіяли інші культури, що, зрозуміло, відволікало шкідника, знижувало результативність.

Впевнений: за подібними, масово розтиражованими технологіями майбутнє.

В. Т. ЄФІМЕНКО,
аматор, дослідник природи,
Дніпропетровська обл.

Служба взаємодопомоги

Ще раз про капустянку

У нашому журналі вже не раз писали про те, як боротися із капустянкою. Розповім, як це я роблю.

Ось уже приблизно 15 років розсаду, яку висаджую на городі, капустянка не ушкоджує, хоч її у нас теж не бракує. А таємниця тут ось у чому. Взимку для опалення будинку ми користуємося брикетами із бурого вугілля. Разом з цілими брикетинами привозять і багато потерті. Жменю цієї потерті я й кладу в лунку, коли висаджую розсаду, а потім добре поливаю водою.

Капустянка робитиме ходи довкола висадженої розсади, але рослину не зачепить. Чому вона так поводить себе, не знаю. Хотілося б прочитати на сторінках нашого журналу думку тих, хто, може, знає таємницю цього «препарату».

А. М. ЯЩУК,
Кіровоградська область,
Гайворонський р-н, с. Берестяги

Роблю інакше

В останні роки дуже розмножилася капустянка (вовчок). Не встигнеш посадити картоплю, як вона з'їдає все. Дуже ласа й до помідорів, особливо після поливу, знищує за день по 5—7 рослин. Важко з нею боротися, не затруювати ж усю ділянку, адже потім доведеться їсти городину з тією отрутою, що сам посипав.

Якось прочитав, що один з городників після садіння ставить навколо кожної рослини по два металевих кутники. Виходить, мені (а вирощую я до 100 рослин) треба 200 шт. Де взяти стільки металу навіть з відходів?

Тоді я вирішив зробити інакше — перед садінням кожну рослину помідорів обгортаю цупкою поліетиленовою плівкою (із старої захисної плівки чи з мішків). Нарізую смужку завширшки 5 см, а довжиною такою, щоб можна було обгорнути кущик разів 2—3 поверх кореня, впритул, але не туго. Висаджую так, щоб край плівки виходив на поверхню землі на 1,5—2 см. Поливаю лунки аж до підгортання. Навкруги капустянка так все порие, що аж коріння частково понівечить, але рослини живі.

Позаторік не довелося пересаджувати жодної рослинки. Спершу вони трохи прив'яли. Невже, думаю, з'їла капустянка? Коли ж викопав, щоб перевірити, виявилося, що вона порвала частково коріння. Посадив знову, полив, і розсада прийнялася.

Коли ж рослини зміцніють і вже треба їх підгортати, я за 2—3 дні до цього підживлюю їх, поливаю і, як тільки підсохне земля, відгортаю лунку, знімаю плівку й підгортаю. Рослини швидко пускають додаткове поверхневе коріння і добре ростуть.

Те саме роблю й з розсадою капусти, огірків (якщо огірки в торфоперегнійних горщечках).

В. В. ОВЧАРЕНКО,
м. Краматорськ

Хочу придбати

...ондатр.

В. А. Котляров,
349800, Луганська обл., м. Сватово,
залізничний будинок, 32, кв. 4

...садивний матеріал груші Мліївська зимова.

М. Г. Кравець,
251650, Чернігівська обл., Сосницький р-н,
с. Авдіївка, вул. Жовтнева, 18

...насіння тютюну турецького.

В. А. Киктєв,
317052, Кіровоградська обл.,
м. Знам'янка, вул. Осипенко, 67

...кімнатну вишню.

А. М. Назарук,
285015, Івано-Франківська обл., Тисменецький р-н,
с. Старі Кривотули, вул. Каштанів, 57

...перепелів; кролів порід каліфорнійська, віденський голубий, радянська шиншилла.

О. Максименко,
287600, Вінницька обл.,
м. Погребище, пров. Жукова, 12

Захист плодово-ягідних культур влітку

Після цвітіння плодових культур необхідно обприскати дерева проти парші яблуні 1%-ною бордоською рідиною або одним з її замінників — хлорокисом міді, полікарбацином або поліхомом (40 г на 10 л води). В цей час, якщо є гусениці листогризучих шкідників (кільчастого шовкопряда, непарного шовкопряда, листовійок), дерева обприскують біологічними препаратами (дендробацилін — 30—50 г на 10 л води або лепідоцид — 20—30 г на 10 л води). Лише в крайніх випадках (сильне об'їдання дерев, велика кількість гусениць) необхідно застосовувати хімічні препарати (карбофос 10% к.е. з нормою витрати 70 г на 10 л води або ровікурт — 10 г на 10 л води).

В 1—2-й декаді червня (коли починає зацвітати біла акація) ведуть боротьбу з яблуневою плодожеркою, використовуючи феромонні пастки або обприскуючи дерева килзаром — 20 г на 10 л води чи кварком — 60 г на 10 л води, ефективні також згадані вище біопрепарати.

Одночасно з цим проводять ще одне обприскування проти парші, борошнистої роси та плодової гнилі замінниками бордоської рідини (хлорокис міді, поліхом або полікарбацин) з додаванням в робочий розчин сірки — 80 г на 10 л. В прохолодне і вологе літо застосовувати хлорокис міді та бордоську рідину не рекомендується, бо вони можуть спричинити опіки листя і навіть його обпадання, особливо на літніх сортах. Через 10—12 днів обприскування дерев проти яблуневої плодожерки повторюють, але краще застосовувати агротехнічні та механічні заходи. Штамби дерев, якщо цього не робили раніше, слід очистити від відмерлої кори скребками, знищуючи при цьому гусениць яблуневої плодожерки, які знаходяться в тріщинах кори. Тріщини від сонячних опіків та морозобоїн зачищають до здорової деревини та замащують садовим варом.

У боротьбі з гусеницями яблуневої плодожерки ефективні також «ловчі пояси» з гофрованого паперу, які накладають після цвітіння на штамби (на висоті 25—30 см), підв'язуючи їх шпагатом. Через кожні 7—10 днів пояси переглядають і гусениць знищують. Важливо також щодня збирати «падалицю» і закопувати її на глибину 50 см. Приштамбові круги в цей час доцільно перекопати, бо в сухе жарке літо більшість гусениць заляльковується в грунті. Якщо все ж виникне необхідність застосовувати хімічні препарати, необхідно стежити за тим, щоб вони не потрапили на ягідні культури, суницю та овочі (прикрити плівкою або брезентом чи іншою щільною тканиною). Знімають накриття після того, як дерева висохнуть.

Яблука уражені паршою

Плодова гниль

Смородина та агрус. Якщо на кущах багато гусениць агрусової вогнівки (ягоди обплутані павутинням), необхідно зібрати пошкоджені ягоди, в яких знаходяться гусениці, і знищити їх. Пагони, пошкоджені стебловою смородиновою галицею та скляквою, вирізають і спалюють. Якщо влітку на садовій ділянці помічено масовий розвиток попелиці, допускається після цвітіння обприскування кущів анометрином-Н (10 г на 10 л води), пізніше антитліном-1 (500 г на 10 л води+40 г мила) або зеленим милом (200—400 г на 10 л води). Але краще обійтись без них, використовуючи настоянки фітонцидних рослин: зелене бадилля картоплі (1—2 кг настоюють 3—4 год в 10 л води, проціджують і обприскують рослини), тютюн, махорку (400 г висушених рослин подрібнюють, настоюють 2 доби в 10 л води, проціджують, перед обприскуванням настій розбавляють водою: тютюну 1:2, махорки 1:10). На кожні 10 л робочого розчину обов'язково додавати 40 г мила.

Малина. Обробка насаджень пестицидами після цвітіння забороняється. Кущі, уражені кучерявістю та «ізростанням», викорчовують. Щоб зменшити ураження стебел малини пурпуровою плямистістю, треба запобігати загущенню насаджень, дуже уражені стебла вирізувати та спалювати. Зібравши ягоди, пагони, що відплодоносили, вирізати та обприскати насадження 1%-ною бордоською рідиною або її замінниками.

Суниці. Після цвітіння розпушити грунт у міжряддях та вкрити насадження соломою. Ці заходи запобігають ураженню ягід сірою гниллю. Обробляти плантації суниці пестицидами в цей час забороняється. Після збирання ягід, якщо листя уражене плямистостями, скосити його і обприскати насадження 1%-ною бордоською рідиною або її замінниками.

О. М. ЛАПА,
канд. с.-г. наук

Як перехитрувати гризунів

У садових будиночках і господарських будівлях значної шкоди завдають гризуни. Позбутися цього можна за допомогою пасток, але дуже важливо правильно їх розставити. Молоді миші лізуть у пастку легко, чого не скажеш про старих, досвідчених. Щоб зловити їх, пастки слід розставляти парами одну проти одної.

Миша перед тим, як взяти принаду, «вивчає» першу пастку і точно визначає, в який бік тягнути поживу. Очистивши першу пастку, вона береться за другу і тягне принаду у той бік, що й на першій, внаслідок чого потрапляє в пастку.

Кращим часом для ловлі мишей є осінь і початок зими, коли гризуни шукають пристанища на зиму.

І. С. РОМАН

* * *

Минулого року у моєї цибулі-сіянки виросли гарні стрілки, та коли почали цвісти, то почорніли, попадали, і насіння я не зібрала. То, може, хтось із читачів мені підкаже, як виростити цибулю-сіянку.

М. Воробей,
Київська обл., Макарівський р-н,
с. Пашківка

Ходімте в сад

Сіра гниль цитрусових

У мене уже третій рік росте лимон і з нього уже мав плоди. Але зараз чомусь почало опадати листя. Що з моїм лимоном?

О. Хлівний,
м. Київ

Одержані зразки цитрусових уражені збудником ботритіозу, або сірої гнилі. Хвороба може проявлятися на листках, пагонах, гілках, квітках, зав'язі і плодах (в умовах закритого і відкритого грунту).

На уражених листках утворюються світло-бурі чи бурі плями, які поступово зростають і можуть охоплювати більшу частину листка. У подальшому плями набувають бурого або темно-сірого кольору.

Уражені пагони стають червоно-брунатними, бурими чи темно-сірими і відмирають. На гілках хвороба може проявлятися у вигляді гумозу, вони всихають. Сіра гниль інколи провокує глеєтечу на штамбах лимону. Хворі ділянки кори стають м'які, а на межі із здоровою тканиною виділяється гумі.

Квіти і зав'язь набувають вигляду гнилі, вкриваються сірим пухнастим нальотом і обпадають. Уражені плодоніжки вкриваються бурими плямами і обпадають у ранньому віці.

На плодах спочатку утворюються світло-бурі, пізніше темно-бурі плями з сірим пухнастим нальотом. Плоди дуже уражуються і обпадають, коли у період їхнього достигання різко понижується температура.

Поширюється збудник конідіями, які тривалий час не втрачають своєї життєздатності навіть у сухому повітрі. Проростають конідії тільки при наявності краплинної вологи за температури від 5 до 30°C (оптимальна 18—25°C). За своїми властивостями гриб здатний заражати тільки ослаблені рослини. Тому в умовах високої вологості, а також при загальному фізіологічному ослабленні рослин і різних пошкодженнях їхніх органів спостерігається інтенсивний розвиток сірої гнилі.

Зберігається патоген у вигляді грибниці, конідій і склероціїв у заражених рослинах, а також рослинних рештках на поверхні грунту.

Заходи боротьби. Підвищення стійкості рослин до сірої гнилі та інших хвороб внесенням комплексу органічних і мінеральних добрив (на 1 $м^2$ кожний рік вносять 3—4 кг напівперепрілого гною, 4—5 кг компосту або 0,7 кг пташиного посліду, 40 г суперфосфату, 20—25 г сірчанокислого калію, 80 г аміачної селітри або 130 г сірчанокислого амонію); своєчасні і регулярні поливи без зволоження рослин; запобігання механічним пошкодженням кореневої шийки, штамбів і гілок; знищення опалого ураженого листя; обрізування уражених частин рослин з обов'язковою дезинфекцією 1%-ним розчином мідного купоросу і замащуванням садовим варом місць зрізу; дотримання в умовах закритого грунту оптимальної температури, вологості, освітлення тощо.

Профілактичні захисні обробки рослин 1%-ною бордоською рідиною (100 г мідного купоросу і 100—120 г вапна на 10 л води), 0,6%-ною суспензією 50%-ного картоциду (60 г), 0,4%-ною суспензією 90%-ного хлорокису міді або антибіотиком гризеофульвіном (50 мг на 1 л води) у такі строки: перша — перед цвітінням, друга — відразу після цвітіння, третя — через 10—14 днів після другої, четверта — через 15—20 днів після попередньої (в разі потреби). Обприскування рослин бордоською рідиною припиняють за 15 днів до збирання плодів, картоцидом — за 30, хлорокисом міді — за 20 і гризеофульвіном — за 5 днів.

Ю. В. КАЛЮЖНИЙ,
канд. біол. наук, доцент УСГА

Служба взаємодопомоги

Черв'ячки у ягодах малини

На запитання Г. РУДЕНКО
(«ДСГ» № 7 за 1991 р.)

Причиною появи черв'яків у ягодах малини може бути малинова брунькова міль або малиновий жук.

Значної шкоди завдають личинки малинового жука. Вони живляться аж до достигання плодів, їх можна побачити навіть на зібраних ягодах. А от гусениці брунькової молі недовго живляться плодоложем, шкода від них менша.

Заходи боротьби з бруньковою міллю: збирання рослинних решток і сміття в саду восени; вирізування і знищення пагінців, що відплодоносили (не залишаючи пеньків) восени або рано навесні (в березні) перед виходом гусениць із місць зимівлі; в період набубнявіння бруньок обробка малини 10%-ним або 30%-ним карбофосом (75—100 або 25—35 г на 10 л води).

Заходи боротьби з малиновим жуком: осіннє перекопування грунту навколо кущів для знищення частини зимуючих жуків і личинок; струшування жуків у розкриту парасольку і знищення їх у фазі бутонізації малини; обробка проти личинок 10%-ним або 30%-ним карбофосом (75—100 або 25—35 г на 10 л води) в період набубнявіння бруньок до початку цвітіння; збирання пошкодженої малини в кошики, обшиті зсередини щільною тканиною з наступним знищенням личинок, що виповзли з плодів.

Р. О. ДЕРЕНЬКО,
м. Івано-Франківськ

Моніліоз абрикоса

На запитання М. І. КРАВЦОВА
(«ДСГ» № 11 за 1990 р.)

Абрикос уражений моніліозом. Найчастіше ця хвороба проявляється у формі плодової гнилі. Починається вона з невеликої бурої плями, яка швидко розростається і захоплює увесь плід. На поверхні утворюються дрібні сірі подушечки. Гнилі плоди зморщуються, засихають, більшість обпадають, а частина залишається на дереві.

Плоди заражуються головним чином через пошкодження на шкірці. Тому ураження абрикоса плодовою гниллю спостерігається частіше в садах, де поширені абрикосовий слоник, казарка, плодожерка та інші шкідники, які спричиняють пошкодження плодів.

Зберігається збудник моніліозу в сухих муміфікованих плодах, однорічних пагонах і гілках у вигляді грибниці.

Заходи боротьби. В зимовий період зняти з дерев муміфіковані плоди, а також вирізати уражені моніліозом гілки та їх спалити. До початку розпускання бруньок при температурі не нижче 4°C обробити дерева один раз за 2—3 роки 1%-ним ДНОК (100 г на 10 л води). Під час набухання бруньок обприскати 3%-ною бордоською рідиною (300 г мідного купоросу і 400 г гашеного вапна на 10 л води). Після закінчення цвітіння обробити дерева 0,4%-ною суспензією цинебу, 0,5%-ною суспензією каптану або 0,5%-ною суспензією фталану. Влітку після обпадання зав'язі і через 12—14 днів провести 2—3 обприскування 0,4%-ною суспензією цинебу.

Ю. КАЛЮЖНИЙ,
доцент кафедри
фітопатології УСГА

Як позбутися слимаків

На запитання Х. М. Колосівської
(«ДСГ» № 7 за 1991 р.)

Найімовірніше, що заражений грунт, тому його треба замінити. А щоб біда не повторилася, горщики, в яких росли квіти, слід прокип'ятити. Новий грунт теж доцільно промити окропом з марганцівкою — 2—3 г на 3 л води. Роблять це так. Землю насипають у дірявий посуд (відро, каструлю тощо) і встановлюють над іншим посудом, куди стікатиме вода. Коли грунт підсохне (через 7—8 днів), можна висаджувати рослини. В цьому випадку марганець використовується не тільки для дезинфекції, а й як мікроелемент.

Так можна вирощувати малину і в кімнатних умовах. Восени після обпадання листя викопані з грядок рослини висаджую по одній в горщики (краще відра) і залишаю в прохолодному місці (на балконі, веранді). Наприкінці жовтня переставляю горщики в тепле приміщення і щедро підживлюю та поливаю. До середини грудня рослини вкриваються листям і зацвітають. Роблю штучне запилення, переносячи пилок з однієї квіточки на іншу. В цей період рослини обприскую водою, слідкую за температурою, яка не повинна перевищувати 25—27° С. Згодом на рослинах красуються грона стиглих ягід.

В такий спосіб вирощую як рідкісні, так і поширені сорти малини з жовтими, червоними, оранжевими і чорними ягодами. Бажаючим можу влітку надіслати насіння. Тільки не забувайте додавати до листа конверт для відповіді і відправки насіння.

В. П. СЛОБОДЯНЮК,
280024, м. Хмельницький,
вул. Львівське шосе, 43, кв. 195

Малину обрізую двічі

Ось уже 5 років, вирощуючи малину, я обрізую її двічі і отримую щедрі врожаї. Перший раз обрізую верхівки молодих пагонів, коли вони досягнуть висоти 80—110 см (кінець травня — початок червня). Можна також замість цього прищипувати верхівки (на 5—10 см). В результаті через кілька тижнів у пазухах листків з'являються нові паростки, і на осінь маємо не один довгий пагін, а до 8 шт. довжиною від 10 до 25 см, а в окремих сильнорослих сортів — до 70 см. Більше в цьому році не обрізую, чекаю визрівання деревини і на зиму пагони пригинаю до землі, пришпилюючи дерев'яними гачками (присипати не можна).

Весною, коли малина розів'ється, усі бічні пагони вкорочую на 5—10 см від верхівки. Це спричиняє утворення додаткових пагонів на всьому головному стеблі і на час плодоношення їх уже буде близько 25. Такий кущ у серпні-вересні має дивовижний вигляд. Він повністю вкритий квітами, зав'яззю, стиглими великими ягодами, які зібрані в китиці.

Плодоношення триває з липня до заморозків. Таким чином, звичайні сорти набувають ніби ремонтантних властивостей, тобто за сезон плодоносять кілька разів: на одній гілочці ягоди вже стиглі, на другій — ще зав'язь, а на третій — лише розпускаються бутони.

Літнє окулірування

Можна придбати готові саджанці, та не завжди вони вдовольняють садівника. Надійніше оволодіти прийомами розмноження плодових культур і самому вирощувати дерева з потрібними властивостями. Для збереження притаманних їм господарсько-біологічних ознак сорти плодових розмножують вегетативним шляхом, здебільшого прищеплюючи їх до сіянців диких споріднених видів або витривалих культурних сортів.

Окулірування — найпростіший і найпоширеніший спосіб щеплення однією вегетативною брунькою (вічком) з незначною частиною прилеглих до неї тканин пагона (щитком) — кори, деревини, камбію. Саме за рахунок життєдіяльності і взаємодії клітин камбію і відбувається зрощування компонентів та відновлення цілісності анатомічної будови і функцій прищепленого організму. Тому забезпечення стійкого контакту камбіальних шарів прищепи і підщепи є однією з обов'язкових умов будь-якого способу щеплення.

Окулірованням щеплять молоді 1—2-річні підщепи в розсаднику або 1—2-річні гілки молодих дерев у саду. В розсаднику сіянці окулірують на висоті 7—10 см, вегетативно розмножувані підщепи — 15—20 см від землі, що в майбутньому дасть змогу провести заглиблене садіння та підвищити якірність дерев на слабкорослих підщепах.

Здебільшого окулірування проводять у липні-серпні (пізньолітнє). В цьому випадку прищеплені бруньки, як правило, не проростають до весни наступного року. Рідше окулірують у травні — червні (ранньолітнє), при цьому здебільшого з прищеплених бруньок незабаром відростають пагони.

За два тижні перед окулірованням штамбики підщеп до висоти 15—20 см звільняють від зайвих пагонів (підчищають) і поливають для стимулювання камбіальної діяльності. У день окулірування вологою ганчіркою (мішковиною) протирають підщепи в місці окулірування від пилу.

Окулірувальний ніж має бути нагострений, як бритва. Під час роботи його періодично направляють і протирають від бруду чистою тканиною.

Живці для окулірування нарізують з однорічних приростів, які мають довжину не менше 30—40 см. Використовують бруньки з середньої і верхівкової частини пагона. У яблуні і груші бруньки в нижній частині пагона недостатньо розвинуті, а у черешні, вишні біля його основи концентруються генеративні бруньки, тому їх не використовують для окулірування. У персика використовують як поодинокі, так і потрійні бруньки, серед яких центральна завжди є ростовою. Щоб не допустити підсихання живців, із зрізаних пагонів видаляють листя, залишаючи черешки довжиною 6—8 мм. Живці можна зберігати в мокрому вологому матеріалі (але не у воді!) в прохолодному середовищі протягом кількох діб.

У процесі окулірування роблять Т-подібний розріз кори підщепи, зрізують щиток з вічком з живця прищепи, вставляють щиток під кору прищепи і обв'язують місце щеплення (рис. 1).

Точність зрізу, його чистота, щільність обв'язування, швидкість всіх операцій — запорука успіху.

Т-подібний розріз кори на підщепі виконують у такій послідовності. Спочатку кору розрізують упоперек стовбурця до половини його обхвату; потім на 2—2,5 см нижче знизу вгору розрізують її, не заглиблюючи ножа в деревину, доводять ніж до поперечного розрізу і легкими нахилами леза по черзі відгинають кути кори.

Зрізуючи щиток з прищепи, живець тримають у лівій руці морфологічно верхнім кінцем до себе, тобто зрізують за ходом росту пагона, причому вказівним пальцем підпирають нижній бік ділянки, на якій намічено зняти щиток з брунькою. Ніж ставлять на 1,3—1,5 см від бруньки, перерізають кору, потім лезо ведуть майже паралельно осі живця плавним рухом на себе і вправо. При наближенні до потовщення пагона під брунькою ніж дещо заглиблюють, щоб перерізати судинно-волокнисті пучки, що живлять бруньку. Таким чином вирізують щиток довжиною 2,5—3 см, шириною 5—7 мм. Шар зрізаної деревини має

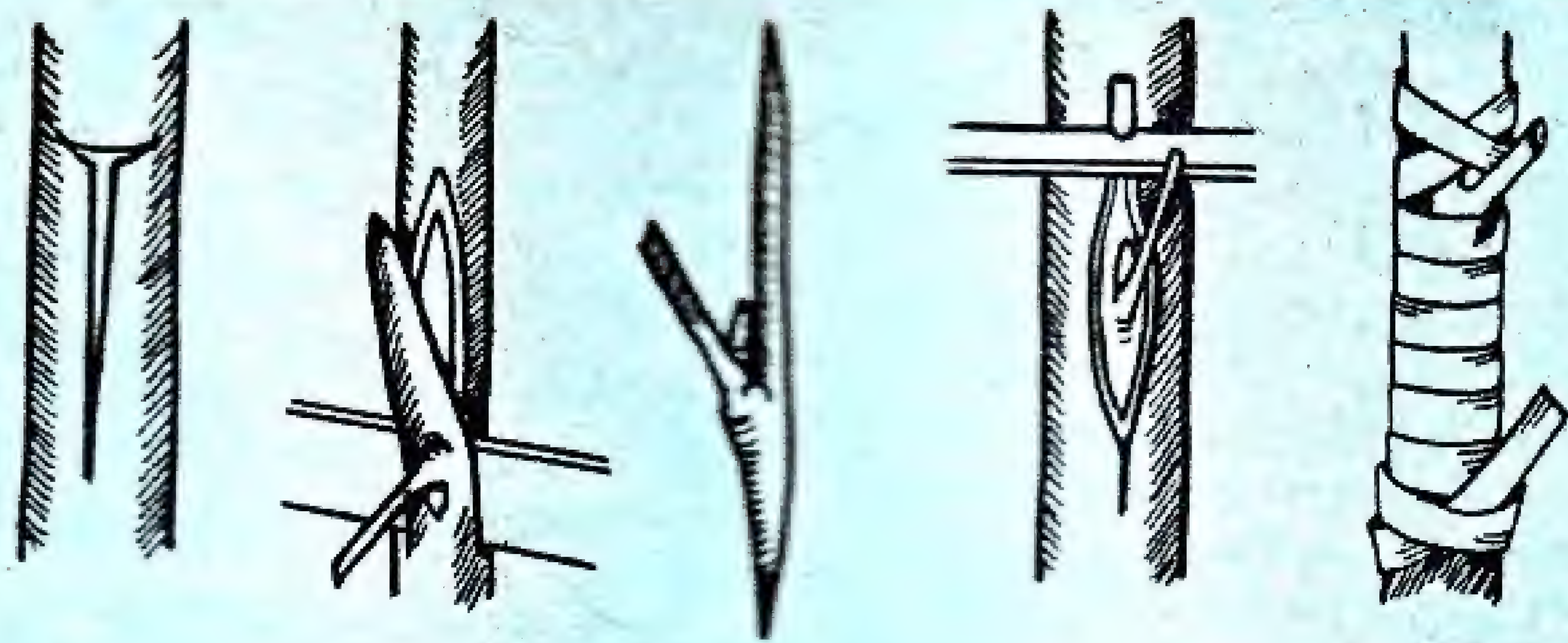

Рис. 1. Окулірування в Т-подібний розріз.

бути якнайтоншим — як папір. Щиток з ножа, притримуючи великим пальцем правої руки, вставляють у розріз кори підщепи і просовують донизу, натискуючи на черешок. Якщо незначна частина верхньої ділянки щитка не увійшла в розріз, її відрізують (рис. 1). Місце щеплення міцно обв'язують поліхлорвініловою плівкою, нарізаною смужками шириною 10—12 мм і довжиною 25—30 см. У ліву руку беруть короткий кінець плівки, в праву — довший і накладають її на поперечний розріз підщепи. Потім плівку щільно обмотують по спіралі зверху вниз, щоб краї витків перекривали один одного. Біля бруньки залишають невеличкий проміжок. Обв'язку закінчують дещо нижче поздовжнього розрізу, закріплюючи її вузлом.

Якщо камбіальна активність підщепи понижена і кора не відстає або підщепи тонкуваті чи перерослі, з успіхом застосовують окулірування вприклад (рис. 2). При цьому на підщепі рухом ножа зверху вниз роблять поздовжній зріз кори до деревини або з тонким її шаром довжиною 3—4 см і, відрізуючи пластинку, залишають короткий язичок довжиною 4—5 мм, за рахунок якого буде триматися вставлений щиток прищепи (рис. 2).

Відповідних розмірів (3—4 см) зрізують і щиток з брунькою прищепи. Живець при цьому тримають у лівій руці морфологічно нижнім кінцем до себе, зріз починають на 1,5 см над брунькою і виконують його проти напрямку росту пагона, закінчуючи на відстані 1,5—2 см нижче бруньки. Відрізуючи щиток, знизу його роблять клиновидний зріз, який і вставляють за залишений язичок пластинки кори на підщепі (рис. 2).

При цьому способі окулірування у яблуні краще робити суцільне (глухе) обв'язування місця щеплення разом з вічком і черешком. Але це неприпустиме у черешні, вишні, деяких сортів груші, бо при такому обв'язуванні надломлюються бруньки. Кращі результати в цих порід дає окулірування вприклад з ретельним обв'язуванням, щоб не допустити незахищеності порізів, але брунька обов'язково залишається відкритою.

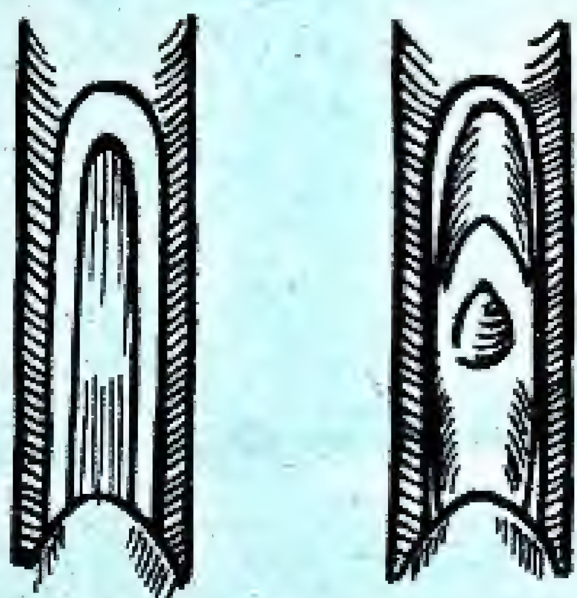

Рис. 2. Окулірування вприклад.

Як показали анатомічні дослідження місць зрощування компонентів щеплення, відновлення цілісності їх камбіального шару завершується залежно від погодних умов через 21—25 днів після окулірування, а вже завдяки діяльності камбію ще через 30—40 днів відновлюється єдність судин ксилеми (деревини).

Отже, приблизно через 2 місяці після окулірування обв'язку можна знімати, розрізуючи її одним рухом ножа знизу догори по штамбику підщепи з протилежного боку від прищепленого вічка.

Рано навесні наступного року (до сокоруху) підщепу зрізують над вічком на висоті 0,5—1,0 см.

О. Д. ЧИЖ,
канд. с.-г. наук
(УкрНДІ садівництва)

Служба взаємодопомоги

Щоб рясніше плодоносила

В «ДСГ» № 10 за 1990 р. було опубліковано лист В. А. Томиліва з Полтавської області, в якому він скаржився, що його 13-річна яблуня не плодоносить. І в мене трапився такий випадок. Яблуні сорту Ренет Симиренка було вже років 15, діаметр штамба сягав 200 мм, висота — до 5 м, колір листя відповідав усім вимогам сорту, дерево не хворіло. Та ось плодів на ньому і 10 штук не набиралось.

Один знайомий порадив мені забити декілька цвяхів. Це я зробив влітку, а на другий рік вже не впізнав свою яблуню, на третій рік вона показала усі свої кращі здібності. Забив я 4 чи 5 гвіздків (сотки) по всьому штамбу, але рознесені по висоті і периметру.

І про глеєтечу. Відповідаю на запитання Г. О. Карпенка з м. Лубни («ДСГ» № 11, 1990 р.), який писав, що на черешні Дрогана жовта виділяється глей. У нас на черешні теж таке було. Мені порадили зробити надрізи кори тупим ножем вздовж штамба, центрального провідника та скелетних гілок. Спочатку я робив це на штамбі та центральному провіднику, а на другий рік — на скелетних гілках, хоч інтенсивність виділення глею значно зменшилась. На третій рік глею я вже на черешні не бачив. Надрізи робив вздовж скелетної гілки чи штамба завдовжки 250—300 мм. Якщо десь зачепив ножем стовбур, це не біда.

А. С. КУЧЕРЯВИЙ,
Дніпропетровська обл.

Де ви, майстри?

Добродії, котрі вміють майструвати вироби із соломи, осоки, рогози, кори, лози, будь ласка, відгукніться на сторінках «ДСГ», поділіться досвідом, кресленнями. Молодь за науку Вам буде щиро вдячна.

В. Сірик,
Київська обл.,
Бориспільський р-н, с. Гора

Як приготувати ліки?

На моїй ділянці гарно росте елеутерококк. Мені відомо, що це рослина лікарська, а ось як приготувати ліки з неї, не знаю.

Сподіваюся на пораду читачів.

М. Бригадир,
м. Тернопіль

* * *

Живу у районному містечку. Погреба не маю. Цибулю тримаю на балконі і вже до середини зими вона починає дуже проростати і, зрозуміло, втрачає свою якість.

Чи існують засоби, які б запобігали проростанню цибулі?

П. Бондаренко,
Сумська обл.

У мене цибуля не проростає аж до нової, хоч я і не тримаю її у погребі чи іншому спеціальному прохолодному місці. Роблю це так. Обрізую чубчики і корінці. Корінці припалюю і зберігаю цибулю у сухому місці. У суху чи морозну погоду провітрюю її, після чого знову кладу на газету чи папір у сухе місце. І так моя цибуля завжди суха, свіжа і зберігає усі свої смакові якості.

К. Нестеренко,
Полтавська обл.

Буду щиро вдячна тим читачам журналу, хто розповість на сторінках «ДСГ», як мені вилікувати цукровий діабет.

Р. Дзех,
281079, Хмельницька обл.,
Славутський р-н, с. Мухарів

Деревоподібна півонія

Півонія належить до родини півонієвих, що налічує понад 40 видів. Назва походить від імені міфічного лікаря богів Пеона.

Звичайні трав'янисті півонії ростуть майже на кожній садибі, а деревоподібні трапляються дуже рідко. А шкода — вони можуть прикрасити кожен двір або садову ділянку.

Півонія деревоподібна напівчагарникова — одна з найдекоративніших багаторічних рослин — походить з Китаю. Це кущ заввишки 1,5—2 м з міцними прямостоячими гілками та великим гарним листям — темно-зеленим зверху, сірувато-зеленим знизу. Цьогорічні молоді стебла зелені. Кора темно-бура. Генеративні бруньки дуже великі — 1,5—2 см висотою та 0,8—1 см у діаметрі.

Півонія напівчагарникова рано починає відростати і розцвітає в нашій місцевості на початку травня. Залежно від погодних умов квітує протягом 10—15 днів. У спеку та під час суховіїв період цвітіння скорочується до 7—10 днів.

Квіти дуже великі (діаметром 18—25 см), привабливі, з своєрідним приємним ароматом, пелюстки яскраво забарвлені. Середина квітки золотисто-жовта від великої кількості тичинок.

Є рослини з білими, рожевими, малиновими, фіолетовими квітами різноманітних відтінків, але обов'язково з темно-фіолетовою плямою біля основи пелюсток. У півонії, яку я вирощую, квіти малиново-фіолетові, але не махрові.

У Ботанічному саду доводилось бачити півонії напівмахрової та махрової форм.

На одному кущі 8—10-річного віку буває 25—40 великих квіток, розміщених на кінцях однорічних пагонів. З кожним роком півонія цвіте рясніше і в 15—20-річному віці може мати понад 100 квіток.

Кущі красиві аж до глибокої осені — на фоні орнаментного листя гарно виглядають плоди.

Плід — п'ятичленна густоопушена листянка довжиною близько 6 см. Насіння чорне, блискуче, майже кругле, велике, достигає в кінці серпня — на початку вересня.

Недостатнє поширення деревоподібної півонії пояснюється труднощами її розмноження. Я її вирощую з насіння і відсадками. Можна також розмножувати щепленням у корінь трав'янистої півонії, зеленими живцями, діленням куща.

Насіння висіваю у вересні на глибину 2—3 см. Надземна частина сіянців у перші три роки росте дуже повільно, досягаючи в трирічному віці висоти лише 5—10 см. Під кінець першого року утворюється перший листок, а на другий формується стебло. Проте коріння виростає до 40—60 см, утворюючи дуже розвинуту, розгалужену кореневу систему з безліччю білих, ніжних, тоненьких корінців.

Сіянці напівчагарникової півонії зацвітають на 4—6-й рік. На постійне місце їх краще висаджувати після першого цвітіння, коли вже можна побачити забарвлення квіток.

Для відсаджування вибираю нижні однорічні пагони і обережно, за декілька прийомів, адже вони дуже крихкі і можуть відламатися, пригинаю якомога ближче до поверхні грунту. Перед тим як пришпилити пагін дротяним гачком до землі, на нижньому його боці роблю неглибокий поперечний надріз, засипаю це місце 10—12-сантиметровим шаром родючого грунту і протягом літа регулярно зволожую.

Щоб не зламати пагін, який неможливо пригнути до самої землі, підставляю під нього саморобний ящик без дна (висота 20—30, ширина — 20, довжина — 30 см) і заповнюю його родючим грунтом. Пагін пришпилюю до грунту в ящику, обов'язково присипаю його землею, мульчую половою і добре поливаю.

Відсадки відокремлюю від куща лише через два роки, після міцного укорінення.

Найскладніша проблема — приживання пересаджених молодих рослин. Тому садити півонію потрібно, враховуючи природні особливості, фази розвитку її кореневої системи. Найдоцільніше висаджувати у другій половині серпня і вересні. В цей період у саджанців інтенсивно відростає коріння, і вони встигають до морозів укорінитись, завдяки чому добре переносять зиму.

Рослини, пересаджені навесні, майже не ростуть, оскільки втратили багато тоненьких корінців, які весною та влітку слабко відростають. Через це вони не набирають достатньої кількості поживних речовин, хворобливі, більшість з них взимку гине.

Деревоподібна півонія — світлолюбна рослина, тому її слід висаджувати на відкритих, захищених від вітрів, протягів, затишних місцях. Відстань між кущами 1,2—1,5 м. Вони переносять незначне затінення деревами, але тоді цвітуть не так рясно. При незначному затінку цвітуть довше і менше вигорають.

Молоді рослини висаджую в ями глибиною і діаметром 70—80 см. У нас піщаний грунт, тому дно вистилаю 10—15-сантиметровим шаром утрамбованої глини. В яму висипаю півтора відра старого перегною, літрову банку попелу і ретельно змішую з верхнім родючим шаром грунту.

Саджанці висаджую так, щоб коренева шийка після осідання грунту була на його рівні або нижче на 1—2 см.

Оскільки під час садіння даю вдосталь добрив, перший раз підживлюю рослини лише через 3—4 роки, вносячи навесні до і після цвітіння розчин перебродженого пташиного (курячого) посліду з водою у співвідношенні 1:20.

Влітку догляд звичайний — розпушування грунту, виполювання бур'янів та поливання.

Півонія посухостійка рослина, але, якщо немає дощів, для швидкого росту і збільшення розмірів квітів її необхідно поливати, особливо під час бутонізації і цвітіння та з другої половини серпня, коли інтенсивно розвивається коріння. Проте слід пам'ятати, що вона не любить і застійної води в грунті.

З деревоподібних півоній напівчагарникова найбільш морозостійка — морози до —25° С переносить без будь-якого укривання.

Однак у дуже суворі зими кущі вкривають сосновими гілками. Молоді і пересаджені рослини на зиму можна укривати листям, торфом, землею, обгортати, як троянди.

У перші весняні дні, коли зникне загроза великих морозів, кущі розкривають. Весняні приморозки для рослин не страшні.

За роки роботи з цією чудовою декоративною рослиною жодного разу не спостерігав, щоб у наших умовах вона уражувалась хворобами чи шкідниками.

А. С. ЛЕВЧЕНКО,
315638, Полтавська обл.,
Великобагачанський р-н, с. Байрак

Ірис — квітка невибаглива

(Півники садові)

Я дуже люблю вирощувати іриси, або півники, як їх називають у нас в Україні.

Це багаторічна рослина заввишки 45—50 см. Цвіте у травні-червні. Розводять її у квітниках, часто в парках. Рослина декоративна, ефіроносна і парфюмерна (з олії виготовляють духи й одеколони), лікарська (кореневища застосовують для лікування бронхітів, як в'яжучий і сечогінний засіб). Агротехніка не складна. Садити іриси можна не тільки на сонячних місцях, а й у невеликому затінку. Висаджують їх мілко, щоб кореневище закривалось землею на 5—10 см, все одно через рік-другий воно проросте наверх. Якщо ж кореневище посадити надто глибоко, воно може загинути. До структури грунту іриси не вибагливі. Розмножуються вони тільки вегетативно, тобто поділом кореневища. Корені ірисів не здатні до регенерації. Деякі квітникарі розводять їх листками. Але це також неправильно. Листки без частини кореневища не відтворюють коріння і не приживаються. Інша справа, коли їх відрізують з частиною кореневища. Навіть маленький шматочок його дає початок новій рослині. Садити іриси треба на значній відстані, бо кореневища швидко розростаються і з'єднуються між собою.

Практикою доведено, що найкраще садити іриси після закінчення цвітіння. В цей час посилюється ріст кореневої системи, що підвищує приживлюваність рослин. Практично ж іриси можна пересаджувати будь-коли. Коли я буваю на квітучій ділянці ірисів у своїх друзів і мені подобається якийсь сорт, я відрізую молоду розетку з частиною кореневища, записую назву сорту і саджаю вдома.

Іриси, що ростуть у мене на ділянці, особливого догляду не потребують. Після зимівлі я підживлюю їх сумішшю мінеральних добрив. У травні-червні іриси радують буйним цвітом: білими квітками сорт Ірен, золотистими — Золото Канади, голубими — Емма, іншим забарвленням квіток — від світлих до майже чорних тонів.

Захворювань на бактеріоз або іржу не було, можливо тому, що роблю профілактику розчином марганцівки двічі на сезон.

Зимувати півники залишаю на грядці неприкритими.

В. І. УДОД.
Фото автора.

Зелене щеплення

Рік у рік з'являються сорти винограду, які мають добрі смакові якості, високу врожайність, транспортабельність, гарний товарний вигляд. Чимало з них ще й стійкі до шкідників, хвороб і несприятливих умов вирощування. Щоб швидше впровадити такі сорти, доцільно застосовувати один з найпростіших і найдоступніших способів прискореного розмноження — зелене щеплення простим копулірування вприклад. Для цього найкраще використовувати трирічні саджанці. Ефективне також перещеплення тих кущів, що вже плодоносять, але дають низькі врожаї.

Кущ для щеплення готую ще з осені, обрізуючи однорічну деревину на 2—3 вічка. Старі кущі зрізую на висоті 50—60 см від землі. Відростати вони будуть із сплячих бруньок.

У травні, коли зелені паростки досягнуть 20—30 см завдовжки, обламую їх, залишаючи по 2—3 на кущі, які обов'язково підв'язую до кілка чи штамба, щоб забезпечити їм вертикальний ріст. Через 10—15 днів підв'язую повторно, видаляючи новоутворені паростки. Коли приріст досягне 30—50 см, готую залишені зелені пагони до щеплення: видаляю листки, вічка, вусики, суцвіття від основи до рівня, на якому будемо щепити (на 4—5 міжвузлів). Роблю це добре нагостреним ножем, щоб зрізи були гладенькими.

Коли зрізи підсохнуть (через 3—5 днів) і з них перестане текти сік, приступаю до зеленого щеплення. Його можна виконувати як зеленими, так і минулорічними живцями, котрі взимку зберігаю в погребі у вологому піску (парафінування не допускається). Навесні в період висаджування чубуків дістаю їх з погреба, замотую у вологу мішковину і, запакувавши в подвійні целофанові кульки, кладу на нижню поличку холодильника. Таке зберігання живців запобігає їх передчасному проростанню. За 2—3 дні до щеплення дістаю, розмотую і кладу у вологий пісок у погребі. Перед щепленням відбираю живці з явно живими вічками, а ті, що не пішли в ріст, ставлю на 1—3 доби (залежно від їх стану) у відро, заливши водою на третину їх висоти. Повністю заливати водою не можна, «розмочалюється» деревина. Коли вічка набрякнуть, виймаю пагони з води і нарізую живці для щеплення з одним вічком. Складаю їх у банку, обмотую вологою мішковиною і кладу у відро, яке прикриваю поліетиленовою плівкою.

Щеплення зеленими живцями набагато складніше і менш зручне. Приступати до нього слід лише після утворення лубу в зелених пагонах (серцевина повинна бути біла, а не прозора і слизиста). Нарізую живці необхідного сорту і відповідного діаметра, листкову пластинку вкорочую, залишаючи чверть її довжини, видаляю вусики, суцвіття, великі пасинки, верхню трав'янисту частину. Заготовлені живці складаю у відро або банку, заповнену на третину водою, прикриваю вологою мішковиною і в такому стані доставляю до місця щеплення. Зберігати їх можна не більше 1,5—2 год, інакше погіршується приживлюваність.

Якщо зелений живець має в пазусі листка невеликий гарно розвинутий пасинок, то залишаю його, а листок видаляю повністю. Коли пасинка немає, залишаю чверть листка для того, щоб краще відбувався процес зрощування. За станом цього листка або пасинка судять про приживлюваність щепи.

Зелені живці з добре розвинутими вічками на нижній частині пагона в першій-другій декаді червня можна прищеплювати без листка чи пасинка. Щепити слід не нижче 3—5-го міжвузля. Якщо перший раз прищепити не вдалося, можна робити це ще не менше 2—3 разів, поновлюючи зріз і перещеплюючи нижче.

Найкраще щеплення проводити у ранкові і вечірні години (з 6-ї до 10-ї та з 15-ї до 21-ї год), коли спостерігається високий тургор. У хмарні дні щепити можна протягом усього світлового дня.

Місце спайки обв'язую поліетиленовою стрічкою (200 × 10 мм), нарізаною завчасно з плівки товщиною 60—80 мм. Різати потрібно не впоперек, а уздовж полотна (тоді стрічка міцніша). З одного боку стрічки роблю розріз довжиною 70—100 мм, що дає змогу зав'язувати стрічку на спайці звичайним вузлом.

У серпні обв'язку послаблюю. Якщо в місці спайки перетяжки немає, послаблювати обв'язку чи навіть знімати на зиму не обов'язково.

Буває й так (особливо, коли щеплення пізнє), що до зими підщепа не встигає визріти, а прищепа виростає завдовжки до 1 м і гарно визріває. Це добре видно після першого заморозку. Недозріла підщепа порожниста і при стискуванні пальцями руки мнеться, як ватяна. У такому випадку визрілу лозу дефіцитного гарного сорту можна буде використати для щеплення живцями чи садіння в грунт чубуками, а на кущі зробити повторне щеплення наступного року.

Початківцям, котрим не завжди вдається зробити гладенький зріз ножем, може значно полегшити роботу спеціальний пристрій — автомат для щеплення. Його можна використовувати як на здерев'янілій лозі, так і на зеленій, на товстій діаметром до 15 мм і на тоненькій (до 5—3 мм). Придбати пристрій можна в спеціалізованих магазинах «Садовод».

М. І. ЦЕХОНОВСЬКИЙ,
330060, м. Запоріжжя,
сел. Чкалова, вул. Новоросійська, 52

Виноград потребує уваги

Виноградарством займаюсь майже 15 років. Коли прочитав статтю І. І. Білоіванова «Зелені операції на виноградному кущі» («ДСГ» № 1 за 1991 р.), то хоч на перший погляд там майже все правильно, але в мене виникло багато зауважень і доповнень з власного досвіду. Бо якщо їх не враховувати, то початківець може завдати своєму винограднику великої шкоди.

Перш ніж приступати до зелених операцій, потрібно знати і брати до уваги особливості сорту. Є сорти низькорослі — Жемчуг Сабо, Іршаї Олівер, Фіолетовий ранній та ін. Вони зацвітають, коли сформуються повністю 8—10 листків, і майже не потребують зелених операцій, за винятком нормування пагонами. Сорти, в яких природно обсипаються квіти і зав'язь, уже знято з районування. Сильнорослі сорти — Ранній Магарач, Ранній ВІРу — зацвітають, коли сформується 12—14 листків. На цей час вони мають

багато пасинків, які потрібно не видаляти, а прищипувати над першим-другим листком. Це сприяє зміцненню пагона і не травмує молоді вічка. Прищипувати верхівку пагона потрібно безпосередньо перед цвітінням. Додаткового запилення ці сорти не потребують.

Є сильнорослі сорти з жіночим типом квітки, наприклад Чауш, Мадлен анжевік. Їм потрібне і додаткове запилення, і прищипування верхівки пагона, і пасинкування — все в комплексі. Лише тоді можна сподіватись на гарний урожай. Але слід пам'ятати, що повністю видаляти пасинки і прищипувати верхівку пагона шкідливо, бо пагін втрачає точку росту, і тоді розпускаються цьогорічні вічка в пазусі листка, що в кінцевому результаті негативно позначиться на формуванні урожаю наступного року. Прищипування пагона не можна робити і на сучку заміщення. Виконуючи прищипування, обов'язково потрібно залишити точку росту — невеликий пасинок зверху пагона.

Кільцювання потребують не всі плодоносні пагони. Так, поживні речовини надходять до листків, там під дією сонячної енергії утворюються пластичні речовини і по молодій корі передаються до грон і коріння. Коли на їхньому шляху є видалена кора (кільце), вони далі не йдуть і відбувається наливання ягід, однак потерпає кущ, він слабшає. Але коли вибрати для кільцювання 2—3 плодоносних пагони на кожному рукаві, то це не завдасть великої шкоди кущу. Якщо ж хтось все-таки захоплюється кільцюванням, то потрібно давати рік відпочинку і не допускати великого навантаження куща.

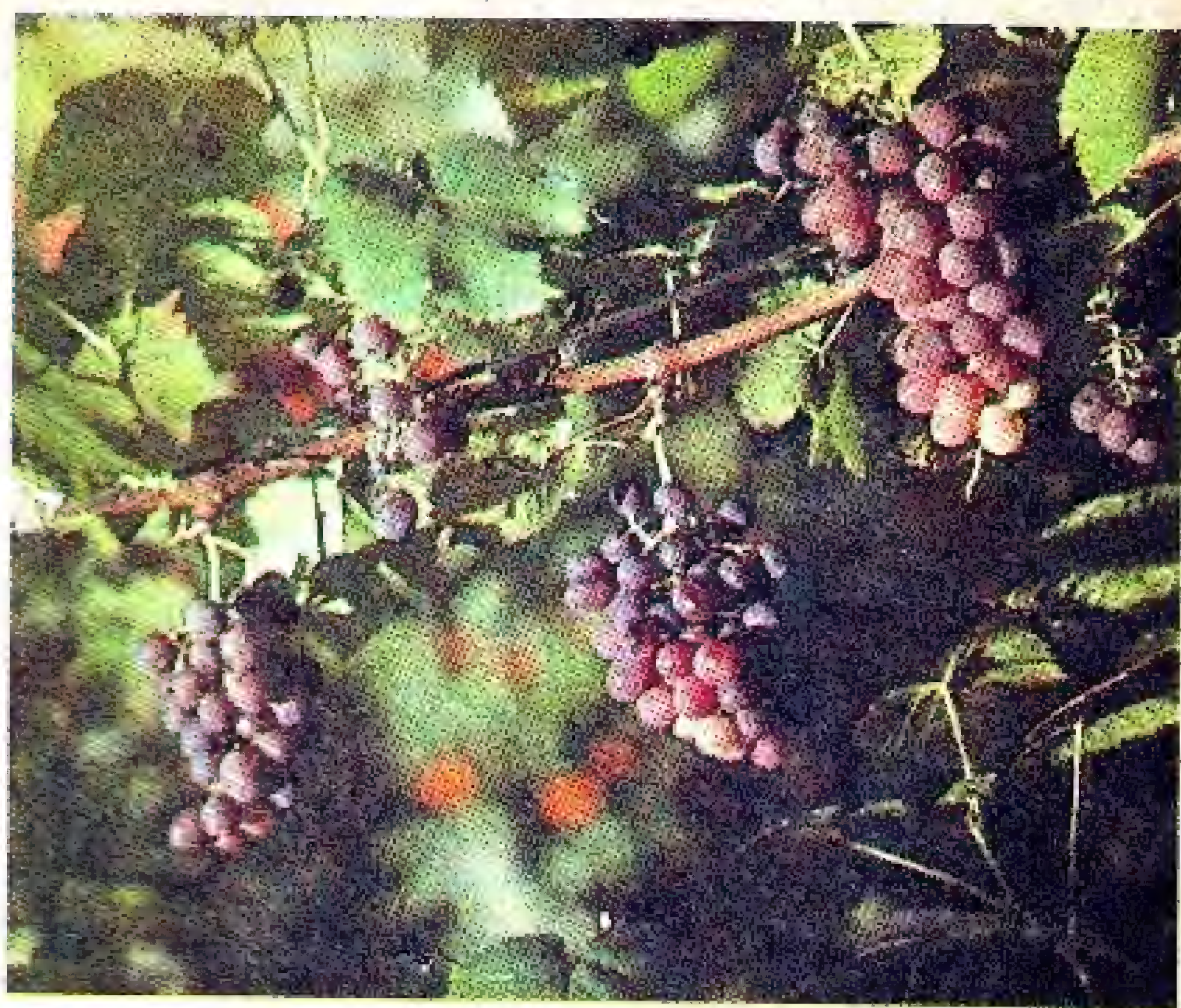
Чеканка теж має свої особливості. Все залежить від сорту і висоти шпалери. Це потрібно враховувати ще при закладанні виноградника. Слід мати також на увазі, що у виноградного пагона, коли він росте, верхівка зігнута. Якщо ж ріст закінчується, то верхівка вирівнюється. Після цього чеканку не варто робити — ефекту не буде.

Усіх цих робіт можна і не проводити, якщо закласти виноградник новими комплексностійкими сортами (Муромець, Восторг, Ланка, Іонелг та ін.) на високому штамбі (1,2—1,5 м). Пагони ростуть помірно, пасинків мало, грона добре провітрюються і достигають. Виноград — чудова рослина, але потребує багато уваги до себе.

В. І. ДЕРЕВ'ЯНКО,
332801, Запорізька обл., Пологівський р-н, с. Пологи, вул. Свободна, 46

Підв'язую лозу «на гудзик»

(новий спосіб)

Тим, у кого є виноград, китайський лимонник, актинідія та інші рослини, що плетуться, добре відомі клопоти з підв'язуванням лози та молодих паростків до шпалери.

У пошуках шляхів скорочення часу на цю операцію, я дійшов висновку: потрібно замінити підв'язування за типом «зав'язування шнурків» на «застібання гудзиків».

У ролі гудзиків виступають шматочки пластмаси, бляшки тощо. Їх

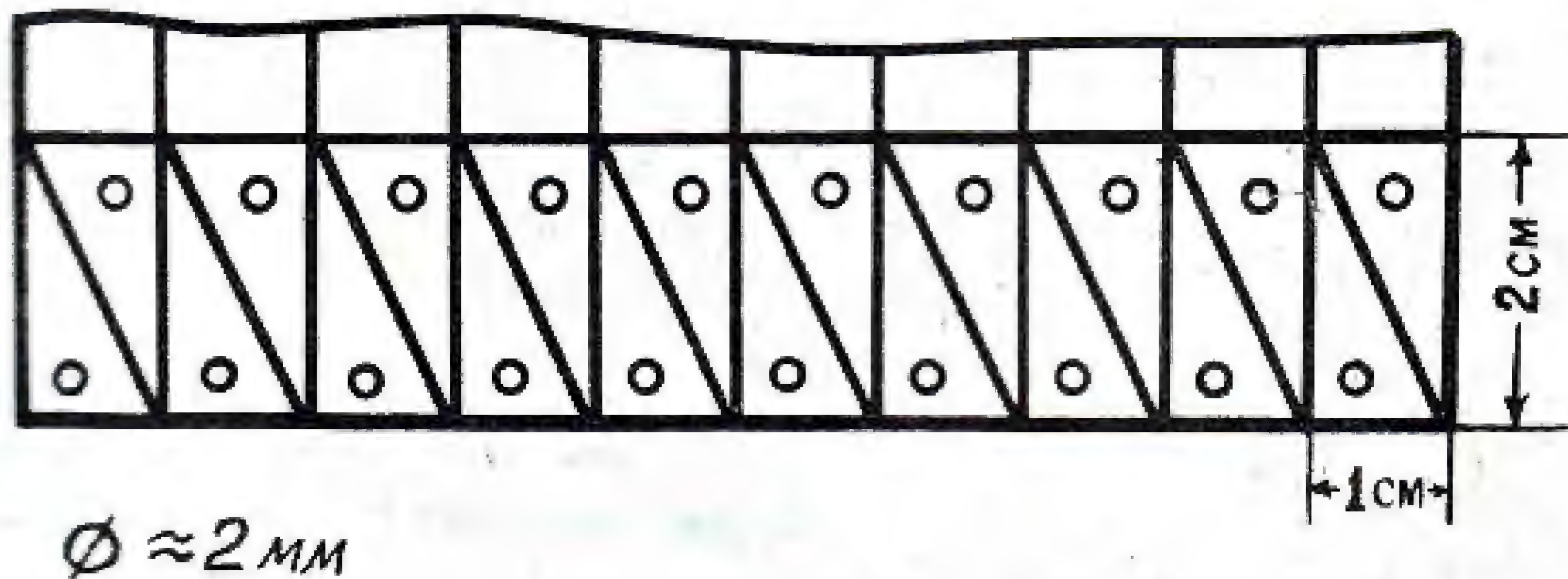

Рис. 1. Розмітка на шматку пластмаси для виготовлення трикутників.

Рис. 2. Зав'язка.

прив'язуємо до одного кінця шпагату (краще з хімволокна), а на іншому робимо петельку діаметром близько 1 см.

Готувати такі зав'язки можна заздалегідь, ще взимку.

Я переконався, що найзручніші в роботі трикутні «гудзики». Я їх роблю із шматочків пластмаси (СТЕФ), смужки яких придбав у магазині «Зроби сам». Розмітку показано на рис. 1.

Отвори пробиваю товстим цвяхом, а потім розрізую на окремі трикутники ножицями. Шпагат в отвори протягую в'язальним гачком і надійно зав'язую, а на другому кінці роблю петельку (рис. 2).

Приготовлені таким чином зав'язки зберігаю в поліетиленовому кульку до весни. Підв'язую лозу звичайним способом. Прикладаю пагони до дроту і 2—3 рази обмотую шпагатом, а потім пропускаю «гудзик» через петельку. От і все — швидко, зручно й надійно. Восени такі гудзики легко розстібнути, щоб використати в наступному сезоні. Гадаю, що такі зав'язки стануть у пригоді і в теплиці для підв'язування огірків, помідорів тощо.

П. Д. ЧОРНОБАЙ,
м. Черкаси.

Вино із пральної машини

Не мав і я спеціального преса для виготовлення вина із винограду і тоді... увімкнув пральну машину й висипав до неї відро достиглих грон. А вона, капосна, відразу й завмерла.

Тоді вибрав половину, підворушив грона, щоб маса не так тиснула на активатор... і завертілося. Ті грона, що лягли на активатор, розім'яла, деякі зависли, довелося масу помішувати, притискаючи до активатора.

За годину до двадцяти відер винограду ось у такий спосіб переробив.

Не знаю, як до мого «винаходу» поставляться спеціалісти-винороби, але знаю, що я скоротив цей процес не на одну годину.

Яке ж вино в мене вийшло? І я, і мої друзі задоволені.

Але тут є свої особливості. Ємкість пральної машини повинна бути із неіржавіючої сталі, пластмасові й інші не годяться.

І ще. Коли беремося виготовляти вино, то мусимо знати, якого нам хочеться. Якщо сухого чи терпкуватого, то нехай п'ять-сім днів перебродить із кісточками. Переливши до скляних банок чи дубових (обов'язково дубових) бочок на доброджування (попередньо вичавивши руками «м'язгу» і видаливши кісточки), не додавайте цукру, якщо виноград солодкий, а коли він малоцукристий, можна дати по 100—200 г цукру на літр.

Приємне на смак, духмяне вино буде тоді, коли кісточки виберете відразу, до бродіння, але воно втратить свою «гостринку», певну різкуватість і специфічність.

Отже, раджу всім, хто сам виробляє вино, випробувати мою «технологію».

В. СОКУРЕНКО,
Кіровоградська обл., м. Світловодськ.

Лікуйте свою землю

Прочитав листа О. А. Насиленко в «ДСГ» № 5 за 1991 рік під рубрикою «Про те, що наболіло» і не міг залишитись байдужим, не дати пораду людині, усім бажаючим.

Займіться лікуванням своєї землі, дайте їй біогумусу і вона вам віддячить сторицею! Зверніть увагу на каліфорнійського дощового черв'яка. У наших навколишніх селах протягом останніх трьох років селяни почали вирощувати черв'яків і виробляти біогумус з опалого листя, бур'янів, різних побутових відходів, соломи та з гною, що найкраще. Головне, що біогумусу потрібно вносити в 10—15 разів менше, ніж гною, а користь більша. Справа ця не дуже складна. Отже, вирощуйте на здоров'я чисту продукцію для себе і людей.

М. А. ПРОСВІТЛЮК,
281708, Хмельницька обл.,
Віньковецький р-н, с. Карачіївці

ВІД РЕДАКЦІЇ: *В «ДСГ» № 10 за 1990 рік ми вже знайомили читачів з методом вермикультури. Доктор сільськогосподарських наук Карпець І. П. та кандидат сільськогосподарських наук Мельник І. П. у своїй статті писали про роль біогумусу у підвищенні врожайності сільськогосподарських культур та позитивний вплив його на властивості грунту, а також розповіли про методи культивування дощового каліфорнійського черв'яка і отримання біогумусу в домашніх умовах.*

Враховуючи численні побажання наших читачів та важливість збільшення виробництва екологічно чистої продукції, ми звернулись до згаданих фахівців з проханням більш детально розповісти про агрономічну цінність дощового каліфорнійського черв'яка, значення біогумусу як екологічно чистого добрива та про те, де і як краще його використовувати. Пропонуємо вашій увазі цей матеріал.

ВЕРМИКУЛЬТУРА ТА ЇЇ ПРОДУКТ — БІОГУМУС

Вермикультура є новим напрямком сільськогосподарської науки. Незважаючи на численні дані про важливу роль дощових черв'яків у підвищенні родючості грунту, до 60-х років нинішнього століття питання про розведення їх для виробництва біогумусу із органічних відходів, а також одержання кормів з вирощеної маси самих черв'яків не ставилося.

Розвитку вермикультури сприяли негативні зміни в екології, спричинені активною діяльністю людини в промисловості й сільському господарстві, спрямованою на швидку інтенсифікацію виробництва, а саме:

спеціалізація в тваринництві і створення великих комплексів по виробництву м'яса, молока породили проблему утилізації гною, особливо рідкого, який є джерелом забруднення навколишнього середовища;

— міста дають багато побутового сміття, більшість якого складається з органічних речовин, а також каналізаційної води, з якої у відстійниках осідає значна кількість намулу;

— у лісопереробних підприємствах нагромаджується багато тирси, кори, дрібних деревних решток. Існують й інші виробництва, які є джерелом нагромадження органічних відходів.

Крім того, масове застосування в сільському господарстві мінеральних добрив, гербіцидів, інсектицидів, дефоліантів, десикантів та інших подібних речовин стало причиною порушення в грунті процесів біологічного саморегулювання та утворення гумусу і його мінералізації.

Запровадження вермикультури з використанням вироблюваного біогумусу для удобрення сільськогосподарських культур значною мірою вирішує проблему утилізації органічних решток, відновлення та поліпшення властивостей грунту.

При переробці дощовими черв'яками тонни гною у перерахунку на суху речовину одержують 600 кг штучного органічного добрива з вмістом від 25 до 40% гумусу. У цьому добриві 1—3% азоту, приблизно така ж кількість фосфору і калію, а також всі необхідні рослинам мікроелементи. Решта 400 кг органічних поживних речовин трансформуються в 100 кг повноцінного білка у вигляді біомаси живих черв'яків.

Органічну масу дощові черв'яки переробляють дуже активно (удвічі швидше, ніж бактерії), перетворюючи її в гумусоутримуючі частини, «здобрені» фізіологічно активними речовинами — продуктами життєдіяльності черв'яків.

В процесі перетравлювання органічної маси в кишечнику черв'яків формуються гумусові речовини. Вони значно відрізняються за хімічним складом від того гумусу, який утворюється в грунті з участю тільки мікрофлори, оскільки в кишечнику черв'яків відбуваються процеси полімеризації продуктів розкладу органічних речовин і формуються молекули гумінових кислот. Ці молекули утворюють комплексні сполуки з мінеральними компонентами (перш за все з біогенним кальцитом), і останні досить довго зберігаються у вигляді стійких сполук.

Біогумус «омолоджує» грунт

Незважаючи на великі досягнення в способах збагачення грунту поживними речовинами за рахунок внесення органічних і мінеральних добрив, у наш час «невтомний робот», «жорна землі», як називають дощового черв'яка за його титанічну роботу, може надати людині неоціненну послугу.

Порівняно з традиційним компостуванням переробка органічної речовини черв'яками підвищує коефіцієнт гуміфікації в 1,5—2 рази. Одержаний біогумус містить велику кількість біологічно активних речовин, які прискорюють проростання насіння, поліпшують приживання розсади, підвищують стійкість рослин до захворювань. Внесення біогумусу виключає перенасиченість грунту окремими формами поживних речовин (як часто буває при застосуванні високих норм

гною і звичайних компостів), вилягання посівів та інші негативні явища.

Біогумус, зрештою, «омолоджує» грунт. За даними американських спеціалістів, навіть виснажені, холодні, «мертві» грунти можна довести до родючого стану, систематично вносячи протягом чотирьох років 3 т/га біогумусу.

Удобрення біогумусом цінне й тим, що вирощена продукція практично не містить нітратів і важких металів. Вона придатна для дитячого і лікувального харчування.

За даними різних дослідників, біогумус значно переважає інші органічні добрива за впливом на ріст і розвиток та урожайність різних культур. І це цілком закономірно. В ньому міститься 40—60% сухої органічної маси, 1,5—3% азоту, 1,8—4% фосфору (P_2O_5), 1,5—3% калію (K_2O), 4,5—10% кальцію, 0,6—2,5% магнію, 0,6—3% заліза і практично весь необхідний для рослин набір мікроелементів. Біогумус до того ж і біологічно активна речовина, оскільки містить елементи, що стимулюють ріст рослин, та різноманітну мікрофлору.

Цікавий з цього приводу дослід Андерсона (1940), проведений у Каліфорнії з копролітами дощових черв'яків. У трьох ящиках одночасно посіяли насіння газонової трави мітлиці. В одному ящику черв'яків зовсім не було, в другому був той самий грунт з черв'яками, а в третьому грунт був тільки з копролітів, зібраних у тому ж грунті. Маса надземної частини рослин через відповідний проміжок часу виявилась в другому ящику в 2,71, а в третьому в 4,63 раза більшою, ніж у першому.

Дуже важливою властивістю життєдіяльності дощових черв'яків й особливо біогумусу є його стимулююча дія на насіння і рослини.

За даними Інституту фізіології АН України, до складу тіла дощових черв'яків входить досить велика кількість стимулюючих речовин стерелітів — від 16 до 73%, а безпосередньо провітаміну D, котрий, як відомо, під дією ультрафіолетових променів переходить у вітамін D — від 0,04 до 0,073% від живої маси. При цьому вміст названих речовин у дощових черв'яків залежить від характеру їх їжі.

Таким чином, дощові черв'яки, крім дії на грунт і рослини, є тваринами, які продукують стимулюючі речовини. Останні можуть, напевно, використовуватися не тільки для підвищення родючості грунтів і стимуляції росту рослин, а й для виготовлення медикаментів.

Біологічну масу (гумус) найдоцільніше використовувати в овочівництві, особливо в теплицях. Оптимальна норма — 2—3 т на гектар корисної площі. При такій дозі забезпечується добрий розвиток рослин, вони менше пошкоджуються хворобами і дають високий урожай овочевих культур. У продукції немає надлишку нітратів і важких металів.

Однак біогумус дає належний ефект лише в тому разі, коли дотримано технології його приготування.

Підготовка та використання біогумусу

Вихідний матеріал — одна з головних умов одержання біогумусу необхідного складу. Найкраще для виробництва біогумусу, що використовується для удобрення продовольчих культур, брати гній великої рогатої худоби в суміші з торфом, соломою. Під квіти можна виготовляти гумус з міських відходів.

Якщо біогумус використовують у тому господарстві, де виробляють, то його можна вносити в «сирому» вигляді без будь-якої підготовки.

Біогумус, який виробляють для реалізації, потрібно підсушити до вологості 50—60%, потім просіяти на ситах з вічками різного діаметра. Просівають вручну або на віброситах. Непросіяні залишки повертають для подальшої переробки у вермикультурі.

Біогумус бажано розділити на три фракції за розміром гранул: найменша фракція — 0,1 мм, дрібна — 0,3—0,7 і велика 0,7 мм.

Найменша фракція, або гумусове борошно, при внесенні у грунт відразу розчиняється і засвоюється рослинами. Її використовують, коли потрібно швидко оздоровити рослини на плантаціях, де вони хворіють. Дрібну фракцію застосовують для підживлення городніх, парникових і тепличних культур. Третя фракція придатна в рільництві, городництві і садівництві.

Таким чином, вермикультура і її продукт можуть стати ефективним засобом біологізації землеробства, оздоровлення навколишнього середовища, одержання чистої від шкідливих речовин продукції і тим самим продовжити життя людей.

Вермикультура доступна всім: великим сільськогосподарським підприємствам, фермерам, садівникам-аматорам, міським комунальним господарствам. При мінімальних затратах на її організацію вона дає високий економічний ефект.

Значну роль у пропаганді і практичному освоєнні нової технології в господарствах України відіграє асоціація «Біоконверсія» при Івано-Франківському об'єднанні «Сільгосгхімія».

Тут організовано підготовку спеціалістів з вермикультури, проводиться селекційно-породна робота з черв'яками, створено великі господарства, де вирощують каліфорнійський гібрид червоного черв'яка. Всім, хто бажає зайнятися новою біотехнологією, надається практична допомога.

Вермикультивування — нова благородна справа, і робити її потрібно чистими руками.

Проте за останній час на Україні і за її межами з'явилися кооперативи, приватні фірми та інші організації, які вермикультивування використовують з чисто комерційною метою. Вони мало дбають про чистоту культури, правильну технологію виробництва біогумусу.

Як наслідок у партіях популяції з'являються малопродуктивні черв'яки. Псевдовчені та псевдовинахідники, як правило, дуже активні, а тому довірливі керівники сільгосппідприємств, закладів, садівники купують у них черв'яків, впроваджують вермикультуру, а бажаного результату не мають.

Отже, купуючи черв'яків, слід вимагати документи, які підтверджують чистоту популяції, а також сертифікати, технічні умови для гарантії ефекту від вермикультивування.

Тим, хто бажає зайнятися цією справою, радимо користуватись послугами асоціації «Біоконверсія» та її науково-дослідного центру «Біогумус».

Адреса. 284000, м. Івано-Франківськ, вул. Гаркуші, 2.

В період з 26 по 29 травня 1992 року в м. Івано-Франківську планується провести II Міжнародний конгрес з проблеми: «Біоконверсія органічних відходів для підвищення родючості землі і одержання екологічно чистої сільськогосподарської продукції». В роботі конгресу візьмуть участь вчені і виробничики з усіх регіонів Співдружності Незалежних Держав, а також з Англії, США, Іспанії, Угорщини та інших країн світу.

І. П. МЕЛЬНИК,
голова ради асоціації «Біоконверсія» —, канд. с.-г. наук,
І. П. КАРПЕЦЬ,
зав. лабораторією УНДІЗ, доктор с.-г. наук,
М. М. ГОРОДНІЙ,
доктор с.-г. наук,
А. В. ЗІНЧЕНКО,
канд. ветеринарних наук

Нотатки агрометеоролога

Перший місяць літа

У народі про червень як пору року кажуть: «Сонце на зиму, а літо на жару». Найдовший день року 22 червня вважається початком астрономічного літа. Відтоді тривалість дня повільно йде на спад. У червні настає пора масового цвітіння польових квітів, достигають сіяні і природні трави. То тут, то там дзвенять коси й стрекочуть сінокосарки. Тихий вітерець доносить з луків п'янкий аромат підсихаючого сіна. У червні земля одержує максимальну кількість тепла, і літо вступає в свої права.

Та хоч це перший місяць літа з високою температурою повітря і частими грозами, але загальне підвищення температури порівняно до весняних місяців уже уповільнюється. У хліборобів на півдні України наприкінці місяця починаються жнива, а в центральних районах збільшується кількість ясних днів. Найнижча середня місячна температура повітря спостерігається у високогірних районах Карпат та Криму (11—13°C). Поступове її підвищення відбувається в межах республіки з північного заходу на південний схід — від 15,7° до 19,9°C. Температура в межах 20—21°C відмічається в приморських районах. Але в окремі роки в Закарпатській, Харківській, Сумській, Чернігівській, Полтавській, Дніпропетровській, Київській, Черкаській, Житомирській, Рівненській, Херсонській областях і в Криму повітря на початку місяця охолоджувалось до мінусових позначок (—1, —2°C), в Луганській, Донецькій, Чернівецькій і Львівській областях — до —3, —4°C, тобто до критичних меж для різних сільськогосподарських культур, завдаючи істотних збитків господарствам і приватному сектору. Сума ефективних температур повітря вище +10°C на кінець червня в Степу вже сягає 475°, Лісостепу — 375°, на Поліссі — 345°, а вище +15°C ще порівняно невелика і становить відповідно 170, 90 та 70°.

Кількість опадів у червні продовжує збільшуватись, проте «дощове літо — не рідня осені». Тривалість дощів проти травня зменшується. Розподіляються вони по всій території України нерівномірно, бо випадають у вигляді інтенсивних злив і супроводжуються шквалистими, штормової сили вітрами і градом. Та в червні кажуть: «дощик вимочить, а ясне сонечко висушить». Середня багаторічна місячна кількість опадів в зоні Степу становить близько 58, в Лісостепу — 74, на Поліссі — 87 мм, в гірських районах Чернівецької, Закарпатської, Івано-Франківської та Львівської областей — від 126 до 173, а на Південному березі Криму — лише 35 мм.

Червень — пора найбільш інтенсивного росту і розвитку різної рослинності, плодових та ягідних культур, один з найвідповідальніших періодів у формуванні врожаїв. Недарма в народі можна почути: «червень врожай копичить на цілий рік».

Передбачити, яким бути червню,— заповітна мрія кожного хлібороба. Окремі народні прикмети дають підстави для позитивного вирішення цього питання. Деякі «секрети» довгострокового прогнозу погоди дуже прості: той, хто був уважним у березні, може визначити, яким буде червень, оскільки березнева паморозь на деревах і проводах — це одна із ознак дощів у червні. Якщо відтоді, коли була паморозь у березні, відрахувати 90 днів, то відповідно чекай дощу в червні. Отже, який березень — такий і червень. Якщо березень був сухим, без паморозі і ранкових густих туманів, а на Мокія (24 травня) і весь наступний тиждень також було сухо — чекай посушливої погоди в червні. Певну допомогу в прогнозуванні погоди, звичайно, можуть надавати регулярні спостереження, що проводяться на колгоспних і радгоспних агрометеорологічних постах республіки.

М. Ф. ЦУПЕНКО,
начальник відділу агрометеорології гідрометеоцентру Держкомгідромету України

Схематична карта розподілу температури повітря й опадів у червні за багаторічними даними

Умовні позначення: *чисельник — абсолютний максимум температури повітря, C°; знаменник — абсолютний мінімум температури повітря, C°; цифра праворуч — середня багаторічна кількість опадів, мм.*

Ліки навколо нас

Н. Г. Дяченко з Дніпропетровська, М. І. Тарапущенко з Нової Каховки та інші читачі «ДСГ» просять регулярно відводити місце в журналі для лікарських рослин. Що й казати, ця тема завжди була актуальною, бо стосується більшості людей, котрі страждають від недуг. Тим паче, що зростає попит на лікарські рослини і препарати з них у зв'язку з наслідками чорнобильської аварії. Ми це розуміємо і цілком поділяємо думку читачів.

У попередніх номерах журналу за минулі роки друкувалось чимало матеріалів на цю тему під рубриками «У природі й на городі», «Лікарські рослини» та іншими. Надалі продовжуватимемо подібні публікації під рубрикою «Ліки навколо нас». Під нею друкуватимуться матеріали про вирощування і застосування лікарських рослин, рецепти, труднощі та проблеми, пов'язані з цим, та ін.

Ми охоче друкуватимемо ваші поради і знахідки, шановні читачі, але просимо серйозно ставитись до подібних рекомендацій, рецептів. Адже йдеться про здоров'я людини. Якщо користуєтесь науковими даними, коли пишете свій матеріал, обов'язково, будь ласка, посилайтесь на літературні джерела.

Сподіваємось, що спільними зусиллями поведемо на сторінках журналу цікаву розмову про ліки, які нам щедро готує сама природа.

ДАЙМО ЖЕНЬШЕНЬ ЧОРНОБИЛЬЦЯМ

Женьшень прийшов до нас із третинного періоду. Пристосовуючись до різких змін температур, екстремальних погодних умов, ця рослина виробила в процесі боротьби за виживання такі якості, які зберегли її, захистили від негод, допомогли вистояти. В дикому стані женьшень зберігся в мізерній кількості тільки на Далекому Сході. Знищення його продовжується. Голос ентузіастів — повернути борг далекосхідній тайзі — приглушується активними діями браконьєрів. Не на користь справі відсутність дисципліни й порядку в природоохоронному середовищі.

Людина давно відкрила корисні якості женьшеню. Чотири тисячоліття тому цілющий корінь використовували китайці і вірили в його життєдайну силу, як в бога. А китайські імператори дарували «корінь життя» як найдорогоцінніший скарб один одному й високим гостям з-за кордону. Був час, коли його охороняла багатотисячна армія. А тих, хто хотів виростити цілюще коріння в культурі на присадибній ділянці, жорстоко карали.

Наукові розробки щодо вирощування женьшеню на Україні розпочато на початку п'ятдесятих років. У ботанічному саду Поділля перші корені з'явились у 1979 р. А через 5—6 років ми вже мали своє подільське насіння і до 100 тисяч одно- і дворічної розсади. За цей період силами спеціалістів ботсаду заклали більше десяти невеличких плантацій женьшеню у колгоспах, радгоспах, розсадниках, лісгоспзагах та інших господарствах. Десятки тисяч розсади придбали в ботсаду і посадили на своїх присадибних ділянках садівники-аматори.

У 1986 р. після довгих поневірянь вперше на Україні ми виростили і здали на Лубенську фармацевтичну фабрику 30 кг товарного кореня. Починаючи цю нелегку справу на Вінниччині, ми вірили, що нас підтримають органи влади, тим більше після чорнобильської біди.

Але вийшло не так, як хотілось. До чорнобильської катастрофи вінницький женьшень пройшов експертизу в лабораторіях Кавказу, Далекого Сходу і України. Десятки одержаних паспортів свідчать про високий вміст в ньому екстрактивних речовин і найвищий в країні вміст глікозиду, сапоніну. Якщо до цього додати необмежену потребу людей в препаратах із «кореня життя», особливо після чорнобильського лиха, то навряд чи треба доводити необхідність розширення плантацій женьшеню на Україні.

Медикаментів з кожним днем все меншає. «Дзвони Чорнобиля» заговорили вже про сорбенти, а насправді завод для їх виробництва ще не будується. Гірко, якщо в той час, коли життя тисяч людей під загрозою страшних захворювань, ми продовжуємо багаторічну пусту балаканину про рятування населення, яке потрапило в небезпеку. Невже навіть після чорнобильської катастрофи ми не порозумнішали?

Сьогодні існує нова демократична Україна. Чому б не організувати кілька великих женьшеньових господарств у різних регіонах держави і дати їм можливість економічно зміцніти, звільнивши від непосильних податків, які сьогодні буквально вбивають у зародку вже існуючі невеличкі господарства.

Кілька років тому йшли розмови про організацію радгоспу «Женьшень» на Україні за прикладом далекосхідного. Але далі справа не пішла. Негативну роль у вирішенні цього питання зіграли колишні партократи і бюрократи. То чому сьогодні не поправити справу?

Здавна відомо, що женьшень зміцнює імунну і нервову систему. А здоровий організм сам, без медикаментів, протистоїть будь-яким хворобам. Хіба цього мало? Хто як не чорнобильці сьогодні потребують зміцнення імунітету? Проте реалії життя навіть позбавляють надій на краще у найближчому майбутньому.

І все ж. На Україні сьогодні існує кілька женьшеньових господарств. Усі вони збереглися і досі тримаються лише завдяки ентузіазмові женьшенівників. Хоча, виходячи з потреб населення України, держава мала б усіляко підтримувати їх.

Можливо, варто частину грошей, виділених на обстеження забруднених територій, використати на розширення площ під женьшенем, на розвиток женьшенівництва, щоб завтра не купувати «корінь життя» і медикаменти за валюту.

Українці навчились одержувати високоякісний корінь женьшеню, розробили свою технологію, вирощують своє насіння. Проте непосильні податки можуть задушити добрі починання. І як би через кілька років нам не довелося все починати з нуля?! Бо без женьшеньових ліків не обійтись.

І. С. ГЛАЗКОВ,
директор ботанічного саду Поділля

Служба взаємодопомоги

Вперше в цьому році в мене вродила обліпиха. Відомо, що олія з її ягід дуже корисна, але я не знаю, як її виготовити. Можливо, хтось з читачів допоможе мені у цій справі?

Б. О. Шалков,
315284, Полтавська обл.,
Козельщинський р-н, с. Солониця

На прохання читачів у десятому номері нашого журналу за 1990 рік ми вже публікували матеріал про вирощування обліпихи і як з її ягід в домашніх умовах приготувати олію.

Однак до редакції продовжують надходити листи, у яких автори просять розповісти про розмноження цієї рослини, догляд за нею і способи консервування ягід.

Отже, ми ще раз повертаємося до цієї теми і просимо читачів нашого часопису поділитися досвідом.

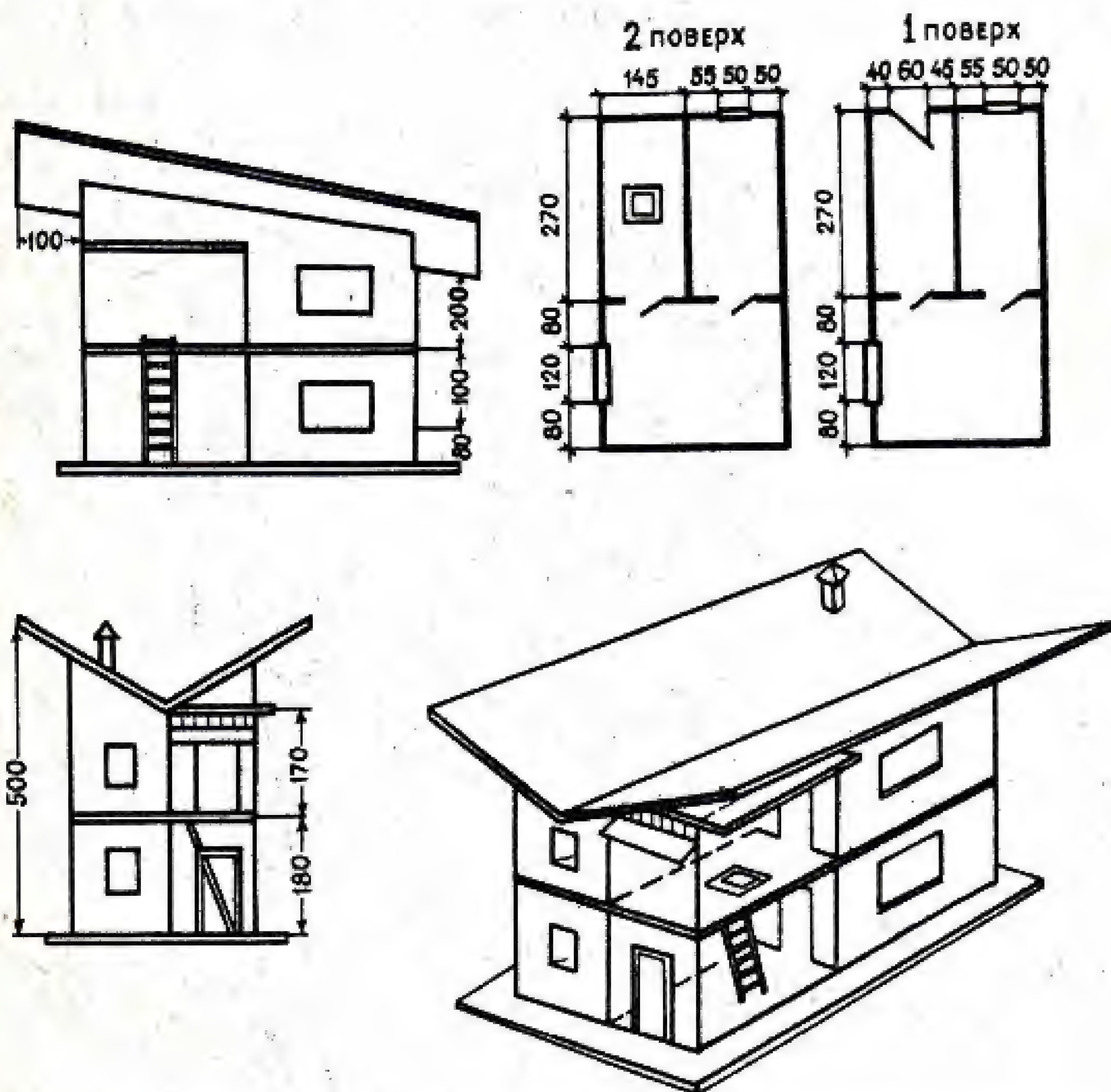
Новосілля для голубів

Для тих, хто захоплюється розведенням голубів, пропонуємо креслення голубника, який неважко збудувати в селі чи невеликому селищі.

Він розрахований на 40 пар голубів. Ширина — 3, довжина — 5,5, висота кожної вольєри-поверху — 2 м. Дві вольєри, обтягнуті сіткою, займають четверту частину кожного поверху і знаходяться під загальним дахом. У перекритті між поверхами є люк. Приміщення для плідників і молодняка сполучені між собою. Взимку самців і самок утримують у різних вольєрах-поверхах.

Зрозуміло, що не завжди є достатня кількість потрібних будівельних матеріалів, тому споруджувати голубник можна у два етапи. Спочатку на шести стовпах зводять другий поверх і поселяють там, скажімо, 15—20 пар голубів. Потім добудовують перший поверх, але якщо господар утримує лише 20 пар, то в цьому немає потреби. Голубник на стовпах матиме не менш ефектний вигляд.

Фундамент і цоколь будують з бетону, його ширина 200 мм; стіни каркасні, обшиті з обох боків дошками, засипка з шлаку. Гарний вигляд має перший поверх, коли він облицьований силікатною або червоною цеглою, поставленою на ребро і скріпленою цвяхами чи дротом через кожних три ряди кладки. Підлога першого поверху — земляна чи дерев'яна. Міжповерхові перекриття з дощок товщиною 40 мм по дерев'яних балках 180×50 мм, які встановлюють через кожних 800 мм. Площа вікон становить 1/10 площі підлоги, зорієнтовані вони на південь та схід.

Дах повинен мати сучасний вигляд. Метровий виступ карниза спереду, який поступово звужується до 400 мм до заднього фасаду, нагадує крила птаха. Товщина карниза повинна бути не більш як 100 мм. Для цього крокви 50×60 мм слід встановити на ребро через кожних 600 мм. Зверху прибивають обрешітку із дощок завтовшки 20 мм, а карниз внизу обшивають сантиметровою ДСП чи дошкою.

Покрівля з чотирьох шарів руберойду на попередньо нагрітому бітумі нахилена в бік заднього фасаду. Під карнизом слід прикріпити дошки завширшки 350 мм. Вони до деякої міри будуть прикрашати фасад, а голуби зможуть розташовуватися на них.

Всередині голубника роблять сідала — міцні квадратні планки завширшки 3—4 см, але не круглі. На кожного птаха має бути не менш як 20 см сідала.

На рисунку розміри голубника дано в сантиметрах.

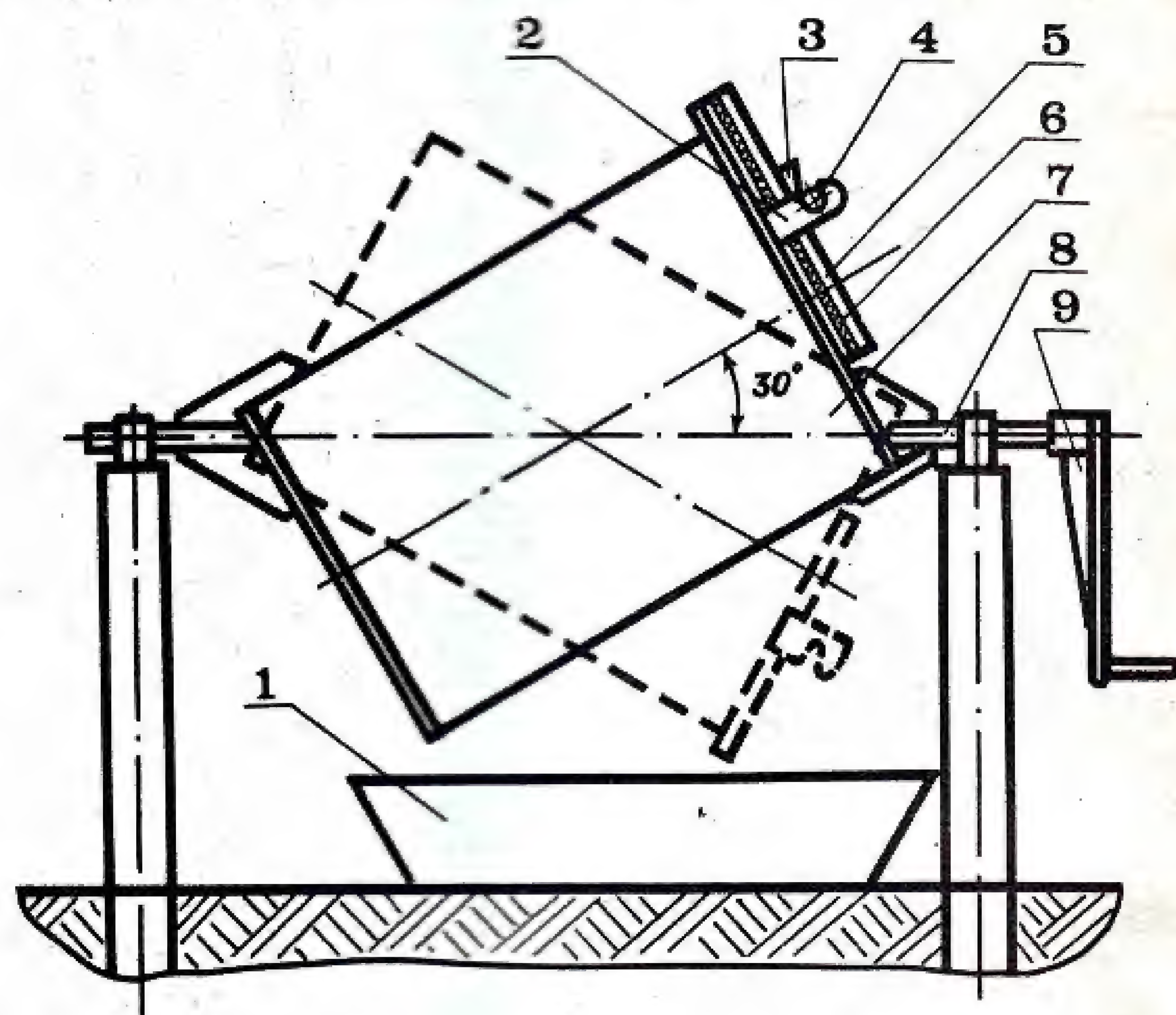
«П'яна бочка» — бетономішалка

Хочу розповісти про виготовлену мною бетономішалку, завдяки якій я виконав величезний обсяг бетонних робіт під час спорудження будиночка на садовій ділянці.

На дерев'яних стовпчиках, закопаних в землю, встановлюємо бочку (див. рис.) діаметром 570 мм і висотою 850 мм. Бочку насаджуємо на вісь — сталевий пруток діаметром 20 мм — під кутом 30° (можна до 40°) і зварюємо з нею. На одному кінці прутка випилюємо квадрат, на який встановлюємо рукоятку довжиною 350—400 мм. На торці бочки вирізуємо прямокутний отвір розміром 270×300 мм, через який завантажуємо компоненти і зливаємо розчин.

Така конструкція відома в техніці як «п'яна бочка» і використовується в галтовочних барабанах.

Працювати з такою бетономішалкою легко і зручно. Ніяких ребер, лопатей та інших ускладнень для кращого перемішування не потрібно, поверхня бочки всередині абсолютно гладенька. Надійне і швидке перемішування досягається за рахунок гравітаційного перетікання маси під час обертання бочки рукояткою. Перетікаючи, розчин б'є по черзі то в один, то в інший торець (дно) бочки. Швидко обертати не слід, треба дати всьому розчину перетекти спочатку в один бік, потім — у протилежний. Всілякі лопаті і ребра, які забезпечують перемішування розчину в горизонтально встановлених мішалках, утруднюють обертання бочки, а, головне, так швидко обростають засохлим розчином, що й перемішування невдовзі стає неякісним. Доводиться перед кожним використанням бетономішалку оббивати.

Бетономішалка: 1 — корито; 2 — гачок; 3 — клин; 4 — пруток клинового замка; 5 — кришка; 6 — гумова прокладка; 7 — бочка; 8 — вісь; 9 — рукоятка.

Завантажувальний отвір має кришку з листової сталі товщиною 6 мм, краї якої обклеєні товстою (10 мм) мікропористою гумою. Він також обламований підсилюючим фланцем із смужок тієї ж сталі. До цієї рамки навколо отвору за допомогою клинового замка притискується кришка. Клиновий замок складається з приварених до бочки гаків з 6-міліметрової листової сталі, в які закладають сталевий пруток діаметром 16 мм і вбивають два клинки. Вбиваються вони легко, бо для ущільнення мікропорки не потрібно великого зусилля. Герметичність — ідеальна. Для зручності обидва клинки закріплюються на ланцюжку чи тросику. Вони виготовлені з листової сталі товщиною 10 мм, їх довжина 70 мм, а кут приблизно 10°.

Залишається додати, що для роботи з бетономішалкою необхідно мати деякі навики, бо потрібно точно дозувати компоненти розчину.

Е. М. КОЖУХОВ,
м. Київ

Стара квартира по-новому

Чимало наших читачів живуть у міських квартирах. І, мабуть, є мешканці старих, так званих «хрущовок». За нинішніми мірками комфорту там малувато, отож кожному хотілося б переселитися у краще житло. Але дехто намагається все ж поліпшити умови власними силами.

На рис. 1 — типова квартира забудови шестидесятих. Перша від входу кімната, як правило, служить і за вітальню, і за спальню. Ванна та унітаз стоять також незручно, навіть кошик для білизни ніде поставити.

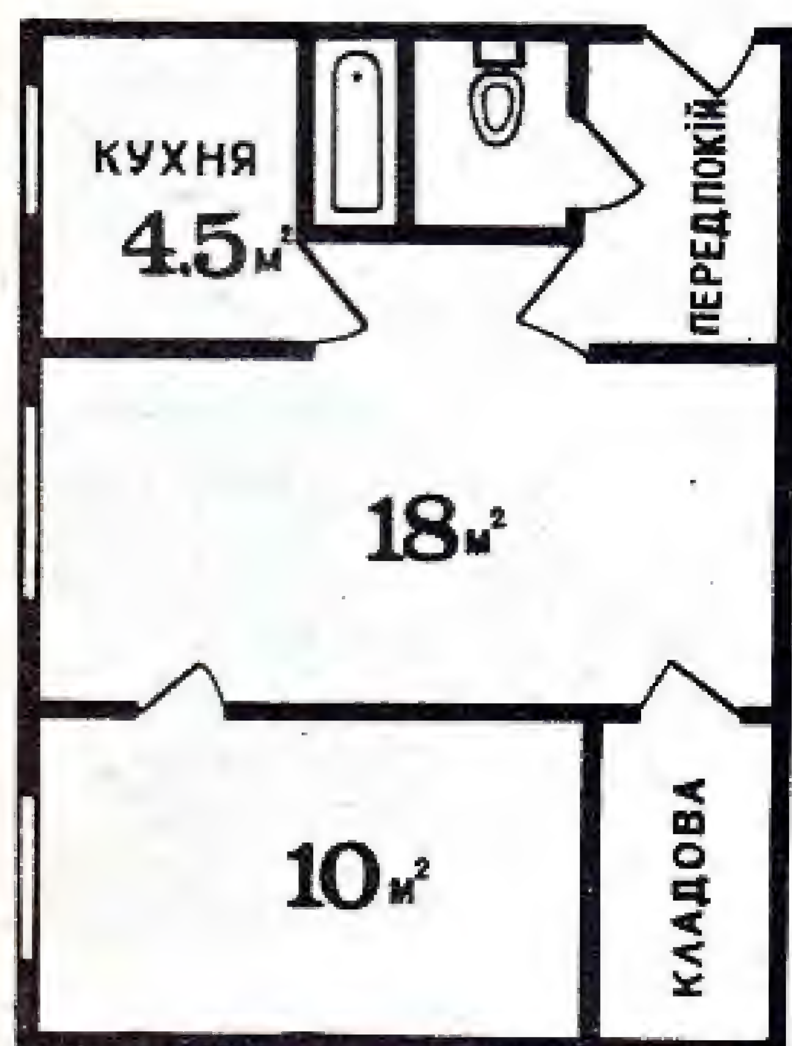

РИС. 1

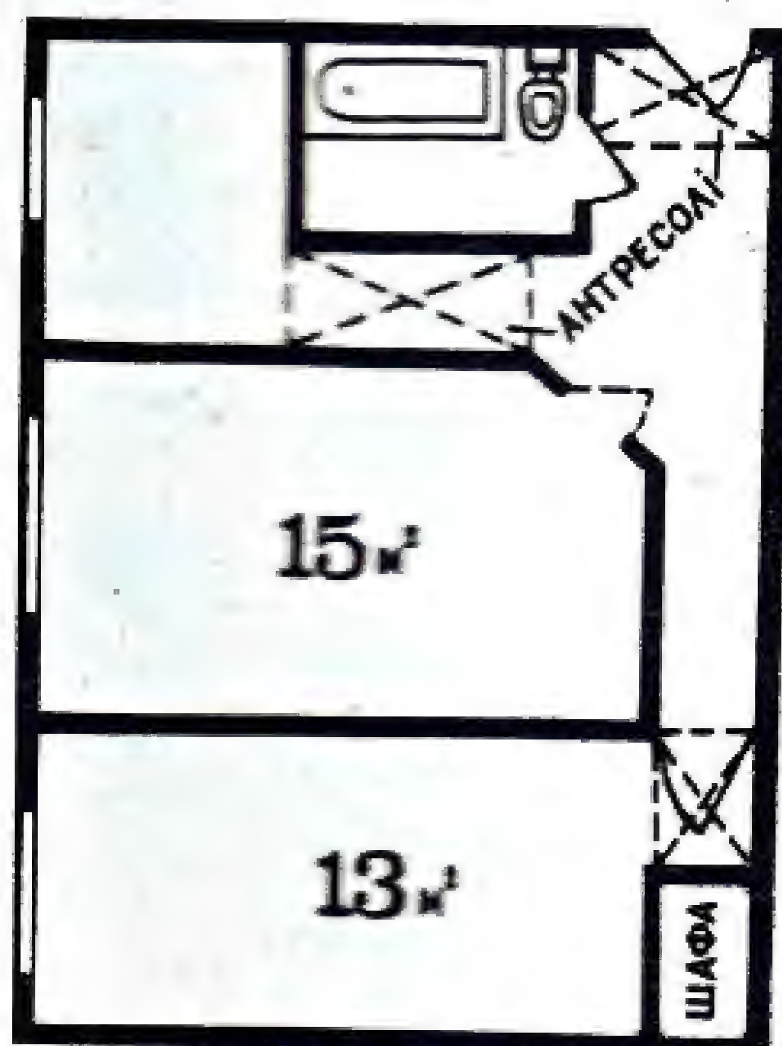

РИС. 2

А тепер погляньте на рис. 2 — та сама квартира, але вже переобладнана. Кімнати в ній ізольовані. За рахунок перестановок у ванній з'явився певний простір. Пунктиром позначено місця, де збудовано антресолі. Причому в ті, що біля кухні, доступ не через дверцята, як прийнято, а через люк, що відкривається внизу.

Стіна, що відділяє коридор від житлових кімнат, зроблена з ДСП, поклеєна шпалерами.

Тим, хто хотів би перепланувати свою квартиру, крім бажання, слід ще мати дозвіл на це від райвиконкому.

Власникам інкубаторів

Дуже важливо правильно зберігати інкубаційні яйця. Не тримайте їх верхнім кінцем вгору: пуга, яка знаходиться внизу, почне поступово переміщатися, змушуючи білок і жовток підніматися. А це не доведе до добра. Яйця мають лежати або на боці, або повітряною камерою вгору.

При доборі яєць для інкубації непридатними рахуються дрібні (курячі — вагою менше 50 г), неправильної форми — сплющені і довгуваті, з шерехатою або надколотою шкаралупою, з великою пугою, з кров'яними плямами (такі яйця називаються красюками).

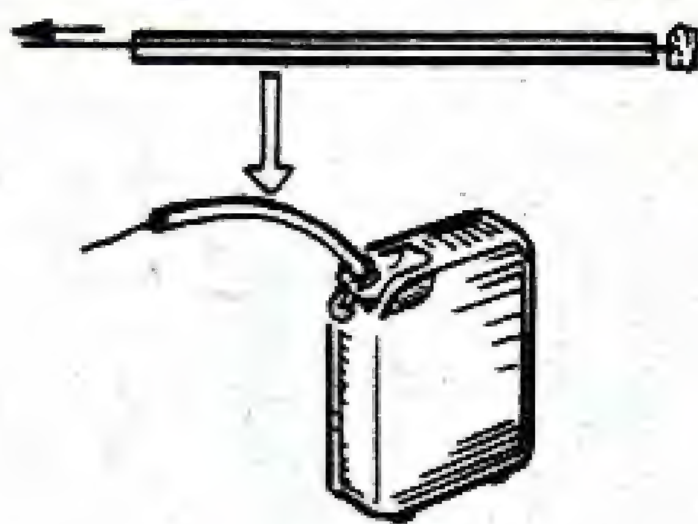
Добре зберігаються яйця при температурі 10 градусів. І вологість важливо враховувати: чим вона нижча, тим більша втрата вологи з яйця. В приміщенні, де зберігаються інкубаційні яйця, можна поставити ємкість з водою. Довше 5—6 днів курячі яйця не слід зберігати.

Особливо ретельно доводиться слідкувати за ними при інкубації.

В період інкубації яйця можна проглядати в овоскоп, який нескладно виготовити самому.

Прилад цей надягаємо на електричну лампу, щоб добре розглянути яйце. Кровоносні судини і крапка у вигляді павучка говорять про те, що яйце з зародком. Світле або з кров'яною рискою — ознака того, що яйце непридатне для подальшої інкубації. Перший раз яйця переглядати можна на 6—7-й день інкубації, другий раз — на 19—20-й день.

Щоб перелити бензин з допомогою шланга з однієї місткості в іншу, треба створити початкове розрідження. Це можна зробити з допомогою ганчірки, яку протягують по шлангу з допомогою м'якого дроту.

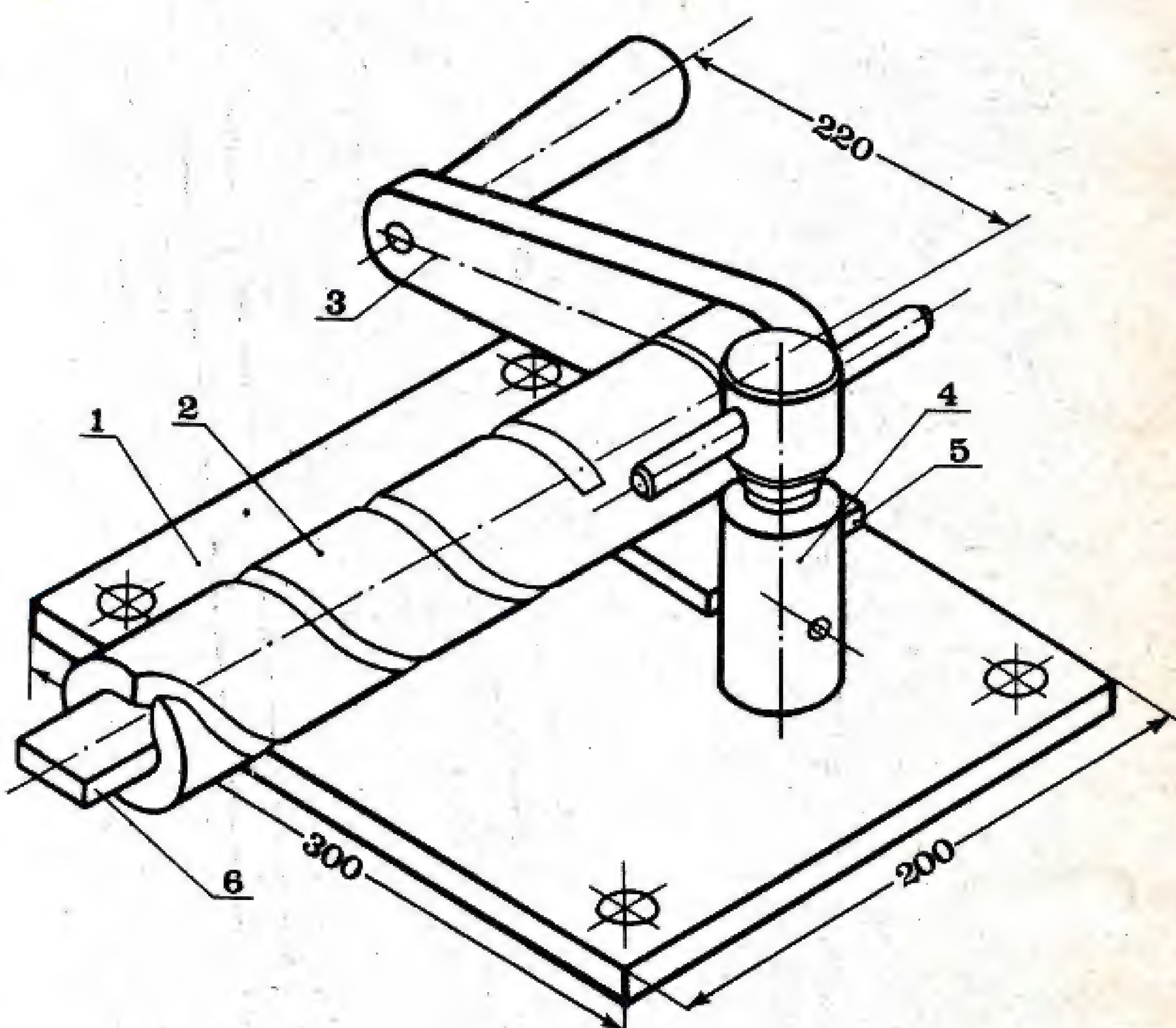

* * *

Яким чином можна подовжити строк служби електричних батарейок? Складаним ножиком розкрийте залиту воском чи гудроном кришку батарейки, що сіла. Переконавшись, що цинковий циліндрик, вугільний порошок і стержень батарейки цілі, опустіть батарейку у насичений розчин кухонної солі (2 столові ложки на 2—3 склянки води) і прокип'ятіть її у цьому розчині протягом 10—15 хвилин. Потім знов поставте на місце герметичні прокладки, зверху замажте пластиліном, віконною замазкою чи воском. Тепер батарейка знову служитиме вам.

Пристрій для виготовлення сітки

Юні техніки Центру по роботі з дітьми зробили пристрій для виготовлення металевої сітки з відходів дроту. У даному разі використовували дріт з демонтованої лінії електропередач, а взагалі можна застосовувати будь-який — сталевий, алюмінієвий чи мідний діаметром 1,5—2 мм.

Пристрій для виготовлення сітки: *1 — плита; 2 — втулка циліндрична з гвинтовою канавкою; 3 — рукоятка; 4 — пристрій для натягування дроту; 5 — підтримуюча планка; 6 — планка із заокругленими кромками.*

Продуктивність пристрою 1 кв. метр за годину. З одержаної сітки споруджують вольєри, клітки, використовують під плівку теплиць тощо.

М. М. Скомарівський,
м. Козятин, Вінницька обл.

Секрети кухні тітки Насті

Так готують страви на Житомирщині

Велика наша Україна, люди різних національностей мешкають на її землі. Неоднакові й улюблені страви у всіх. Овочеві шедеври створюють господині на Херсонщині, смачно готують м'ясо на Вінниччині, а найкращі картопляні страви — на Чернігівщині. Вже не кажучи про те, що в кожному домі своя смакота! Нині пропонуємо рецепти житомирських кулінарок.

Хлібний квас

Вода — 2 л, борошно житнє — 500 г, дріжджі — 10 г.

У теплій воді розвести борошно (1/10 від норми) з дріжджами, дати побродити (щоб вийшло 400—500 г закваски). Борошно, що залишилось, залити гарячою водою, замісити тісто до густини сметани і поставити в тепле місце. Потім додати закваску, розвести теплою водою до консистенції густого квасу.

В міру використання квас 3—4 рази доливають холодною кип'яченою водою.

Куліш

Пшоно — 30 г, сало — 40, картопля — 200, цибуля ріпчаста — 50 г, зелень петрушки, сіль.

Пшоно покласти в киплячу підсолену воду і варити до повної готовності, додати нарізану кубиками картоплю, продовжувати варити ще 25—30 хв, після чого покласти дрібно нарізане і підсмажене разом з посіченою цибулею сало і дати покипіти ще протягом 4—5 хв.

Печеня по-житомирськи

Свинина — 125 г, картопля — 250, цибуля ріпчаста — 60, морква — 40, гриби сушені — 10, томат-пюре — 20, часник — 2 г, лавровий листочок, перець, сіль.

Свинину нарізати великими шматками, обсмажити, потушкувати з томат-пюре. Картоплю і моркву нарізати кубиками, підсмажити на салі, перемішати з нарізаною кружальцями цибулею, заправити перцем і сіллю. Гриби відварити і дрібно нашинкувати. Потім овочі і свинину покласти шарами в каструлю (починаючи і закінчуючи овочами), залити грибним бульйоном, покласти нарізані гриби, лавровий листочок і тушкувати до готовності. Перед тим, як подавати на стіл, посипати дрібно нарізаним часником, дати постояти 3—4 хв під закритою кришкою.

Лежні картопляні

Картопля — 150 г, капуста квашена — 50, цибуля ріпчаста — 130, сало-шпик — 30 г, яйце — 1 шт., борошно — 15 г, сметана — 30 г, перець, сіль.

Відварену гарячу картоплю протерти, змішати з сирими яйцями. Квашену капусту потушкувати, під кінець заправити сіллю, перцем, підсмаженою на салі цибулею. На посипану борошном дошку викласти частину картопляної маси, на неї — фарш із капусти з цибулею і закрити його рештою картопляної маси. Усе це перекласти на змащене салом деко, зверху помастити салом і запекти в духовці.

Подають лежні із сметаною.

Л. ПОЛІЩУК

Салат з квасолі

Звечора замочити в холодній воді склянку квасолі (на 14 год). Вранці квасолю промити під холодною водою, знову залити і поставити варитись. Кипіти має на маленькому вогні 3 год.

Дві цибулини середнього розміру підсмажити на олії до золотистого кольору. Квасолю змішати з цибулею, посолити за смаком, додати зубок розтертого часнику і порізану зелень петрушки та кропу.

Салат з квашеної капусти із столовим буряком

Буряк відварити в підкисленій воді. Коли буде готовий, почистити його і потерти на крупній тертці. Кислу капусту (якщо дуже кисла) промити холодною кип'яченою водою. Порізати зелену цибулю, додати чайну ложку цукру і олію за смаком. Все перемішати.

Деруни ліниві

Почистити 4 великі картоплини, потерти на тертці. Масу відкинути на друшляк, щоб збіг і відстоявся картопляний сік. Потім сік злити, а крохмаль змішати з картопляною масою. Додати 200 г домашнього сиру, 3 яйця, сіль за смаком. Розколотити масу і випікати на олії, порціонуючи столовою ложкою. Скласти в чавунну каструльку і залити шкварками із сала. Подавати до столу гарячими.

Рулет святковий із птиці (курки)

Обсмалити курку, помити, розібрати. Розрізати тушку вздовж черевця і відокремити м'якоть від кісточок так, щоб не пошкодити шкірку. Легенько відбити розібрану тушку, посолити, поперчити, додати за смаком часник (а якщо є, то й мускатний горіх). Спекти два омлети (яйця збиваємо з сіллю) по 2 яйця. Покласти омлети на розібрану тушку і скрутити її рулетом, який щільно загорнути в марлю. В холодну воду покласти відокремлені кісточки, моркву, цибулю, лавровий листочок і сюди ж рулет так, щоб його покривала вода. Зверху прикрити кришкою, яка б його притискувала (можна покласти якийсь тягар), і поставити на вогонь. Домашню курку варити від двох до трьох годин (бройлер — 1 год). Коли рулет буде готовий, залишити його на годину у відварі, поки не охолоне. Далі вийняти, розгорнути марлю, прикрити нею рулет, щоб не завітрився, і покласти під легенький прес на 2—3 год. Після цього нарізати і подати на стіл.

Млинці по-домашньому (на 10 порцій)

5 жовтків розтерти з цукром (80 г) і сіллю за смаком. Додати 100 г сметани і 200 г кефіру. Погасити 1/5 чайної ложки соди однією краплиною оцту і ввести в приготовлену суміш. Добре перемішати і поступово додати 300 г борошна, щоб не було грудочок (а якщо утворилися, суміш протерти крізь сито). Білки збити до утворення стійкої піни і ввести в тісто перед випіканням. Млинці випікати з обох боків на чавунній сковорідці. Готовий млинець згорнути конусом і поставити на тарілку. Подавати з варенням, медом, сметаною, фруктовим киселем.

Г. І. ВИЖГА,
м. Житомир

Про прянощі і приправи

Страви із сочевиці

На запитання Г. К. Коначевської («ДСГ» № 12 за 1991 р.)

Кілька слів про сочевицю для тих читачів, хто має слабке уявлення про цю рослину.

Це — зернова культура, і сіють її у полі. Проте сочевицю здавна вирощують і як овочеву рослину. Цінують її передусім за високий вміст білків (36—60%). Вона розварюється краще, ніж інші бобові, приємна на смак. Вважається цілющою рослиною — відвар її рекомендують вживати тим, хто страждає на нирковокам'яну хворобу. Суміш борошна сочевиці та вершкового масла іноді вживають для лікування опіків, а з яєчним жовтком — для загоювання ран.

Із зерна сочевиці готують супи, начинки для пирогів, у суміші з іншими крупами — гарніри до різних страв.

Пропоную відомі мені рецепти приготування деяких страв з сочевиці.

Суп-пюре (німецька кухня)

Сочевиця — 300 г, морква — 50, петрушка (коріння) — 25, цибуля ріпчаста — 50, цибуля-порей — 50, борошно — 50, масло вершкове — 50, молоко — 300 г, яйця (жовтки) — 2 шт., гвоздика — 5 г, сіль.

Сочевицю промити, залити охолодженим м'ясним бульйоном або водою (3 л на 1 кг сочевиці), покласти моркву, нарізану уздовж, а також коріння петрушки, ріпчасту цибулю з встромленою в неї гвоздикою (якщо є) і варити. Зварену сочевицю протерти разом з відваром, перед тим вийнявши овочі. Окремо нашинкувати та спасерувати цибулю-порей. Протерте пюре сочевиці заправити білим соусом і варити 15 хв. Після цього суп заправити льєзоном з яєчних жовтків та молока, вершковим маслом і розмішати до утворення однорідної маси.

Перед тим, як подати на стіл, додати у суп пасеровану цибулю-порей.

Білий соус готують окремо: борошно пасерують, але щоб не змінювався колір, поступово розводять проціудженим білим бульйоном, безперервно перемішуючи, щоб не утворювалось грудочок. Варять соус протягом 45 хв при слабкому кипінні, часто перемішуючи. Готовий соус проціджують.

Сочевиця відварна з маслом, томатом та цибулею (українська кухня)

На 1 склянку сочевиці — 2 ст. ложки олії.

Сочевицю перебирають, добре промивають, додають 2 склянки холодної води і залишають на 3—4 год, щоб намокла. Після цього воду зливають, заливають свіжою водою і варять. Сіль кладуть, коли звариться. Як тільки сочевиця буде готова і її зерна стануть м'якими, відвар проціджують, сочевицю заправляють олією і подають до столу.

Сочевицю можна також заправити підсмаженою цибулею. Для цього одну цибулину середнього розміру необхідно дрібно нарізати і підсмажити у невеликій кількості олії. Олію, що залишиться, злити безпосередньо у сочевицю.

Сочевицю у томаті з цибулею готують так само, тільки до підсмаженої цибулі треба додати 3—4 ст. ложки томат-пюре і дати прокипіти. Сочевиця у сметані з цибулею готується так само, як з однією цибулею, але до підсмаженої цибулі додати 1/2 склянки сметани і дати закипіти.

Протерта сочевиця з картоплею

На 1 склянку сочевиці — 300 г картоплі, 1,5 ст. ложки вершкового масла, 1 склянку молока, сіль.

Підготовлену сочевицю варять, змішують з відвареною й нарізаною картоплею, пропускають через м'ясорубку з густою решіткою, кладуть у сотейник або каструлю, додають вершкового масла, сіль, гаряче пряжене молоко, все добре розмішують і прогрівають.

Сочевиця тушкована з копченою грудинкою

На 1 склянку сочевиці — 150 г грудинки, 2 цибулини, 1 ст. ложка томат-пюре.

Промиту сочевицю замочують у холодній воді протягом 3—4 год, після чого воду зливають. Грудинку обварюють окропом і ріжуть тонкими скибками. Шинкують цибулю і злегка підсмажують її разом з грудинкою. Після цього сочевицю та грудинку кладуть до каструлі, заливають склянкою води або бульйону, додають томат-пюре, сіль, перець, лавровий лист і, закривши каструлю, тушкують протягом 30 хв. Перед тим, як подати до столу, готову сочевицю кладуть на тарілку і притрушують січеною зеленню петрушки або кропу.

Котлети з сочевиці

Сочевиця — 400 г, топлене масло — 40, ріпчаста цибуля — 20, манна крупа — 100, яйця — 1 шт., мелені сухарі — 40 г, сметана — 120 г, сіль за смаком.

На відварі від сочевиці або на молоці варять манну кашу (співвідношення води та крупи 2:1). З сочевиці готують пюре, додають гарячу манну кашу, сире яйце, пасеровану цибулю і все це пропускають через м'ясорубку. Масу добре перемішують, формують з неї котлети, панірують у борошні або сухарях, після чого обсмажують на маслі з обох боків до утворення золотистої кірочки. Потім їх ставлять на 5 хв до духовки. Подають котлети по 2—3 шт. на порцію, поливши розтопленим маслом та сметаною.

Ю. В. ПОЛІЩУК,
Луганська обл.,
смт Слов'яносербськ

Перець пахучий (піментa лікарська)

Пімента лікарська (плоди — перець пахучий, або ямайський, рідше — гвоздичний, чи індійський) — вічнозелене дерево з родини миртових, заввишки 10—20 м. У Європі пахучий перець відомий ще з часів Колумба. Назву одержав від іспанського слова pimenta — пряність. Як пряноші піменту використовували ще ацтеки.

Листя порівняно велике, овальне із загостреним кінцем. Квіти невеликі, білі, плоди спочатку синьо-зеленого кольору.

У дикому вигляді росте в Центральній Америці, там культивується і на плантаціях. Росте пімента також в Індії, Південній Америці, на Кубі і на Ямайці. Ягоди двогніздові, в кожному по одній насінині. Збирають ще до достигання насіння. Після сушіння воно набуває коричневого кольору, за розміром трохи більше, ніж зернини чорного перцю.

Пімента містить піментну олію, яку використовують у виробництві лікерів, у косметичній і фармацевтичній промисловості. Головним її компонентом є евгенол, каріофілен, цинеол, феландрен.

Чай з перцю пахучого допомагає при слабкості шлунку і метеоризмі.

Перець пахучий швидко поширився і в багатьох стравах замінив чорний. Він поєднує в собі аромат кориці, чорного перцю, мускатного горіха і гвоздики. Запах його пряний, смак гостропряний, пекучий. Вживаючи пахучий перець, слід враховувати, що це дуже гостра пряність. Треба користуватися ним обережно, брати не більше кількох зернинок — цілих чи розмелених, оскільки пахучий перець не тільки надає стравам аромат, але і змінює їх смак. Вживають його для приготування різних видів м'яса, головним чином баранини, підливок та інших страв. Він добре доповнює шпинат, овочеві страви, рибу на олії, салати з риби, соуси до дичини, дичину, супи овочеві, холодець, консервовані овочі й огірки. Використовують перець пахучий і для приготування різних маринадів, пудингів, різдвяного печива, пирогів. У невеликій кількості надає своєрідний смак фруктовим компотам. Оскільки особливого присмаку набувають з ним страви з дичини і субпродуктів — серця й інших видів м'яса, то ним можна збагатити смак спеціальних соусів, наприклад, такого складу: міцний м'ясний бульйон, чорний перець, цибуля, борошно, лимонна цедра, червоне вино і кілька горошин пахучого перцю.

Служба взаємодопомоги

Щоб не мокріли стіни

На запитання В. Рогозіної («ДСГ» № 10 за 1991 р.)

Вранці перед тим, як затоплювати піч, необхідно хвилин на п'ять відчинити навстіж двері. Дуже добре нагріти декілька цеглин і покласти їх у тому місці, де мокріє хата. Цю процедуру повторіть кілька днів підряд і ви позбудетеся цієї напасті.

О. Буланенко,
м. Лохвиця Полтавської обл.

Три рецепти «гусеничного» клею

На запитання Т. М. Кушніра («ДСГ» № 1, 1991 р.)

1. На малому вогні в металевому посуді розтопити 1 кг живиці (соснової смоли), 200 г крему для взуття, додати 125 г каніфолі та 150 г технічного вазеліну.

2. У розігріте масло (200 г) рослинного походження (краще з льону) додати 150 г подрібненої смоли, затим поступово влити при постійному розмішуванні 100 г скипидару та 100 г солідолу.

В обох випадках клей готують з великою обережністю, не допускаючи загоряння сумішей. Після варіння охолодженими сумішками намащують стрічку паперу.

3. У металеву коробку покласти 30 г каніфолі і влити 20 г касторового масла. Коробку помістити в гарячу воду і нагрівати доти, поки її вміст не розтопиться. Клейку масу на смужки паперу нанести щіточкою.

В. Д. Мельник,
325026, м. Херсон-26, а/с 70

З води — по дзвінку

Перший рік розведення гусей показав, що ближче до осені гуси не дуже охоче йдуть увечері на берег, а іноді і на ніч залишаються на воді.

Тоді вирішив давати їсти гусенятам після дзвінка. З тритижневого віку вони з матір'ю були на луці. Щодня о дванадцятій виносив на берег «обід», і, почувши дзвінок, гусиня з своїми дітьми прямували до мене. Увечері, як забирати з пасовища додому, також подавав сигнал дзвінком, а затим годував зерном. Навіть коли гусиня й гусенята плавали на воді, вони на дзвінок швидко повертали до берега. А вже на березі гусенята просто наввипередки бігли до мене, щоб першому вхопити зерно. И за увесь сезон жодного разу не вийшли з води без дзвінка.

Отже, як бачимо, й такими птахами, як гуси, можна «керувати» й привчати до свого господаря.

П. Баранников,
м. Миронівка на Київщині

Допоможуть синиці

Коли знімають шкурку з кролів, інших тварин, на ній залишаються жир, а то й прирізи м'яса. Не поспішайте далі обробляти шкурку, в цьому вам допоможуть... звичайні синиці.

Потрібно лише на день підвісити правилку із шкуркою у недоступному для котів місці. На одній кролячій шкурці я спостерігав одночасно 8 «працюючих» синиць. Після їхнього ретельного «знежирювання» вам залишається тільки шкурку просушити чи законсервувати сіллю, якщо збираєтесь тривалий час зберігати до чинбарювання. Раджу спробувати — хоч не дуже і багато часу зекономите, та принесете радість друзям садівника, «лікарям» саду.

І. Шульженко,
Полтавська обл.,
Глобинський р-н, с. Гриньки

Лимони цвітуть, а плодів не дають

На запитання І. І. Макогона («ДСГ» № 7, 1991 р.)

Дуже часто кімнатний сад цитрусових і субтропічних культур називають вічнозеленим. Але таке твердження не точне. Адже більшість цих рослин мають певний період «спокою». Якщо ж їх у кімнатних умовах систематично поливати і підживлювати в осінньо-зимовий період так само, як у період активної вегетації, то лимони, мандарини та інші подібні культури будуть рости і навіть цвісти. Але повноцінних листочків, як і нормального цвітіння та плодоношення, навесні не буде. І основна причина цього — порушення періоду «спокою».

Тому в осінньо-зимовий період лимони, мандарини (якщо немає мінітеплички) слід ставити ближче до балкона, вікна чи виносити на веранду. Найкраща температура для них у цей час 8—12° тепла при помірному освітленні. Грунт має бути увесь час помірно вологим. На початку квітня цитрусові і субтропічні культури слід перенести до світлого приміщення і додатково підсвічувати вранці та ввечері лампами денного світла, регулярно підживлювати і один-два рази на день обприскувати пульверизатором. Якщо все це буде зроблено, тоді можна сподіватись на врожай.

М. І. Мачура,
Черкаська обл.

Огірки у сонячній теплиці

Можливо, комусь із читачів знадобляться мої поради щодо вирощування огірків.

Якщо в грунті температура 13—14° тепла, а погода ще не встановилася або передбачаються приморозки чи холодні ночі, то я висаджую огірки так. В ямки глибиною 10—15 см кладу 2—3 зернятка огірків, присипаю землею шаром 2—3 см. Накриваю ямки шматком поліетилену або склом. Краї плівки притискую грудочками землі або іншими засобами, щоб вітер не розкрив. Виходить маленька сонячна тепличка. Доки рослина підніметься до накриття, надворі потепліє, а ямки поступово засиплються землею.

Під час прополювання огірки доцільно підгорнути, вони це люблять. Рослини зміцніють і дадуть добрий урожай. Кінці огудини треба підв'язувати до рогатин, кілків, рейок, дроту, щоб плелися на огорожу. Чим більше їх продуває вітром і пронизує сонячним промінням, тим менше вони хворітимуть і тим зручніше в разі потреби їх побризкати.

* * *

Був би вельми вдячний, аби хтось із читачів навчив мене плести верболозові (а, може, й не лише з верболозу) кошики.

В. Іванишів,
Львівська обл., м. Дрогобич

Хочу знати, чи можна тримати кролів «на волі», не в клітці. Чув, що є спосіб утримувати довговухих у ямах, норах, просто в землі. Хто із читачів журналу має досвід такого утримання кролів, будь ласка, поділіться ним на сторінках «ДСГ».

Л. Коростильов,
Хмельницька область

Знайомство

З—0505. Мені 35 років, зріст 178 см, поки що проживаю у батьків біля м. Б.-Дністровського (близько Чорне море). Але маю власний будинок, город 28 соток, за спеціальністю агроном. Мрію про господиню, яка б не цуралася роботи на землі. Якщо є діти, то буду тільки радий. Освіта та професія значення не мають. Головне, щоб була надійною опорою в житті.

272300, Одеська обл.,
м. Б.-Дністровський, Головпоштамт,
до запитання,
паспорт XII-ЖД № 546046

З—0506. Мені 19 років, розлучена, доньці 2 роки, симпатична, маю власний будинок, живу з батьками. Познайомлюсь з людиною приємної зовнішності до 23 років, який проживає на Україні і забезпечений житлом. Відповім обов'язково.

О. К.
м. Хуст

Мені 60 років, середнього зросту, без шкідливих звичок, 5 років тому померла дружина, працюю у власному господарстві, за фахом столяр, живу в селі у власному новому будинку, маю гарний город (30 соток). Потрібна господиня, селянка, віком 45—55 років, згодна на переїзд до мене.

П. Л.
Сумська обл.

Пропоную

...садивний матеріал гладіолусів 100 сортів вітчизняної та зарубіжної селекції комплектами по 10 сортів різного забарвлення та форми квіток вартістю 30 крб.

Т. О. Горбань,
285500, Івано-Франківська обл.,
м. Рожнятів, вул. Червоноармійська, 90

...післяплатою садивний матеріал батату (1 кг — 50 крб.); топінамбура (1 шт. — 1 крб.); насіння високорослих помідорів (10 шт. — 1 крб.); ревеню (1 шт. — 1 крб.); лагенарії (1 шт. — 2 крб.); цуккіні (5 шт. — 1 крб.); соняшнику японської селекції, діаметр 60 см (5 шт. — 1 крб.); валеріани лікарської (2 шт. — 3 крб.); нагідок (2 шт. — 1 крб.); золотого кореня (1 шт. — 2 крб.).

Т. І. Ковальова,
315875, Полтавська обл.,
Гадяцький р-н, с. Лютенка

...насіння крутаю (його ще звуть головатень) в обмін на насіння батату, зозулинця, барбарису, арахісу, кипрею (іван-чай), солодецю (солодка), гірчиці, скорцонери.

А. П. Трощенко,
258710, Черкаська обл.,
м. Маньківка, пров. К. Маркса, 5

...садивний матеріал аралії маньчжурської, левзеї сафлоровидної, лимонника китайського, синюхи блакитної, переступня, американського могутнього кореня, чорнокореня, валеріани, стахіса, чуфи, топінамбура, айви японської, барбарису, кизилу; насіння амаранту, чумизи коломинської, гарбуза голонасінного, тюльпанів Форготтен Дрімз, Ерік Ховсью та ін.; картоплю Адретта, Броницький, Ласунок.

А. М. Попов,
255500, Київська обл.,
м. Вишневе, вул. Калініна, 40-в, кв. 8

...насіння помідорів (160 сортів), в т. ч. Гартен Фройде і Бонер Бесте з довжиною грона до півметра; огірків Фенікс, Сільвер, Нестаріючий принц, Ляо-Лінь та ін.; перцю, вігни, баклажанів, люфи, момордики, ангурії, тладіанти, лагенарії, ковбуза, гарбуза посудного та ін. Каталог надсилаю. Замовляти не менше 10 пакетів.

Г. Г. Чапчай,
329260, Миколаївська обл., Березанський р-н,
смт Березанка, вул. Шевченка, 40

...саджанці і сухий корінь далекосхідної родіоли рожевої (золотий корінь).

З. Ф. Булаховська,
287153, Вінницька обл.,
м. Гнівань, вул. Дзержинського, 24

...всім бажаючим насіння змієголовника за помірну плату.

О. А. Андрусів,
332719, Запорізька обл.,
Оріхівський р-н, с. Новоіванівка

...насіння і садивний матеріал багаторічних помідорів; огірків, стійких до хвороб; великоплідних перцю і фізаліса; гарбузів; стахісу; дайкону; голландської картоплі; лікарських (родіоли, левзеї, бадану, лимонника, гісопу, синюхи, шавлії, алтеї, лаконосу та ін.); чорної малини; папайї; гумі; тютюну; суниць (ремонтантних Суппрім, Женева, Чудо; звичайних Богота, Гігантелла, Веденсвіл-7, Лорд, Хумі Гранде та ін.). Для листування обов'язково вкладайте конверт із зворотною адресою.

І. С. Акришора,
275640, Чернівецька обл.,
м. Вижниця, вул. Миру, 17/3

...насіння сильфії пронзенолистої, фізаліса овочевого, фенхелю. Для одержання каталога і умов виконання замовлення висилайте конверт з вашою адресою.

О. І. Жаданов,
329810, Миколаївська обл.,
м. Первомайськ, вул. Свердлова, 180

...керівникам господарств — насіння рідкісної кормової культури головатеня. Підвищується жирність молока. Обміняю за домовленістю.

М. М. Кучмей,
285812, Івано-Франківська обл.,
Городенківський р-н, с. Городниця,
до запитання

...садивний матеріал тюльпанів (350 сортів), нарцисів (250 сортів).

З. Г. Овсянникова,
270013, м. Одеса,
вул. Котовського, 239, кв. 11

...шаблони для самостійного пошиття зимових шапок. При замовленні надсилайте конверт із зворотною адресою.

С. Я. Петрегура,
282109, Івано-Франківська обл.,
Галицький р-н, с. Куропатники

...700 рецептів для лікування більш як 100 захворювань знахарськими та народними засобами, в тому числі сирими овочами.

О. П. Фатко,
315130, Полтавська обл.,
м. Зіньків,
вул. Дзержинського, 42, кв. 1

...садивний матеріал винограду — 30 сортів, стійких до хвороб, морозу, та 20 сортів — звичайної стійкості.

Г. І. Кобзар,
349140, Луганська обл., м. Перевальськ,
вул. О. Дундича, 29

...садивний матеріал помідорів (25 сортів), фізаліса (3 сорти), скорцонери, цибулі, топінамбура, лагенарії, гарбуза, айви японської.

С. А. Радомський,
343907, Донецька обл., м. Краматорськ,
вул. Мартенівська, 9

...насіння 50 кращих любительських сортів помідорів, у т. ч. для ранньої інтенсивної вигонки — Вибух, Українець тепличний, Суперпрекос Марманде, Русич Ф2 та ін.; 12 сортів кімнатних та грунтових огірків, зокрема хворобостійких Фенікс 640, Миг, ДВ 27, Каскад; солодкого перцю; баклажанів; спаржової квасолі турецької, китайської та японської селекції; фізаліса; лагенарії; ангурії; момордики та інших рідкісних культур. Широкий вибір зелених та пряних овочів. Для одержання каталогів надсилайте конверт із своєю адресою.

332700, Запорізька обл.,
м. Оріхів, 2, а/с № 1-Тандем

На практиці перевірені рецепти відомих знахарів країни з траволікування на 100 видів захворювань. На мою адресу, при замовленні, пересилайте 5 купонів.

Пічний М. Ю.,
317101, м. Кіровоград, п/в Першозванівка,
вул. 1 Травня, 94

...культуру каліфорнійського дощового черв'яка в квітні-жовтні післяплатою. Подробиці на замовлення.

324099, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, 99,
поштова скринька 36 «Фенікс»

...післяплатою технологію відбору бджолиної отрути (ціна — 75 крб.); отрутовідбірну горизонтальну касету (ціна 120 крб.)

О. Н. Кириленко,
252214, м. Київ, пр. Корнійчука, 40, кв. 205

Хочу придбати

...ягнят романівської породи, насіння динного дерева.

Н. Горностай,
255122, Київська обл., Макарівський р-н,
с. Бишів, Чапаєва, 144

Місяць, зорі і врожай

Наш календар

Червень

У народі кажуть: «Прийшов іюнь — хоч сади, хоч плюнь!» Мовляв, прогаяв благодатні дні для сівби, то не чекай врожаю, марна твоя праця, люди вже до столу з городу овочі несуть, а ти тільки збираєшся насіння у грунт вкинути. І все ж таки... Ще багато попереду теплих днів, можна ще й висівати — встигне зацвісти й вирости чимало рослин.

Досвідчені городники створюють своєрідний овочевий конвейєр, який дає змогу постійно мати на обідньому столі багату на вітаміни свіжу продукцію. Ось чому вони не тільки навесні, а й влітку щось та висівають. Зокрема, в кінці травня — на початку червня сіють як післяжнивну культуру кольрабі для збирання восени і зимового зберігання, до середини місяця висівають у розсадник листкову капусту, а брюссельську висаджують у грунт. За місячним календарем найкраще це зробити 31 травня і 15—18 червня. До речі, 31 травня ще можна посіяти і цукрову кукурудзу. Якщо у травні не посадили перець і баклажани, то зробіть це 4—5 червня. У ці ж дні найкраще висадити і вирощену у горщечках розсаду дині та кавунів. Треба тільки пам'ятати, що ці культури не витримують пересаджування, тому їх висаджують у грунт безпосередньо у торфогнойових горщечках.

Щоб постійно збирати через кожних два тижні зелень, висівають качанний салат і ромен, а одержану розсаду висаджують на вільних ділянках як ущільнюючі культури. Висівають також спаржевий салат, овочевий портулак — врожай збиратимете у кінці літа і восени. Ці салатні культури за біодинамічним календарем добре було б посіяти 29—30 травня, 18, 22—27 червня.

Червень — останній строк сівби однорічних квітів. Для подовження періоду квітування ще висівають рослини з відносно швидким ростом і розвитком, такі, наприклад, як резеда, бурячок, нагідки, запашний горошок. Їх можна розміщувати на грядках після викопаних у червні овочевих культур, а в квітниках — після тюльпанів та інших цибулинних квітів.

У червні найкраще сіяти найпопулярніші дворічники: маргаритки, незабудки, братки, гвоздику, мальви, наперстянки і дзвоники. Рекомендуємо це робити 11—12 і 18 червня.

Не забудьте викопати цибулини тюльпанів. Справа в тому, що з цибулин, залишених у землі, протягом року утворюється 3—4 нових, а це спричиняє загущення рослин на грядці і негативно впливає на їх розвиток. Ось чому щороку у червні слід викопати цибулини. Починати цю роботу треба тоді, коли третина цибулини стане коричневою. Якщо затримаєтесь, цибулини потріскаються, а це є передумовою захворювань. За біодинамічним календарем викопувати їх рекомендується, коли Місяць убуває — з 15 по 30 червня. Очищені і просушені цибулини обережно складають у кошики або ящики і прикривають від сонячних променів.

У червні розділяють трав'янисті багаторічні квіти, які вже відцвіли і перебувають у стадії спокою. До них належать примула і армерія звичайна, низькостеблові сорти айстр, вероніки, чебрецю. У червні можна розмножувати пагінкуванням деякі трав'янисті багаторічники, наприклад, флокси волотеві.

Якщо пройшли благотворні травневі дощі, то підуть у ріст не тільки посаджені вами рослини, але й забуяють самосійні бур'яни, спалахнуть хвороби. Тут не ловіть гав, бо бур'яни пригнітять культурні рослини, а хвороби й шкідники зведуть нанівець усю вашу працю.

Зараз набула сенсаційного розголосу так звана технологія вирощування городніх культур за методом відомого американського овочівника Мітлайдера. Так от після ретельного вивчення його методів наші вчені дійшли висновку, що весь секрет полягає в тому, щоб забезпечити рослину всіма потрібними для її розвитку речовинами і не дати на ділянці прорости жодному бур'яну. Якщо з добривами і мікродобавками тепер сутужно, то виполоти бур'яни можете, причому чим ретельніше, регулярніше і своєчасно це робитимете, тим менше бур'янів буде наступного року, адже насіння не дозріватиме. Якщо на ділянці залишиться хоч кілька бур'янин, то й цього досить, щоб вони розсіялися.

З глибини віків

Риби

У стародавній легенді розповідається, що одного разу богиня Афродита (у римлян — Венера) гуляла із своїм сином Еротом берегом Євфрату. Раптом перед ними з'явилося гігантське чудище Тифон. Перелякана Афродита разом із сином кинулися у хвилі Євфрату і перетворилися на риб. У пам'ять про те, як спритно Афродита позбулася небезпеки, обидві легендарні риби потрапили на небо і розмістилися поблизу Кита, Дельфіна і південної Риби. Колись це сузір'я називалося сузір'ям Афродити і Ерота. Але оскільки стародавні жителі Вавілона, ассірійці і перси бачили у зоряному візерунку фігури двох риб, ця назва закріпилася за ним.

У сузір'ї Риб знаходиться точка весняного рівнодення.

Хвороб у рослин надзвичайно багато, про всі не розповісти. Про хвороби, від яких найбільше потерпіли огірки й помідори, подано в «ДСГ» окремо.

На яблунях знищують павутинних кліщів, попелиць, яблуневого трача, щитівку комоподібну, кров'яну яблуневу попелицю, яблуневу плодожерку, на грушах — трача грушевого, мідяницю, квіткоїда грушевого.

З ділянки, яка зайнята смородиною, потрібно видалити і спалити засохлі пагони, оскільки вони уражені склівкою смородиновою.

В разі потреби вживають заходів проти листкової і стеблової смородинової галиці, смородинового трача і павутинних кліщів.

У червні перед початком і під час плодоношення суниці в суху погоду щедро поливають грядки. Поливати слід після кожного збирання ягід.

У цьому місяці чимало роботи на винограднику. У винограду відростає багато пагонів, що можуть загустити насадження. Щоб цього не сталося, обламують неплідні пагони, які відростають від підземної частини куща, а також на плодових лозах, коли вони досягають 10—15-сантиметрової довжини.

Пагони, які виростають у пазухах листків, так звані пасинки, обрізують, коли вони досягають довжини 10 см. Пасинкування проводять, як правило, над 1—3-м листком від основи. Плодоносні пагони під час цвітіння вкорочують, прищипуючи верхівку над шостим листком, рахуючи від другого грона.

Плодові пагони винограду в міру їх росту прив'язують до дроту чи опор. Не підв'язані пагони легко ламаються від вітру і уражуються грибковими хворобами.

У червні продовжують формування крони молодих дерев. Гілки підв'язують до стовбура або до дерев'яних кілків; якщо відігнуті за допомогою затискачів гілки уже здерев'яніли, затискачі видаляють, щоб вони не заважали росту стовбура в товщину.

Якщо в травні не були прикріплені палички чи лозинки до перещеплених гілок, треба це зробити в червні, а потім прив'язати до цих підпірок відростаючі пагони. Наприкінці червня дуже відрослі пагони деяких сортів яблуні (Мелба, Старкінг, Мекінтош) обрізують на 1/4—1/3. Вовчки, які виростають на перещепленій гілці поряд з пагоном, видаляють, решту тільки прищипують, а обрізують наступного року. Якщо обв'язувальний матеріал в місці щеплення врізався в пагін і прищеплену гілку, його розрізують.

У номері:

«Дом, сад, огород» (на украинском языке)

Ежемесячный производственно-практический журнал
№ 5, май, 1992 г.
Издается с 1989 г.
Киев, издательство «Нива»

Адрес редакции: 252054, Киев-54, ул. Павловская, 11-г, тел. 216-05-40
Журнальный комплекс издательства «Преса України», 252146, Киев-146, ул. Героев космоса, 6.

Здано до набору 13.03.92. Підписано до друку 23.04.92.
Формат 60×84 1/8. Папір офсетний № 1. Офсетний друк.
3,72 умов. друк. арк., 16,74 умовн. фарб.-відб., 7,5 обл.-вид. арк.
Тираж 89786 прим. Зам. 0118205. Ціна 7 крб. 20 коп.

Адреса редакції: 252054, Київ-54, вул. Павлівська, 11-г, тел. 216-05-40.
Відділ листів і реклами — 216-40-25.
Журнальний комплекс видавництва «Преса України», 252146, Київ-146, вул. Героїв космосу, 6.

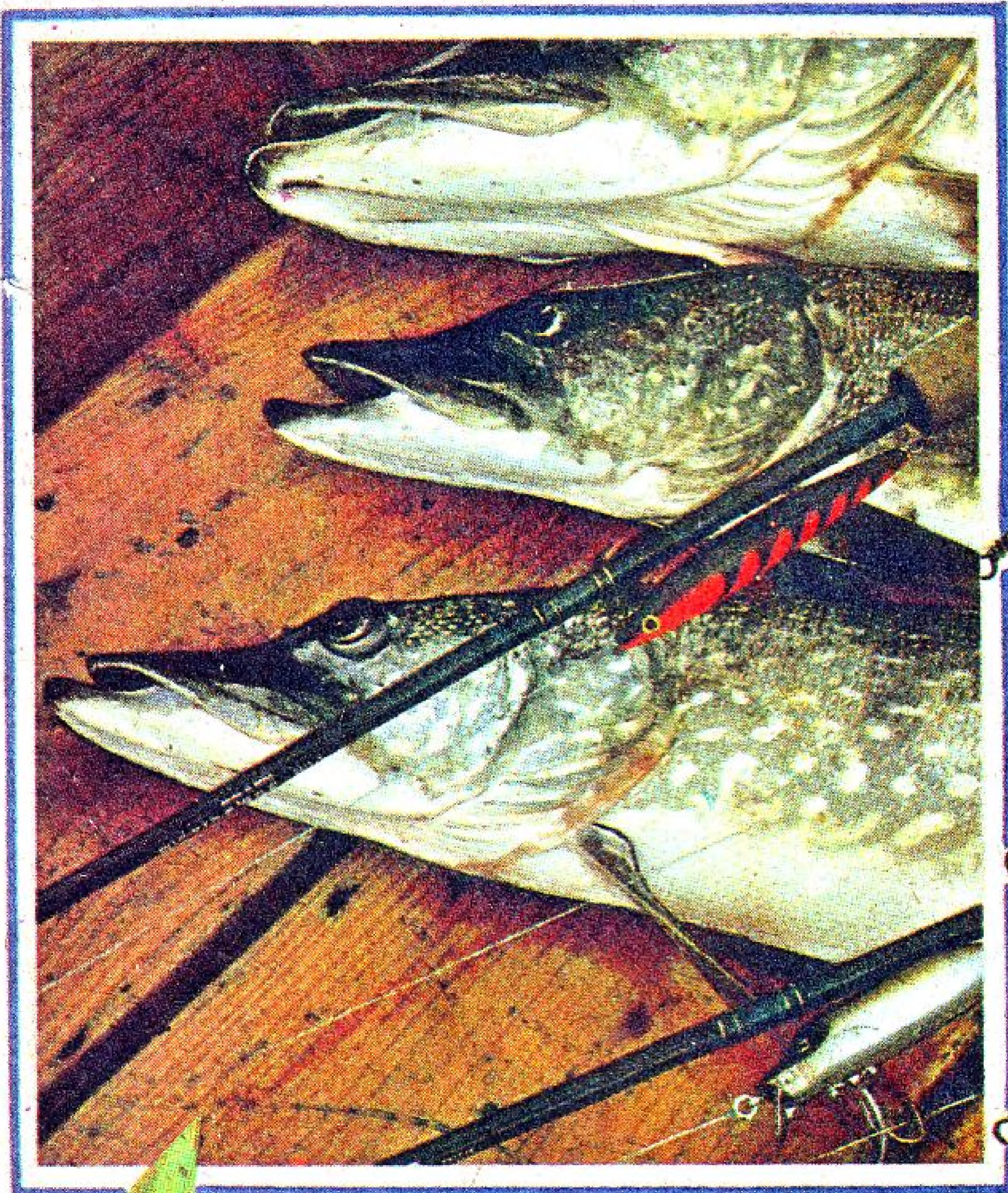
7 крб. 20 коп.
Індекс 74142

Шановні читачі!

Перед вами обкладинка першого номера журналу «Рибалка», який з нинішнього року видається як додаток до журналу «Дім, сад, город».

Серед вас є велика кількість любителів риболовлі та акваріумістів, і ми розраховуємо на те, що нове видання не лишиться поза вашою увагою, адже досі подібні часописи в Україні не видавалися. Сподіваємося, що ваш інтерес до журналу, об'єктивна критика наших можливих упущень, доброзичливе ставлення до роботи редакції допоможуть «Рибалці» вчасно реагувати на запити читачів, стати для них необхідним, наблизитись за формою та змістом до рівня кращих видань подібного типу.

Індекс журналу 74428, вартість передплати на квартал — 8 крб., річної — 32.

ISSN 0235—6368. Дім, сад, город. 1992. № 5. 1—32.